yurt ve dünya

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI

kasım 1979, 18

EKİM SEÇİMLERİ–TUZAKLAR, YANILGILAR VE HEDEFLER
yavuz ünal

AKP: SEÇİMLER VE KİTLE İÇİNDE PARTİ ÇALIŞMASI (rapor)

İKP: KURUMLARLA VE KİTLELERLE OLAN İLİŞKİLER (tartışma)

BURJUVAZİNİN NİYETLERİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER
gürel tüzün

yurt ve dünya
BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI

İÇİNDEKİLER

İnceleme / Araştırma

Yavuz Ünal • 273 • Ekim Seçimleri
Tuzaklar, Yanılgılar ve Hedefler

• 310 • AKP:
Seçimler ve Kitle İçinde Parti Çalışması
(rapor)

• 322 • Bugünkü Parti:
Kurumlarla ve Kitlelerle İlişkiler
(tartışma)

Dr. Gürel Tüzün • 344 • Burjuvazinin Niyetleri Üzerine
Düşünceler

Eleştiri / Tanıtma / Tartışma

Füruzan
Refik Durbaş • 359 • «Sanat Raporu» Üzerine

Hasan Tanay • 362 • «Üçüncü Enternasyonal'in Kısa Tarihi»

Leylâ Ekin • 374 • «Partileşme Süreci»

Engin Omacan • 382 • «Lenin Çağının Devrimcileri»

YURT VE DÜNYA

Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm Sorunları

İki aylık Araştırma, İnceleme, Tartışma Dergisi

Kasım 1979, Cilt 6, Sayı 18

Sahibi: Türkiye İşçi Partisi adına Behice Boran ● Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Yavuz Ünal ● Yönetim ve Haberleşme adresi: Piyerloti Cad. 21/3 Çemberlitaş İstanbul ● Fiyatı 30 TL ● Yıllık Abone 150 TL ● (Yurtdışı fiyat ve abone bedeli iki katıdır) Avrupa için yıllık abone 30 DM ● Dizgi/Baskı. Kent Basımevi, Alayköşkü Cad. Küçük Sok. Gürdere Han Kat 1 İst.

November, 1979, No: 18

CONTENTS

- **OCTOBER ELECTIONS TRAPS, ERRORS AND OBJECTIVES**

  Yavuz Ünal, member of the Presidium of the Workers' Party of Turkey, comments on the partial elections held on October 14, 1979 and announces that the «shift to right» in Turkey and the poor performance of the socialist left will be evaluated in a wide ranging debate in the WPT within the framework of «ideological, political and organizational problems under the light of electoral results.»

- **THE COMMUNIST PARTY OF GERMANY: ELECTIONS AND PARTY WORK WITHIN MASSES**

  Criticism, auto-criticism and evaluations of the German Communist Party regarding the elections to the European Parliament and local bodies.

- **COMMUNIST PARTY OF ITALY: RELATIONS WITH INSTITUTIONS AND MASSES**

  An important round-table discussion directed by **Rinascita** with the participation of the executives of the Italian Communist Party on the ideological, political and organizational problems of the party.

- **SOME COMMENTS ON THE INTENTIONS OF THE TURKISH BOURGEOISIE**

  by Dr. Gürel Tüzün.

- **«REPORT ON ART»**

  Füruzan and Refik Durbaş commenting on «Report on Art» published in the 16th issue of Yurt ve Dünya.

- **«THE OUTLINE HISTORY OF THE COMMUNIST INTERNATIONAL»**

  Hasan Tanay reviews this book published by Bilim Publishing House recently.

- **«THE PROCESS OF PARTY BUILDING»**

  Leyla Ekin comments on this book published recently by Yor Publications.

- **«REVOLUTIONARIES OF THE LENIN ERA»**

  Engin Omacan reviews this book published by Güncel Publishing House.

SOMMAIRE

Novembre, 1979, No: 18

- **ÉLECTIONS D'OCTOBRE PIÈGES, ERREURS ET OBJECTIFS**

  Yavuz Ünal, membre du Comité Présidentiel du Parti Ouvrier de Turquie, commente les élections parlementaires et sénatoriales partielles du 14 Octobre 1979. Le «glissement à droite» et la mauvaise performance de la gauche socialiste trouveront un écho dans le Parti Ouvrier de Turquie, à travers une large discussion autour de «nos problèmes politiques, idéologiques et organisationnels après les élections».

- **LE PCA: LES ÉLECTIONS ET LE TRAVAIL AU SEIN DE MASSES**

  Evaluation et commentaire et autocritique des élections au Parlement Européen et des élections locales par le Parti Communiste Allemand.

- **LE PCI: RELATIONS AVEC LES ORGANISATIONS ET LES MASSES**

  Une importante table ronde de la revue «Rinascita» où les problèmes idéologiques, politiques et organisationnels du parti sont discutés.

- **QUELLES-QUE REMARQUES SUR LES INTENTIONS DE LA BOURGEOISIE TURC**

  Par Dr. Gürel Tüzün.

- **SUR LE «RAPPORT SUR L'ART»**

  Füruzan et Refik Durbaş commentent le «Rapport sur l'Art» publié dans le no. 16 de **Yurt ve Dünya.**

- **«PETITE HISTOIRE DE LA COMMUNISTE INTERNATIONALE»**

  Hasan Tanay présente l'ouvrage publié par Bilim Yayınları.

- **LE PROCESSUS DE FORMATION DU PARTI»**

  Leyla Ekin présente l'ouvrage publié par Yar Yayınları.

- **«RÉVOLUTIONNAIRES DE L'ÉPOQUE DE LÉNINE**

  Engin Omacan nous présente l'ouvrage publié par Güncel Yayınlar.

OKUYUCUYA

Yurt ve Dünya elinizdeki 18. sayısı ile üçüncü yılını doldurmuş bulunuyor. Bu sayı, «kısmi seçimler»in hemen ertesine rastladı. Ama seçimlerin kendisi nasıl «kısmi» olmaktan çıkıp, hükümet değişikliğine kadar giden gelişmelere neden olduysa, derginin bu sayısı da Türkiye sosyalist hareketi açısından önemli bir gelişmenin şimdilik belli alanlarına ilişkin olarak getirilen açıklıkların ertesine rastladı.

Türkiye İşçi Partisi Başkanlık Kurulu üyesi, Yavuz Ünal, «Ekim Seçimleri, Tuzaklar, Yanılgılar ve Hedefler» başlığı altında, getirilen açıklıklara değiniyor. Türkiye İşçi Partisi Merkez Yönetim Kurulu'nun geçtiğimiz ay yaptığı toplantısında oybirliği ile bazı kararlar alındı. Ve bu kararlar TİP Genel Başkanı Behice Boran tarafından TİP İstanbul İl Örgütü'nün 21 Ekim 1979 günü yaptığı «Genişletilmiş İlçe Temsilcileri Toplantısı»nda dile getirildi.

Seçim sonuçları, sınıf hareketinden beklenen doğru bir saptamayla «ülkenin sağa kayışı» olarak yorumlandı. Sosyalist solun başarısızlığı açıkça kabullenildi. Ancak önemli olan, tüm bu doğru saptamaların bilimsel sosyalist hareketin önüne koyduğu görevleri belirlemek amacıyla yapıldığıdır. Genel Başkan Boran'ın bu konuşması TİP Merkez Organı **Çark Başak** gazetesinin 29 Ekim tarihli 69. sayısında yayınlandı. **Çark Başak**'ın bu sayısının önemi ilk sayfada başlığa çıkarılan «Genelge No. 14» ile vurgulandı. Böylece bu sayı aynı zamanda bir «Genelge» oldu. Çünkü TİP MYK, yaptığı saptamaların tümünü kendi örgüt birimlerinde tartışmaya açtı. Tartışma, «seçim sonuçları ışığında ideolojik, politik ve örgütsel sorunlarımız» kapsamı içinde yürütülecek. Bu tartışma ülkemizdeki bilimsel sosyalist hareketin şimdiye dek tanıdığı tartışmalardan çok farklı. Fark şurada, bu tartışma tamamen örgüt birimleri içinde yapılacak hizip dışı bir olay. Partinin bütünlüğü içindeki bir olay. Ne var ki, TİP bu tartışmalara yabancı değil, İkinci Büyük Kongre öncesinde benzeri tartışmalar yaptı. Diğer başka konularda da, örneğin seçim öncesi, «seçim politikası» konusunda, böyle bir tartışma yapıldı. Bu tartışma demokratik merkeziyetçi parti işleyişinin bir gereği olarak yapılıyor. Seçim boyunca özellikle burjuvazinin soldan SDP kanalıyla yürüttüğü bilimsel sosyalist parti ve sosyalist toplumun kuruluşuna ve reel sosyalizme ilişkin çarpıtma ve karalamalarına karşı da verilmiş güçlü bir cevap oluyor. Şöyle, bilimsel sosyalist partilerin ayırdedici özelliği olan «demokratik merkeziyetçilik» ilkesinin en temel unsurlarından biri de «tüm üyelerin alınan kararlara ve uygu-

lanmalarına» katılmasıdır. Bu ilke bir kez daha yaşama girlyor. Hem de en ilerl boyutlarıyla. Bu ilke bilimsel sosyalist partiler için ister iktidarda, isterse muhalefette olsunlar, vazgeçemeyecekleri ve sürekli geliştirecekleri derecede yaşamsal önem taşıyor. Diğer demokratik merkeziyetçilik ilkelerinde olduğu gibi. Bunlar Partinin organik bir bütün olmasının, en güç koşullarda ve en zorlu mücadele alanlarında başarıya ulaşmasının zorunlu ön koşulları. Kısaca bu karar «bürokratik» tanımlamalarıyla yapılan saldırılara verilmiş en yerinde bir cevap oluyor. İdeolojik yetişkinliğin, politik olgunluğun partinin tüm üyeleri için yeteneklerine uygun alanlarda sağlanabilmesinin yolları açıkça bir kere daha gösteriliyor. Çünkü üyeler, kararların alınmasına ve uygulanmasına katıldıkları oranda yetişirler, olgunlaşırlar. Bu kararın sınıf hareketimizin de yeni bir ivmesi olacağına hiç kuşkumuz yok. Ünal, «Ekim Seçimleri, Tuzaklar, Yanılgılar ve Hedefler» başlığı altındaki yazısını, TİP MYK'nın getirdiği yeni perspektifle ele aldı. Ekim seçimlerinin genel bir değerlendirmesi, sorunlar ve nedenleri, sınıf hareketinin önündeki tıkanıklıkların açılabilmesine ilişkin mücadele hedefleri yazının kapsamı içinde yer aldı.

Bundan sonraki iki yazıyı, TİP MYK'nın açtığı tartışma paralelinde, uluslararası proletaryanın deneylerini aktarabilmek amacıyla seçtik. İlk yazı Alman Komünist Partisi'nin (AKP), Avrupa Parlamentosu için AET'ye üye ülkelerde yapılan seçimlerdekl kendi eylemine ilişkin değerlendirmesi. Bu değerlendirmenin Prezidyum üyelerince hazırlanan iki ayrı raporunu yayınlıyoruz. Dile getirilen ve eleştirilen konular son derece önemli. Başarı ve başarısızlıkların nedenlerine ilişkin değerlendirmeler de. Dikkat ve özenle okunacağını umuyoruz.

İkinci yazı, İtalyan Komünist Partisi'nin Merkez Yayın Organı'ndan alındı. Tartışma, 1978 yılında Parti yöneticileri arasında yapılmış. Ama bizim için son derece güncel. İtalyan öğrenim kurumlarıyla ilgili bir seçimden İKP'nin yenik çıkması nedeniyle yapılan bu tartışmada, Partinin ideolojik, politik ve örgütsel tüm sorunları ele alınarak cesaretle ortaya konuyor. Parti çalışmasına ilişkin öne sürülen görüşlerden alınacak çok dersler var. Küçük başarıları abartmamak ve gerçek başarıları yerli yerine koyabilmek bakımından önemli. Ayrıca başarısızlıkların nedenlerinin arandığı alanlar açısından... Bir parti militanının ve yöneticisinin partiye ilişkin sorunları nasıl ele aldığını göstermesi ve kesinlikle katıldığımız doğrulara işaret etmesi bakımından da özellikle önem taşıyor.

Bu bölümdeki son yazı, Dr. Gürel Tüzün'ün. Tüzün, «Burjuvazinin Niyetleri Üzerine Düşünceler» başlığı altındaki incelemesinde, sanayinin yapısı, ekonomik bunalım, IMF'nin talepleri ve büyük sanayi burjuvazisinin gereksinmeleri açısından yeni açılımları ve bu alanda öne sürüleri kimi görüşleri tartışıyor. Kanımızca konuya bütünsel bir görüş getirmesi açısından Tüzün'ün incelemesi ayrıca değer taşıyor.

«Sanat Raporu»na ilişkin sanatçılarımızın görüşlerini yayımlamayı sürdürüyoruz. Bu sayıda Füruzan'ın ve Refik Durbaş'ın yanıtları yer alıyor. **Yurt ve Dünya** tartışmalarda öne sürülen görüşlere ilişkin değerlendirmesini ilerde yapacaktır

Derginin Eleştiri/Tanıtma/Tartışma bölümünde, üç kitap tanıtılıyor. Her üçü de, içinde bulunduğumuz koşullarda okunması, dersler çıkarılması gerekli olan kitaplar. İlki, Bilim Yayınları tarafından yayınlanan **Üçüncü Enternasyonal'in Kısa Tarihi**. Hasan Tanay, uluslararası proletaryanın örgütlenme biçimi olarak geride bıraktığı Üçüncü Enternasyonal'in günümüzdeki sınıf mücadelesinin çok çeşitli alanlarına ilişkin olarak getirdiği kazanımlara işaret ediyor.

Yar Yayınları'ndan çıkan **Partileşme Süreci** isimli kitap, Lenin'in yapıtların-

dan konuya ilişkin özgün bir derleme. Leylâ Ekin, kitap için, hazır reçeteler olarak görülmemeli, dikkatle okunmalı diyor. Mutlaka okunmalı. Hem de defalarca.

Güncel Yayınlar'dan çıkan **Lenin Çağının Devrimcileri**'ni Engin Omacan tanıtıyor. Omacan işçi sınıfı mücadelesinin zafere ulaşması için savaşmış, Lenin'e yoldaşlık etmiş, onun düşüncelerini, mücadele ruhunu kendi ülkelerine taşımış yiğit devrimcilerin yaşam öykülerinin yolgösterici, yönlendirici yanlarına işaret ediyor.

Bundan sonraki sayılar için **Yurt ve Dünya**'nın fiyatı 50 TL, bir yıllık abone bedeli ise, 250 TL olarak saptandı. Dergimiz gene yaklaşık sekiz forma çıkacak. Durmadan artan, kağıt, dizgi ve baskı fiyatları karşısında zorunlu olarak yaptığımız bu fiyat artımından dolayı sanırız bize hak verilecektir. Bu yeni fiyatlarla bile derginin masrafları ancak karşılanabilmektedir. Kaldı ki, bugünden yarına yapılacak kağıt vb. zamlar da bu saptanan fiyatın dışında tutulmuştur.

19. sayıdan başlayarak okuyucularımız yeni fiyatlarla abonelerini yenileyecekler.

Yeni mücadele yılında sınıf mücadelesinin tüm alanlarında ve daha derinliğine bir ideolojik mücadele, giderek zorlaşan görevlerimizin başarısı için zorunlu ön koşullardan biri oluyor. Bu zorlu görevde hep birlikte yeni kazanımlara doğru daha da gelişen mücadele azmi, daha özverili dayanışma ve daha büyük güven duygularıyla.

YURT ve DÜNYA

DÜZELTME

Sayfa 283'teki ara başlık, «**14 EKİM SEÇİMLERİYLE BURJUVAZİNİN PARLAMENTER ETKİNLİĞİNİ ARTIRDIĞINI SÖYLEYEBİLİR MİYİZ?**»

Sayfa 296'da yer alan **TABLO 3**'ün başlığı ve siyasal partilerin sıralanması ise,

1977 - 1979 AP, MHP, MSP, CGP oyları / MC oyları

Mllietvekili

İller Yıllar AP MHP MSP CGP MC

biçiminde olacaktır

Düzeltir, okuyucudan özür dileriz.

YURT ve DÜNYA

EKİM SEÇİMLERİ
TUZAKLAR, YANILGILAR VE HEDEFLER

YAVUZ ÜNAL

Türkiye burjuvazisi, dünya burjuvazisinin deneylerinden ne kadar iyi yararlandığını 14 Ekim seçimlerinde ve seçim sonrasında bir kez daha gösterdi. Tıpkı Aralık 1977 seçimleri gibi. Her iki ara seçim de, bir genel seçim gibi değerlendirildi. Ve burjuvazi, kural sanılanın aksine, dereyi geçerken at değiştirdi. Hem de kolayca.

Böylece bir taşla iki kuş vurmuş oldu. Vurduğu kuşlardan biri, istediği hükümet değişikliğini gerçekleştirmek, diğeri de, demokrasiye, yani halk oyuna ne kadar «sadık» olduğunu göstermek oldu.

Burjuvazinin azgın sularıyla boğuştuğu dere ekonomik dar boğaz. Burjuvazi gerek ülkenin kendi iç dinamiği karşısında ve gerekse dünyanın bugünkü detant koşullarında faşizmin, oldu bittiyle getirilemiyeceğinin bilincinde olarak derenin içinde adeta zamanla yarışıyor.

Burjuvazinin, bunalımdan çıkış olarak bildiği tek yol, ağır baskılar ve faşizmdir. Ama burjuvazi günümüz koşulları içinde bunun maliyetini ödeyebilecek durumda değildir. O nedenle kitleleri oyalayabilmenin ve zaman kazanabilmenin ilk şartı olarak iki büyük parti arasındaki (AP ve CHP) ekonomik önlemler ve demokratik hak ve özgürlüklere ilişkin tutum ve eylem farklarını asgariye indirmeğe çaba gösterdi ve bunu başardı.

O kadar ki, bugün CHP'nin iktidarından geride bıraktığı (devlet kademelerindeki kimi demokrat ve ilericiler dışında) hiç bir olumlu eylem olmadı. Kısaca muhalefete düşen CHP geride, kitlelerin bek-

lentileri yönünde, kurulacak yeni iktidara dayatabileceği hiçbir olumlu girişim bırakamadı. Böylece iki büyük parti arasında önümüzdeki döneme ilişkin olarak ciddi bir yarış alanı da kalmadı.

İşte bu nedenle de, hem CHP üst yönetiminin ve hem de kimi CHP yanlısı aydınların iktidara ısrarla AP'yi davet etmelerinin arkasında yatan tek beklenti, ekonomik dar boğazın kısa sürede AP'yi CHP'den de beter bir biçimde yıpratması umududur.

Burjuvazi bugün geldiğimiz noktada, becerdiği bu manevra ile, oldukça rahat bir biçimde demokrasi nutukları atabiliyor.

Burjuvazi, daha doğrusu tekelci büyük sermaye sadece zamana oynadı ve bunu başardı. Şimdi zamanla yarışını sürdürmek zorunda. Ama hangi programla? Sorun budur. İktidar hırsı ile yanıp tutuşan Demirel için hükümeti «ateşten gömlek» yapan budur. CHP'yi, «özeleştiri» gibi kavramlara sarılmak zorunda bırakan da budur. Yani programsızlık.

Ekonomik dar boğaz nasıl aşılacaktır? Ne tür önlemler alınacaktır? Bilinen yöntemlerin dışında burjuvazinin hiç bir partisinin bu konuda en küçük bir önerisi yoktur.

Seçim kampanyası boyunca kimi demagojilerin dışında, kitlelere de bu konuda burjuva partilerince en küçük bir mesaj gönderilmemiştir. Dolayısıyla en geniş kitlelerin şu kısa süre içindeki beklentileri de son derece basit beklentiler düzeyine indirgenebilmiştir Yağ kuyrukları, yakıt kuyrukları vb... ortadan kalkması ile, terörizmin boyutlarının kısılması gibi.

Dolayısıyla burjuvazinin yaptığı hesaplar açısından işçi ve emekçi kitlelerin de zaman yarışında olabildiğince pasif —ya da çok küçük önlemlerle pasifize edilebilecek— duruma getirildiği söylenebilir.

Ama program hâlâ ortada yoktur. Bilinen tek şey zaman kazanmaktır. Doğrusu ilave etmek gerekir: İçinde bulunulan koşullarda burjuvazinin ve özellikle tekelci burjuvazinin uzun boylu hesap yapabilecek ne gücü vardır, ne de olacakları., Bulduğu ile yetinmek zorundadır. Ve bulabildiği tek şey zamandır. Bu koşullarda zaman, tekelci burjuvazi için «taze para»dan daha kıymetlidir.

14 EKİM SEÇİMLERİNİN ORTAYA ÇIKARDIĞI TABLO

Bir ülkenin geleceğini politikleşmiş kadroların çoğunluğu belirler Lenin'in bu ünlü sözü, hiç kuşkusuz bilinçli kadrolar için söylenmiştir Yoksa burjuvazinin peşi sıra giden kandırılmış kitleler için değil. Ne var ki, bu noktadan yola çıkarak biz, gene de seçim sonuçlarını yorumlayabiliriz. Şöyle bir ayırım yaparak: CHP'ye (üst yöneti-

mine karşın) oy verenler de dahil olmak üzere, 'demokratik tercihler' ve 'milliyetçi cephe' tercihleri diye.

Yalnız bu konuya geçmeden önce, 1977 ve 1979 yıllarında yapılan seçimlerdeki seçmen sayılarının, seçim sonuçlarını etkileyen önemli bir faktör olduğunu belirtmek gerekiyor 1977 ve 1979 seçimleri arasındaki seçmen farkı sayı olarak tam 1.176.384. Kısaca 14 Ekim seçimlerinde 1 milyonu aşkın seçmen sandık başına gitmemiştir Bunları birden çok yazılmış seçmen diye nitelemek olanaksızdır İki nedenden Birincisi, iki seçim dönemi arasında, yeni seçim yasasının kısıtlamasına karşın, yaklaşık 360 bin yeni seçmen vardır. Bu rakamın tamamını, birden çok yazılmış seçmen diye düşünüp 77 seçmen sayısından çıkarsanız, 79'daki seçmen sayısının 77'deki seçmen sayısı ile aynı kalması gerekirdi. İkincisi, başta AP olmak üzere tüm MC partilerinin oy artırdıkları illeri göz önüne alırsak bu iller en çok (oran ve miktar olarak) eksik seçmeni olan illerdir. **Tablo 1**, bu konuda ayrıntılı bilgi vermektedir. Bu tablo, AP oylarının arttığı illeri gösteren ve CHP oyları ile kıyaslanan **Tablo 2** ile ve MC partilerinin oylarını gösteren **Tablo 3** ile kıyaslandığında iddiamızın doğruluğu açıkça görülecektir.

Buradan çıkan sonuç şudur: Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behice Boran'ın, İstanbul İl Örgütü Genişletilmiş İlçe Temsilcileri Toplantısında yaptığı konuşmada belirttiği gibi, görünüm burjuvazinin iki büyük partisi arasındaki gel-git'i ifade etmektedir. Tıpkı işçi sınıfı hareketinin devreye girerek burjuvaziye karşı kendi almaşığını oluşturamadığı kimi gelişmiş kapitalist ülkelerde olduğu gibi. Ama bu görünümün arkasındaki ise, CHP'den umut kesen seçmenlerin önemli oranda yeniden AP'ye ya da MC formüllerine «evet» demediğidir.

MC partilerinin bu seçimlerde artırabildikleri oy miktarı toplam olarak 151.742'dir. Bunun içinden 82.882 DP oyu çıkarılırsa (bu koşullarda bu oyların MC partilerinin dışına çıktığı düşünülemez. Kaldı ki, DP de açıktan AP'yi destekleme kararı almıştır) MC partilerinin artırabildikleri oy miktarı sadece 63.860'tır.

Buna karşın CHP toplam olarak senato için seçim yapılan illerde 946.095 oy kaybetmiştir **Tablo 4**'te bunun dökümü verilmektedir.

Bu tablo, AP'den CHP'ye oy transferinin ihmal edilebilecek kadar küçük bir miktarı aşmadığını göstermektedir

Bu neyi ifade eder? Bir kere hiç kuşkusuz oy kullanan seçmenler, oy kullanmayanların da bu bazda geleceklerini belirlemişlerdir Ve AP tek başına iktidar hesapları yapmaya, bunun için de erken seçimi şimdiden zorlamaya başlamıştır. Bu hesabın, burjuvazinin zaman kazanma taktiği içinde yaşamsal bir önemi vardır İki ne-

denden: Birincisi CHP, üst yönetimi iktidardayken, emperyalizm ve büyük sermaye ile uzlaşma politikası sonucu, büyük ölçüde kitlelerden kopmuş ve asıl önemlisi de kitleleri politik mücadelenin dışına itmeye başlamıştır. Önümüzdeki günler ve demokratik güçlere düşen görevler açısından bu konu yaşamsal öneme sahiptir. Ancak sorumlu olan sadece CHP üst yönetimi değildir. TİP Merkez Yönetim Kurulu (MYK) açıklamasında yapılan şu teşhis son derece önemlidir. «Partimiz dışındaki sol çevrelerin hemen istisnasız olarak daha önceden başlayıp 1977 seçimlerinde doruk noktasına varan CHP'ye adeta bir işçi sınıfı partisi fonksiyonu yüklemeleri, böylece kitlelerde, tüm sorunların CHP eliyle çözüme kavuşabileceği inancının yerleştirilmesi...» bu sonucun alınmasında ikinci önemli etkendir...

Ne var ki, seçimler ve seçim sonuçları ve de parlamento, demokratik güçler açısından ve hele bilimsel sosyalist hareket açısından en önde gelen etkinlik alanı değildir. Hiç değilse «burjuvazi pek sık kitlelere yalan söyleyerek, onları kandırmayı» (V.İ. Lenin) becerebilmiştir. Ama bu göreceli bir başarıdır. Bu başarı kitle hareketleriyle başarısızlığa dönüştürülebilir ve gelecek için çok daha uygun ortamlar hazırlanabilir. İşte bu noktada MC alternatiflerine oy vermeyen kitlelerin potansiyeli büyük önem taşımaktadır. Çünkü MC'nin kitle tabanı büyümemiştir Daha önemlisi, TİP MYK basın açıklamasında belirtildiği gibi, «MHP'nin 1977 seçimlerinde gösterdiği büyük sıçramadan sonra, oylarının büyüme hızında önemli düşmenin gözlenmekte oluşudur.»

ADALET PARTİSİ'NİN KAZANCI NE OLMUŞTUR?

12 Mart'ların «şapkasını alıp giden», MC'lerin cinayet ve saldırılarının baş sorumlusu, aile çevresini devlet olanaklarıyla zengin eden, 1977 Haziran seçimlerinde kitlelerin itibarsız kıldığı Demirel ve AP kurmayları ne kadar sevinseler azdır CHP üst yönetimi uzlaşmacı politikasıyla, yeniden «kuyudan adam çıkarmış», Demirel ve çevresini yeniden itibar sahibi yapmıştır

Ekonomik bunalım, burjuvazinin zamanla yarışında demokratik bir sinema sansür tüzüğünü bile düzenleyemeyen şair Başbakanla, yılların demagogunu, sırtındaki birçok toplum suçu ile aynı düzeye getirerek «iade-i itibar» kazandırmıştır.

Demirel partisi içinde sarsılan otoritesini yeniden pekiştirmiş ve partisi için yeniden «vazgeçilmez adam» olmuştur

Şimdi Demirel, 1965'lerin güçlü ve itibarlı Başbakanı olmak için olanakların varolduğunu hesaplayabilmektedir.

CHP'NİN KAYBETTİĞİ SADECE BİR «UMUT» MUDUR?

1977 seçimlerinde CHP, tarihi boyunca bulamadığı, coşkulu ve gönülden, her tür zorluğa katlanmaya hazır, geniş bir işçi ve emekçi desteği bulmuştu. Hem de büyük iddialar içindeki kimi sosyalist grupların da tek seçeneği haline gelerek. Burjuvazi hep bir taşla iki kuş vurma hesabı yaptı. Ve şimdiye dek kimi küçük başarısızlıkların dışında (12 mart döneminde İnönü'nün liderlikten uzaklaştırılması gibi) hep kazandı. 1977 seçimlerinde de kazanmıştı. Ekonominin içine girdiği ağır bunalımın tatlı kârlarını toplayarak geçen yıl dünyanın en çok kâr eden ikiyüz tekelinden biri olan Türkiye'nin SA'sı Sabancı, 77 seçimleri sırasında Hilton'un serinletici havuzunda CHP'yi destekleyen demeçler verirken, bir yandan da MC'yi ve koruyucu kanadı altındaki MHP'yi aklamanın hesabını yapıyor: sosyalizm seçeneğinin kitlelere ulaşmasını önleyici tıkaçları yerleştirmeye çabalıyordu.

Tarihte İkinci Enternasyonalin dönek liderlerinin düştüğü çukura 1977 öncesi ve bu seçimlerde kimi kendine sosyalist diyen parti ve ilerici kişiler de düşüyordu. Öyle bir cephe ki, kimi kendine sosyalist diyenler, Koç'larla, Sabancı'larla, aynı politik cephede ve barış içinde yan yana geliyorlardı.

Bu kısa geçmişe kimilerine serzenişte bulunmak için değil, bu kısa geçmişin günümüzü hazırlayan başlıca etkenlerden biri olduğunu işaret etmek için değindik. Çünkü tarih geçmişin karanlığı değil, günümüzün yaşayan belirleyici olgusu, aydınlığıdır. Tarih aynı zamanda ders alındığında, sınıf hareketinin kaldıracıdır.

CHP 14 Ekim seçimlerinde sadece yenilmedi. Yenilmekle kalmadı sadece. CHP İktidarının tümüyle teslimiyetçi politikası, parlak sözlerin, uçup giden güvercinlerin ötesinde, bugün kitleleri inandıracak ve muhalefetini odaklaştıracak bir tek olumlu miras bırakmadı geride.

«Özeleştiri» diye tanımlanan Kurultay inandırıcı ve tutarlı ne getirebilir? Kitleler açısından bu Kurultay'ın alacağı her hangi bir karar, sorumlu yöneticileri alaşağı etmekten öte, hiç bir şey söylemeyecektir. Çünkü CHP'yi umut yapan kısa geçmişin ötesinde —ki bugün aynı, eylemsiz parlak sözlere dönmenin hiçbir inandırıcılığı yoktur— CHP üst yönetiminin bugün söyleyebileceği ne olabilir?

Bunun ötesinde tutulabilecek tek yol, kimi CHP tabanındaki parti yöneticilerinin de belirttiği gibi, demokratik güçlerin yanına gelmek ve bunu sözde bırakmayıp, eylem planında ispatlamaktan geçmektedir. Güzel sözlerin alabileceği sadece ama sadece, kendini avutmak için gerekçe arıyan kimi aydınların cılız ve önümüzdeki günlerin mücadelesi içinde kimsenin duyamayacağı alkışlarının demokrasi mücadelesindeki yeri ne olabilir ki?

SEÇİMLERİN EN ÖNEMLİ GÖSTERGELERİNDEN BİRİ: MHP OYLARI

Hiç kuşkusuz, faşist hareketin gelişmesi için büyük sermayenin desteğinin devlet katlarına kadar yükselmesi gerekir ve faşist hareket ancak ve ancak böylece gelişip güçlenebilir Bir ikinci genel doğru da, ne yolla gelirse gelsin faşist bir yönetim için kitle desteği koşulu olmazsa, olmaz hükmündedir.

Tablo 5, seçim bölgelerindeki MHP'nin güçlü göründüğü illeri ve bu illerdeki seçim sandıklarına yansıyan boyutuyla, güçlenmesinin seyrini vermektedir Bu tablo içinde görülen MHP'nin en çok büyüme olanağına kavuştuğu dönemin MC dönemi olduğudur. Bu dönemde en önemli iktidar koltuklarına oturan faşistler, devlet içinde örgütlerini geliştirmişler, eylemlerini sürdürmüş ve yoğunlaştırmışlar; devlet olanaklarını tümüyle faşist hareketin gelişmesi yolunda kullanmayı başarmışlardır.

MHP bu seçimlerde toplam 312.630 oy almıştır. Yani kullanılan oyların %6,59'unu. 5 Haziran seçimlerine kıyasla mutlak rakam olarak 16.069 oy artırmış ve oy oranını da 5,2'den 6,59'a çıkarmıştır. Daha önce de işaret edildiği gibi, MHP oylarının artış hızı yavaşlamıştır. Tablodan çıkartılabilecek tek olumlu sonuç budur. Nedeni ise, yukarda da işaret edildiği gibi, iktidardan uzaklaştırılmış olmasının yanı sıra, bu dönemde özellikle faşist cinayet çeteleri ile olan içiçeliğinin yaygın bir biçimde açığa çıkmış olmasına bağlanabilir Ama tüm bunlar oylarının ve hele kitle desteğinin dağıtılabilmesine yetmemiştir. Bu konuyu, sosyalist solun durumu bölümünde ele alacağız.

Tablo 6, MHP oylarının arttığı ve eksildiği illeri göstermektedir En önemli oy artışı sağladığı iller sırasıyle, Yozgat, Tokat, İstanbul, Isparta, Samsun, Burdur, Balıkesir, Kütahya ve Manisa illeridir.

En büyük oy destekleri ise, İstanbul, Yozgat, Tokat, Erzurum, ve Hatay illerindedir.

İstanbul'daki oy desteği anlamlıdır. Ekonomik bunalımın yarattığı tüm sorunları en keskin biçimde yaşayan İstanbul'un MHP'ye en güçlü destek veren bir il olmasının altında yatan olgu, kapitalizmin çürümüşlüğüdür. Beklentilerin en düşük olduğu kesimlerden gelen, kapitalizmin çözümsüzlüğü altında radikal değişiklik istemlerine dayalı, demagojik faşist propagandanın ağlarına takılanların oylarının ise diğer illerin oy potansiyelini oluşturduğu öne sürülebilir.

MHP'nin önemli oranda oy kaybettiği iller ise, sırasıyle Ağrı, Erzincan, Antalya, Hatay, Kars, Van ve Rize'dir. Bu illerden sadece Ağrı' da CHP oylarını artırmış, diğer illerde ise oyları önemli oranda düş-

müştür. Bu iller içinde görece sınıf hareketinin güçlü olduğu iller ise, Antalya, Hatay, Kars ve Van'dır. Ancak demokratik güçlerin etkinliğinin bu illerdeki faşist oy tabanının daraltılmasında başlıca faktör olarak birincil sırada yer aldığı iddia edilemez, ya da bu düşüş tersine çevrilerek, demokratik güçlerin bir kazanımı haline getirilememiştir.

Yapısal ve moral nedenler ne olursa olsun, başta İstanbul olmak uzere bu illerde toplanan faşist oy desteği demokratik güçlerin önünde alt edilmesi gereken en önemli sorunlardan biri olarak durmaktadır.

SOSYALİST SOLUN DURUMU

Ekim seçimlerine bilimsel sosyalist platformda diye nitelediğimiz üç parti katılmıştır. Bunlar TİP, İstanbul'da bir bağımsız adayla seçimlere katılan, diğer illerde TSİP'i destekleyen TKP ve TSİP'tir. Bu üç partiye ilave olarak doğru mücadele yöntemlerine yaklaştığı gözlenen İstanbul, Antalya ve Samsun'da bağımsız adaylarla seçimlere giren «Kurtuluş» grubu vardır Bunun dışında TEP ve «Emeğin Birliği» diye nitelenen gruplar ortak adaylarıyla Tokat'da ve İstanbul'da seçime girmiştir.

Tablo 7, seçim yapılan illerde bu parti ve grupların aldıkları oyları, oranlarını ve toplam sonuçlarını göstermektedir.

Ortaya çıkan manzara hiç de iç açıcı değildir. Tümüyle bilimsel sosyalist hareket seçimden yenik çıkmıştır. İki nedenle yenik çıkmıştır: birincisi, sosyalizm seçeneği kitlelere iletilememiş ve burjuvazinin iki büyük partisi arasına girerek çözümün sosyalizmde olduğu en geniş kitlelere kavratılamamış ve oy tercihlerini bu yönde kullanmaları sağlanamamıştır. İkinci yenilgi alanı ise, faşist kitle desteğine yönelik olarak yapılan propagandanın başarısız olmasıdır Sanılmıştır ki, faşiste faşist deyince, katile katil deyince kitleler bu hareketten uzak duracaklardır Seçim platformunda faşizme karşı mücadelenin başarısızlığı, faşist hareketin programının, toplumda yaslandığı değer yargılarının ve toplumu sürüklemek istediği alanın propaganda dışında tutulması, ya da somut olarak gösterilememesi, bu sonucun alınmasındaki önemli etkenlerdendir.

Bu seçimlerden alınacak çok önemli derslerden biri, faşizme karşı, faşist demagojiye karşı mücadelenin etkinliği için çalışmak ve beylik sloganlar düzeyini aşmaktır.

MHP'nin kitle desteğini korumasındaki en önemli etkenlerden biri de CHP'nin, kitlelerden yükselen faşist örgütlerin kapatılması ve sorumlulardan hesap sorulması yolundaki ısrarlı taleplerine kulak tı-

kamış olmasıdır. CHP bir bir ortaya çıkan suç delillerine karşın, MHP'nin ve yan kuruluşlarının üstüne gidememiş, faşizme karşı kitle mücadelesininin önü kesilmek istenmiş ve böylece faşist hareket bildiğince at oynatmıştır. Dahası, devlet kadroları içinden bile faşistler temizlenememiştir. Pol-Der'le faşist Pol-Bir aynı düzeyde iki örgüt gibi görülmüş, aynı yasal işleme tabi tutulmuş ve hatta Pol-Der neredeyse baş suçlu olarak gösterilmiştir. Böylece faşist MHP, kimi toplumun alt kesimlerinin bilincinde, dokunulmazlığı olan, ne yaparsa yapsın üstüne gidilemeyecek bir örgüt konumuna gelmiştir.

Öte yandan faşist hareketin saldırılara ve işkencelere uğrayan mazlum pozuna bürünerek, kitlelere rahatça seslenebilmesine ve demagojilerine taban yaratılmıştır.

Bilimsel sosyalist hareketin bölünmüş olması ve hele kimilerinin seçimi sol içinde bir yarış olarak ele almaları, bilimsel sosyalist hareket açısından en belli başlı zaaflardan biri olmuştur. Birlik adına ayrılıkların ortaya konduğu kimi tutarsız ve ilkesiz «seçim işbirliği» çalışmaları bu görünüşü ortadan kaldırmak şöyle dursun, seçim sonuçlarına ilişkin kimi olumsuz tartışmaları da beraberinde getirmiştir.

TSİP'in seçim politikası, bilimsel sosyalist hareketin etkinliğini artırmak yerine, her ne pahasına olursa olsun oyları artırmak gibi bir temele oturmuştur. Bunun sonucu olarak kazanılan kimi oylar da feodal etkinliklere yaslanmak gibi (Mardin örneğinde, bu etkinliğin hesabı TSİP'e destek olmaktan çok, CHP'ye gücünü göstermeye yönelik olmasıdır) hiçbir bilimsel sosyalist tutumla bağdaşmayacak, sadece oy artırmaya yönelik alanlara kadar kaymıştır. Sadece oy artırmak için göze alınan maliyetlerin karşılığı ise ortadadır. Tüm bunların önümüzdeki günlere, kitle hareketinin geliştirilmesi yolunda nasıl bir olumluluk bıraktığı her zaman tartışılabilir.

Bu seçimlerde bilimsel sosyalist hareketin her zaman reddettiği, her ne pahasına olursa olsun oy olmak gibi bir tutum yaşama girmiş ve olumsuzluklar yaratmıştır.

Kısaca bilimsel sosyalist hareket bu seçimlerde içinde bulunduğu zaafları aşamamış, varolan potansiyelle, topladığı oylar arasındaki boşluk büyük olmuştur.

Bu seçimlerde anti-sovyetizme ve anti-komünizme karşı da, bilimsel sosyalist hareketin etkinlik sağladığı söylenemez. Burjuvazinin bu paslı silahı bu kez, yeni bir kılıfla ve oldukça da başarılı bir biçimde kitlelere sunulmuştur. Buna karşı bilimsel sosyalist hareket hiç değilse yeterli oranda mücadele edememiştir. SDP'nin aldığı oylar ve adeta sıfırdan kazandığı etkinlik bunun delili olmaktadır.

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ'NİN OYLARI NEYİN GÖSTERGESİDİR?

Hiçbir kuşkuya ve tartışmaya gerek yok ki, ülke sathında en diri örgütleri olan tek bilimsel sosyalist hareket TİP'dir. Elbette bundan beş kişiyi yan yana getirip örgüt kurmayı anlamıyoruz. İkinci Büyük Kongre'ye kadar 53 il çevresinde 40 il ve 279 ilçe örgütü kuran Türkiye İşçi Partisi, geçtiğimiz yıl tam 36 il ve 233 ilçede kongre yapmıştır. Bu o ilçe birimlerinin gelişkinlik düzeyinin açık bir göstergesidir Nisan 1979 tarihinde ise 62 il çevresinde 46 il ve 359 ilçede örgütlü bir parti durumuna gelmiştir. Seçime girilen iller, özellikle Doğu illeri için ise, gene görece denilebilir ki, TİP'in en yeni ve dolayısıyla en zayıf olduğu örgütlenme alanlarıdır. **Tablo 8,** TİP oylarının dağılımını ve oranlarını vermektedir.

Türkiye İşçi Partisi dışında, hem yazılı ve hem de sözlü propaganda ve ajitasyon çalışmasını tüm yurt sathında yapan ve bunu etkin biçimde yapan bir başka sosyalist parti yoktu. İstanbul'da ise, Beria Onger'i destekleyen hareketin yaygın bir sözlü propaganda yaptığı biliniyor. Bunun dışında örneğin TSİP'in bu anlamda birkaç toplantısının dışında bir çabası gözlenmedi.

Sözlü ve yazılı propaganda ve ajitasyon alanında, TİP'in kıyas kabul etmeyecek bir üstünlüğü olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Sadece Genel Merkezden örgüte gönderilen 11 tür bildirinin toplamı 3 milyon adettir.

Buna ilave olarak **Görev** gazetesi 3 ayrı sayı olmak üzere, 800.000 adet basılıp dağıtılmıştır.

Ayrıca her il örgütü, gerek adaylarının tanıtılması için ve gerekse mahalli sorunların öne çıkarılması için birden çok bildiri basıp dağıtmıştır. Örneğin İstanbul ili toplamı 150 bini aşkın 16 ayrı bildiri çıkarıp dağıtmıştır.

Bunlara çalışma ekipleri tarafından çıkarılan yerel gazete ve bültenleri de ilave etmek gerekir.

Her ilde birden çok miting yapılmış, ilçelerde mitingler yapılmış, binlerce kahve toplantısı ve sohbetler düzenlenmiştir.

Bu çalışmalar sırasında, soldaki bir başka hareketin çalışmasına bir elin parmaklarından daha az rastlanmıştır..

Bu çalışmalar sırasında sadece faşist gerici güçlerle boğuşulmamıştır. Sayısı İstanbul'da daha çok olmak üzere, diğer illerde de, kimi İGD militanları parti çalışmasını engellemeye çalışmışlar ve yaralanmalara, gözaltına alınmalara yol açan tartışma ve kavgalara neden olmuşlardır.

Seçimleri boykot etme çabası içindeki goşist gruplar parti toplantılarına ve TİP üyelerine saldırmışlar ve yaralanmalara neden olmuşlardır.

Bunların en sonuncusu Alibeyköyde olmuş, «Halkın Kurtuluşu» denen goşist grup toplantı bitiminde, silahlar ve bombalarla TİP militanlarının üzerine saldırmış ve bir Parti militanı iki yerinden ağır yaralanmıştır.

Sokak savaşını andıran bu çatışma sırasında kolluklarından ve pazu güçlerinden başka silahları olmayan TİP üyeleri semtin işçi ve emekçilerinin gözü önünde bir adım geri çekilmeden bilimsel sosyalizm ve proletarya enternasyonalizmi ilkelerine dayalı partilerinin direnme ve moral gücünü göstermişlerdir.

Örnek küçüktür, öğreticidir. Ama tek değildir. Tıpkı, sırtlarına parti bildirilerini alıp ikişer-üçer kişilik gruplar halinde ve çoğu kez de yayan köy köy dolaşan Parti üyeleri gibi. Tıpkı hiçbir ilericinin giremediği semtlere, kahvelere dalarak bildiri dağıtanlar gibi.

Tüm bu çalışmalara karşın seçimlerden TIP'in aldığı sonuçlar için denebilir ki, sadece örgütlenen oylar alınmıştır. İstanbul'da Beria Onger dışında hiç bir partinin aldığı oylar bu derece örgütlü oylar değildir. Ne var ki bu oylar son derece sınırlı bir kitleselliği göstermektedir. Daha doğrusu kitleselliğin ifadesi değildir. Kırılması gereken çember budur.

Ancak seçim sonuçları sadece alınan oylarla ölçülemez. 141-142'li ortamda yürütülen seçim propagandasının kazanımları unutulmamalı ve altı mutlaka kalın çizgilerle çizilmelidir.

Hemen ilave edelim ki TİP, bilimsel sosyalist platformda toplanan oyların tüm sorumluluğunu almaya hazırdır ve bu nedenle de bu çemberi kırmaya kararlıdır. Çemberi kırmanın yolu, bilimsel sosyalist hareketin tekleşmesinde ve bu süreç içinde en geniş kitlelerin emperyalizme ve faşizme karşı mücadeleye sokulabilmesinde, yani eylem ve güç birliğinde yatmaktadır.

TİP MYK bu konuda tüm örgüt birimlerinde bir tartışma açmıştır. Ve üzerine düşen görevi sorumluluğuyla başat bir biçimde yapmaya hazırlanmaktadır.

BURJUVAZİNİN SOLDAKİ YENİ TRUVA ATI: SDP

«Bu seçimler, CHP solunda yer alan partilerden SDP'nin durum ve konumunun dikkatle izlenmesi gereğini göstermiştir. Asgari örgütlülüğü bulunduğu bile kuşkulu olan, fakat seçime sokulan bu partinin bilimsel sosyalistlerce önceden beri bilinen anti-komünist ve anti-sovyetik tutumu bu seçimlerde daha da belirgin olarak ortaya çıkmıştır. Aldığı oylarla SDP işçi sınıfının bilimsel sosyalist hareketini önleme veya saptırma, kitleleri aldatma ve oyalama konularında burjuvaziye yeni bir seçenek sunmaktadır. Bundan dolayı dikkatle izlenip, ideolojik ve politik olarak yenilgiye uğratılması, önümüzdeki

dönemin önemli gündem maddelerinden biri olacaktır.» (TİP MYK basın açıklamasından)

Burjuvazinin soldaki truva atı, önceden maoculuktu. Bu hareketin tüm pompalamalara karşın gelişme perspektifinin sınırlılığı, burjuvaziyi kendi propagandası ile oluşturduğu ideolojik yapının üstüne kapak olabilecek yeni bir arayışa götürdü. SDP bu alanda iyi bir fırsat olarak karşısına çıktı. Ve burjuvazi bu fırsatı çok iyi değerlendirdi. Hiç bir örgütsel etkinliği olmayan, seçime girebilmek için yasal zorunlu örgütlenme düzeyine ulaştığına kesinlikle inanmadığımız SDP İçişleri Bakanlığı'nın üst üste çıkardığı yazılarla, sayısı gitgide artan miktarda ilde seçimlere katılma olanağını elde etmiştir.

Seçim kampanyası boyunca, Tercüman'dan Hergün'e kadar sağ-faşist basının desteğini alan SDP, seçim sonuçlarıyla da bu desteğin boşuna olmadığını kanıtlamış oldu.

Bugünkü aşamada, herhangi bir örgütsel etkinliği olmayan bu anti-komünist ve anti-sovyet tezlere dayalı sol çıkışın, ileride örgütlenemeyeceği anlamına gelmez. MYK'nın dikkat çekişi bu konuda görevlerimizi hatırlatmak bakımından anlamlıdır.

Burjuvazinin sol çıkışlı bu yeni saldırısına karşı ideolojik, politik ve örgütsel düzeyde yeni bir mücadele alanı açılmış bulunmaktadır.

Bilimsel sosyalist platformdaki örgütler seçim kampanyası boyunca bu alanda da kitleleri uyarmak ve burjuvazinin paslı silahının yeni kılıfını teşhir etmek bakımından yeterli etkinliği sağlayamamışlardır.

Şimdi burjuvazinin soldaki truva atları ikiye çıkmıştır: Maoculuk ve SDP hareketi. Gerçi her ikisi de aynı alanda oynamaktadırlar. Ama temel tezleri çakışsa da kendi aralarındaki boğuşmanın boyutlarının yükseleceğini söylemek kehanet olmayacaktır. Tıpkı aynı arabaya koşulu iki atın birbirleriyle mücadelesi gibi.

14 EKİM SEÇİMLERİYLE BURJUVAZİNİN ETKİNLİĞİNİ ARTIRDIĞINI SÖYLEYEBİLİR MİYİZ?

Uzunca bir süre önce şu saptamayı yapmıştık: «Burjuvazi artık ülkeyi bilinen, eski yöntemlerle yönetemiyor. Faşist hareketin azgınlaşması bunun en somut delilidir...» Daha sonra gelişen olaylar ve özellikle parlamentonun çalışması, CHP hükümetinin şimdiye dek görülmedik biçim ve usullerle kurulması, mebus pazarları açılması, sıkıyönetimlerin günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline getirilmesi vb. bu saptamanın yan destekleri olarak öne sürülebilir.

Şimdi seçimler yapılmıştır. Seçimlerden kârlı ve güçlü çıkan MC

olmuştur. Dahası yeni koşulların AP'si için önümüzdeki seçimlerde güçlü olanaklar ortaya çıkmıştır.

Tüm bunlara bakarak burjuvazinin tekrar ülke yönetiminde parlamenter etkinliği artırdığını öne sürebilir miyiz? Sanırız buna verilecek cevap kesinlikle «hayır»dır.

Yukarıdaki saptamanın yapıldığından bu yana, ne ekonomik darboğazdan kurtulma ve kitlelerin taleplerine sınırlı da olsa çözümler getirebilme, ne de faşist hareketin toplumdaki saldırılarının önüne geçilebilmesi anlamında değişen bir şey yoktur. AP'nin ya da MC'nin etkinliğinin artması ise, sadece yasal baskıların artacağı anlamına gelmez, dahası ve en önemlisi gerici-faşist saldırılar için yasal kurumların daha bir himayeci olacağını gösterir. Hele de uzun dönem düşünüldüğünde bugünkü politik ortamın faşist güçlerin saldırısına gerekli ön hazırlık için kullanılacağını görmemek için, ya politik mücadelenin dışında olmak ya da sapkın olmak gerekir.

HÜKÜMET OLMAK «ATEŞTEN GÖMLEK» Mİ?

Tarih geçmişin karanlığı değil, günümüzün yaşayan olgusu, aydınlığıdır dedik. Dönüp dönüp tarih okumak gerek, tarihi bilmeden sorunları çözmek olanaksız. Herkes Weimer Cumhuriyeti'ni bilir. Sosyal Demokrat Parti'nin uzlaşma politikasının nazilere kapı açtığı hep söylenir. Söylenir de olayların kendi somutluğu içinde kavranamaz. Tıpkı diyalektiğin yasalarının bir sayılıp, gene de olayları Aristo mantığı ile açıklamak gibi. Herkes İttihat-Terakkiyi de bilir. Bilir de ittihatçı kim onu bilmez.

İttihat Terakki'nin yaşadığını da bilmez. İttihatçılık bilinmeyince faşizme karşı mücadelede de başarıya ulaşılamaz.

CHP kurmaylarının ve kimi anlı-şanlı aydınlarımızın yeni stratejisi, AP'yi her ne pahasına olursa olsun, hükümet olmaya zorlamak. Mantık şu: Hükümet ateşten bir gömlektir, bu gömleği her kim giyerse, yanıp kavrulur ve kısa sürede itibarsız hale gelir. Muhalefet ise güçlenir. Weimer mantığı bu. İttihatçı mantığı da bu. Çelişir mi? Hayır. Nedeni ise, her ikisinin de dünyaya at gözlüğü ile bakması. Her ikisinin de büyük sermaye ile ya da emperyalizmle uzlaşmayı, politikasının temel çıkış noktası yapması. Sadece bu mantık içinde bile uzlaşmanın sonu yok. AP'nin ya da faşistlerin ise uzlaşma diye bir derdi yok. Bu hesap içinde işçi ve emekçiler yok. Sorun, döviz darboğazı mı? Hiçbirinin bunu aşmak diye bir iddiası yok. Ama AP'nin başka olanakları var. Bunları daha önce defalarca söyledi. Her zaman kısa süreli bolluklar yaratmak olanaklı. Maliyetini kendisi ödememek koşuluyla. Demirel, defalarca petrol dolarlarından

bahsetti. Bu dolarların akacak ülke aradığından bahsetti. DÇM mucidi Demirel'in bir başka özelliği daha vardır. O da «teşkilatlanmamış kredi piyasası»nın savunucusu olmasıdır. Yani tefeciliğin. Tefecilik sadece Türkiye'de değil, uluslararası kredi piyasasında da işbirlikçileri için hazır bekliyor. Yüksek faiz ve kısa dönemde ödeme koşuluyla. Demirel'in güvencesi de bu. Sorun ekonominin tümden rahatlatılması değil. Demirel'den bunu hangi büyük patron talep edebilir ki? Önemli olan kısa süre için de olsa, döviz transferlerinin gerçekleştirilmesi. Bu hesabın içinde halk iki biçimde var. Birincisi ve Demirel'in hesabında en ön sırayı alan, kısa süre içinde kuyrukları ve mal kıtlığını, hatta yokluğunu kaldırmak. Seçimlerde bunu da söyledi. «Ne yapar yapar, bulur buluşturur veririz,» diye.

Şimdi bu yeni hükümetten ne bekleniyor. Kitlelerin beklentisi ne? Bunlar asgari düzeye indirilmedi mi? Çok «güzel» bir de deyişleri var, «aç mezarı yok» diye. İnsanlarımız da bugün hâlâ tevekkül etmeye devam ediyor, en azından isyan halinde değiller.

İkincisi faşist hareket ve can güvenliği. Artık insaf edilsin. MHP niye koşulsuz destek veriyor? Neden can atıyor AP hükümet olsun diye? Nedeni ortada. Yasal bakımdan çok açık veren MHP'nin bu açıklarının üstünün örtülmesi gerek. Bunun için zamana gereksinimi var. Ayrıca CHP hükümetini düşürmek için can havliyle saldırdı. Saflarında büyük gedikler var. Biraz geriye çekilip saflarını toparlaması, eksiklerini tamamlaması gerek. Bunun için de üstüne gidilmemesi zorunlu. Bu ancak bir AP iktidarında olabilir. Dolayısıyla, Demirel gerine gerine, bu alanda «anarşiyi asgari düzeye indirdim» diyebilecektir.

Hesaplar üst üste düşüyor. Demirel'in hesabı ile, faşizmin hesabı. Büyük sermaye ve emperyalizm de bu formüle dünden razıdır. Her zaman olduğu gibi bu manevranın faturası gene işçi ve emekçi kitlelere kesilecektir. Hem de yeni koşullarda. İkinci kez halk burada hatırlanıyor. Yani fatura ödettirilmek için. Bu da yeni genel seçimlerden sonrasının, yani AP'nin tek başına iktidar olduktan sonrasının hesabı.

DEMİREL'İ DÜŞÜNDÜREN NEDİR?

Demirel için «hesap adamı» derler. Tüm bunları daha önce söyledi. Söyledikleri yan yana gelince bu tabloyu çıkarmak zor değil. Ama güvencesi eksik. Birincisi, Parlamento desteği bakımından güvencesi eksik. MSP güvenilmez bir faktör. Öne sürdüğü ya da sürebileceği talepler bu oyunu bozabilir. Hükümeti erken terk edebilir, ya da hiç bırakamaz. Bu iki koşulda da hesap tutmaz. CHP yö-

nünden bir korkusu yok. CHP teslim alınmış durumda. Kendisinden talep edebilecekleri son derece kısıtlı ve göğüslenemez değil. CHP batakta. Keskin manevralar yapabilecek durumda değil. En azından kısa süre için. Bu süre Demirel'e yeter.

Ancak ikinci bir sorun var. Ekonominin tutulacak tarafı yok. Tekellerin baskısını frenlemek oldukça zor. Tekellerin baskısı ekonomide radikal önlemler gerektirebilir. Bir örnek verelim: Toprak Mahsulleri Ofisi'nin elinde buğday yok. Bitti ya da bitecek. Buğday tüccarın elinde bekliyor. Tüccar buğdayı dışarıya satamıyor. Ama ilk müşteri dışarıda değil içerde: Devlet. Ve devlet tüccara kilo başına en az üç lira açıktan fazla para verecek. Dünya fiyatları böyle. Bu ekmek fiyatlarının en az iki misli artması demek. Bunu karşılamak olanaksız. Toplu sözleşmeler yığıldı. Bu sorunu çözmek olanaklı. Ama gelecek tepkiyi karşılamak çok zor. Hazırlıklar tamamlanmadan gelebilecek patlamalar Demirel'in hesabını bitirir.

İşte bu nedenle Demirel hesap yapıyor. Hesaplarının içinde hükümet kurmayı uzatarak, alınacak önlemlerin bir kısmını düşük CHP iktidarına yaptırmak da var. Hiç değilse kapıyı aralatmak. Tüccardan buğday alımına başlanması gibi.

BURJUVAZİ SOLUKLANDI AMA YAZGISININ ACISINI DA YAŞAMAYA BAŞLADI.

Hiç kuşkusuz 14 Ekim seçimleri özellikle büyük sermayeyi soluklandırdı. Şimdi kendi yazgısını biraz daha uzatabilmek için biraz daha düşünebilme olanağı elde etti. Ama telaşı da arttı. Siyasi partilerin Cumhuriyet Bayramı demeçleri uyumlu bir koro gibi. Hepsi de, ülke bütünlüğünden, kime söylendiği çok açık olan iç ve dış tehlikelerden, birlik ve beraberlikten bahseden demeçler verdiler, sanki aynı kalemden çıkmış gibi. Hele «özeleştiri» kuruitayına hazırlanan CHP liderinin demeci. Silin altından imzasını, istediğiniz burjuva partisinin liderinin imzasını koyun, hiç farketmez. Partiler sınıflarının politik kadrolarıdır; sınıflarından daha öngörülü ve daha açık tepki veren. Böylece burjuvazinin seçim yorumu da ortaya çıktı. Seçim sonuçları ortadayken niye bu telaş? Telaş çözümsüzlük. Telaş çözüm için bir programın yapılamayışı.

Tüm dünyada en önemli bunalım dönemlerinde siyasi partiler bunalımdan çıkış için programlar ortaya koyar. Ülkemizde işçi sınıfının bir programı var: **Demokratikleşme İçin Plan**. Burjuvazinin ise, faşizmden başka planı yok. O da detant koşullarında maliyetini ödemenin oldukça zor olduğu bir plan. Ama çözüm değil. Burjuvazinin planı, emperyalizme güvenmek. Emperyalizmin ise, kendine bile

güvenecek gücü ve olanağı yok. Büyük sermaye bütünüyle yazgısını emperyalizmin yazgısına bağlamak istiyor. Bunun için Ortak Pazar'a tam üyelik için yeniden kapılar zorlanıyor. Ama ortak pazar bu yükü kaldırabilir mi? Açıkça söylüyor kaldıramayacağını.

Burjuvazi artık yıl hesabı yapıyor. Tıpkı Demirel'in erken seçim önerisi gibi.

DİRENMENİN YOLU İLKELİ VE ÖRGÜTLÜ MÜCADELEMİZİ GÜÇLENDİRMEKTİR

Buraya kadar söylenenler madalyonun bir yüzüydü. Kara, karanlık yüzü. Burjuvazinin sınıf cephesi. Hileli, entrikalı, ölümcül bir cephe.

Madalyonun ikinci yüzü geleceği hazırlayanların kavgasıyla dolu. Çıkış gün gibi ortada. Çıkış var. Çıkış parlak ve çıkış kurtuluş. Ama çıkış kolay değil. İki nedenden birincisi örgütsüzlük, ikincisi bencillik. Kurtuluş bugün herzamankinden çok işçi sınıfının elinde. Köylülük bu gücün arkasından gelecek. Gelmeye hazır. Ama işçi sınıfının sendikal alanında kırk türlü dolap dönüyor. Sınıf cephesi dağınık. Sorunlar aşılmaz değil. Hele de kitlelerin verdiği dersler iyi özümsenirse. Hesaplar kitle hareketlerinin dışında yapılmazsa. Hesaplar burjuvazinin manevra alanlarının aydınlatılması dışında yapılmazsa. Hesaplar solda yarış için değil, birlik için yapılmazsa. Çıkış var. Çıkış kısa sürede sağlanabilir. Kısa sürede burjuvazinin hesapları alt üst edilebilir.

Bugün hiç kimse bilimsel sosyalist hareketin, etrafındaki kitle desteğini ve direnme gücünü alınan oylarla hesaplamamalıdır. Hesaplayamaz. Dünyanın hiç bir ülkesinde bilimsel sosyalist hareket sadece kendi çevresindekilerin oyunu ve desteğini almakla yetinemez. Daha doğrusu gücünün bu olduğunu iddia edemez. Bugün bilimsel sosyalist hareketin topladığı oylar, etkilediği kitlelerin oyları değildir. Bu oyların tümü üye, sempatizan ve çok yakın ilişkilerin oylarıdır Bunun dışında oy yoktur.

Kitlelerin bu seçimlerde verdiği ders, birlik dersidir. Ama faydacı, bugünden yarına çıkmayacak, ilkesiz birlik değil. İlkeli ve kalıcı birlik. Gelişen güçlenen birlik. Kendi üyesine propaganda yapmaya yönelik birlik değil. Safları sıklaşmış ve sıkılaşmış her hal ve koşulda mücadele etmeye yetenekli bir birlik. Solda yarışın birliği değil; burjuvaziyle, emperyalizmle, faşizmle mücadelenin birliği. 14 Ekim'de kitlelerin verdiği ders budur. «Bir, iki, üç» diye yarışa kalkmanın dersi değildir. Hiç unutulmamalıdır ki, bilimsel sosyalist platforma, küçük burjuva mülkiyet duygularını getirenler, tekellere yem olmaya mahkûmdur.

«BİRLİK KAVGADIR»

Burjuvazi her alanda olduğu gibi, birlik konusunda da usta olduğunu ortaya koydu. Burjuva basına bakarsanız, hatta burjuvazinin her düzeydeki politik-ideolojik sözcülerine bakarsanız soldaki birden çok parti olgusu adeta onları rahatsız ediyor. Hepsinin ağzında, solda birliğin sağlanamayışı adeta bir şikayet konusu. Ama niyet başka ve hedef başka. Hedef, sosyalist hareketin zaaf içinde olduğu propagandası yaparak güçsüz düşürmeye çalışmak. Niyet ise, birlik sorununu dejenere etmek.

Doğrusu 14 Ekim seçimleri veri alınırsa, burjuvazinin hem hedefinde, hem de niyetinde başarılı olmadığı söylenemez. Ancak önemli olan burası değil. Önemli olan bilimsel sosyalist platformdaki kimi örgüt ve kişilerin bu alanda birlik kavramını ve eylemini kısır günlük hesaplara ve başarılara indirgemiş olmasıdır. Bir iki miting yapmak için birlik olunmaz. Bunun için birlik olmaya gerek yok. Çünkü böylesi «birlik» çalışmalarından bir şey çıkmaz. Bu tür eylemlerle daha geniş kitlelerin birliği sağlanamaz. Bu ancak kimi kişi ya da grupların gönüllerine su serpmeye yarar. Gönül ferahlatarak devrimci hareketin güçlenmesi sağlanamaz. Bugünden yarına perspektifi olmayan birlik çalışmaları sonunda sahibini vurur.

Burjuvazinin istediği de budur. İçeriği boşaltılan bir çok kavram gibi, birlik kavramı da böylece içi boşaltılıp bir kenara atılır. Tabii burjuvazi hesabına. Emperyalizm hesabına.

Uluslararası işçi sınıfı hareketinin literatüründe «birlik kavgadır». Kavga olması ilkesel düzeydedir. İlkelerin kabul ettirilmesindedir. Kavga ilkelerin kabul ettirilmesi için yapılır Ama «kavga, karşılıklı küfürleşme değildir.» Kavga ortak mücadele platformunun hazırlanması ve daha ileriye götürülmesi için yapılır. Kavga ayrılıkların ortaya konması ve evrensel doğru ilkelerde birleşilmesi için yapılır. Kavga, küçük burjuva hastalıklardan kurtulmak için yapılır. Kısaca kavga birlik için yapılır.

Önümüzdeki günlerde çok kavga edeceğiz. Ama küfürleşmeden, yanlışlardan sıyrılmak için kavga. Üstünlük sağlamak için değil, birlik için kavga.

Bilimsel sosyalist hareketin önündeki ağır görevlerin üstesinden gelebilmesi ancak birlik sağlanarak yaşama geçirilebilir. Birlik ise ne niyete yenirse o lezzeti veren bir muz değildir. Birliğin ön koşulları sayıldı. Bu olmadan birlik olmaz. Öncelikle birlik olabilecek güçlerin ortak platformu kabul edilmelidir. Yani bilimsel sosyalist platformu. Eleştiriler bu platform içinde kalınarak yapılabilir, bunun dışına çıkarak değil. Dahası var, birlik mücadelenin tüm alanlarını kap-

sar. Sadece belli bir kongre için, belli bir eylem için değil. Belli imajların arkasına saklanarak birlik olmaz. Belli imajları dayatarak birlik olmaz. Birlik bir pazarlık da değildir. Pazarlık yaparak birlik olmaz. Pazarlık yaparak sendikal birlik de olmaz. Birlik dar çıkar hesapları için ticari bir meta da değildir. Hele burjuva basınını arkasına alarak burjuvazinin 'birlik' hesaplarına dayanarak birlikçi olmaya çalışmak ve bundan politik çıkar gözetmek meclisimizin dışındadır. Ayrıca yapılan işten burjuva parlamenterizmi anlamında bile sağlanabilenler ortadadır.

Türkiye İşçi Partisi bu konuda bugüne dek gücünün yettiğince ilkeleri ortaya koymaya çalıştı. Söylenebilecek olan bunun açık formülasyonudur. Bunun açık hedeflerinin belirlenmesidir. Bunun eyleminin aktif hale getirilmesidir. MYK açıklamasında dile getirilen de budur. MYK'nın tüm örgüt birimlerinde açtığı tartışmanın bir tarafı da budur. Bugün öne sürülebilecek olan «ben söyledim» olmadı değildir. Ya da sadece yapılan yanlışları sergilemek değildir. Tüm bunları gözönüne alarak önümüzdeki dönem aynı maluliyete mahkûm olmamaktır.

Önümüzdeki dönemin koşulları belki de bugün düşünülebildiğinden daha ağır olacaktır. Ama bunu belirleyecek olan da gene birlik sorununda alınabilecek mesafedir. «Bunun için, tüm demokratik güçlerin iş ve eylem birliği ve bunu sağlamada kaldıraç görevi görebilecek olan bilimsel sosyalist hareketin tekleşmesi sorunu, daha ivedileşmiş olarak gündemdedir». (TİP MYK açıklamasından)

Emperyalizme ve faşizme karşı mücadelenin artan önemi, işçi ve emekçi sınıfların saflarına karşı cephesi büyüyen anti-komünist ve anti-sovyet propagandaların ve örgütlenmelerin yenilmesi ve hem kitle örgütleri bazında ve hem de kitle hareketleri bazında maceracı ve kariyerist akım ve eylemlerin mahkum edilmesine koşulsuz olarak doğrudan bağlıdır.

Bugün gene tartışmasız kabul edilebilecek gerçek, bilimsel sosyalist hareketin varolan potansiyeli ile 14 Ekim seçimlerinde ortaya çıkan somut tercihler arasındaki büyük uçurumdur. Sürekli ve giderek güçlenen eylemlerin örgütlenebilmesinin kaldıracı olan bilimsel sosyalist hareketin tekleşememiş olması, emperyalizme ve faşizme karşı mücadelenin de bir zaafı olmaktadır. Bu alanda örgütlenip, eyleme sokulabilecek milyonlar vardır. Eylemli güçlerle, potansiyel arasındaki uçurum bu alanda çok daha büyüktür. Ve bu uçurumun kapatılması için çaba her zamankinden çok daha yaşamsaldır.

Burjuvazinin sınıf cephesinde nasıl karanlık ve ölümcül çözümsüzlükler varsa işçi sınıfının cephesinde de, aydınlığı yaratacak olan

birlik kavgası vardır. Ama birlik hesapları değil. Ama küçük hesaplar değil. Birlik büyük, çok büyük bir davadır. Birlik devrim davasıdır.

GÖREVLERİN ÜSTESİNDEN GELECEĞİZ

Şu aşağıdaki sözler Genel Başkan Behice Boran tarafından seçimlerin hemen ertesinde yapılan, İstanbul İl Örgütü Genişletilmiş İlçe Temsilcileri Toplantısında söylendi: «Ben işçi sınıfımızın bilimsel sosyalist partisi olan partimizin, bu yeni görevlerin de altından kalkacağına içtenlikle inanıyorum. Geçirdiğimiz deneylerden ders alacağız. Bilimsel sosyalizmde bilinen bir gerçektir; işçi sınıfının bilimsel sosyalist partisi ve bilimsel sosyalistler hiç hata yapmaz değildirler. Ama burjuvaziden farkları şudur ki hatalar, eksiklikler, yetersizlikler olursa, bunları vaktiyle tesbit etmeye çalışır ve bu hatalar ve yanlışlara saplanmayarak yanlışlıklardan, eksikliklerden, beceriksizliklerden ders çıkararak, bunları düzeltme yoluna giderler. Bunları düzelterek de, başta başarısızlık gibi görünen durumu, sonunda kalıcı başarıya çevirirler. Ben partimizin seçimdeki başarısızlığı aşacağına inanıyorum.»

Bilimin söylediği de bu değil mi?

Bilim 5 kıtada ikiyüzyılı aşkın bir süredir devam eden sınıf mücadelesinin ateşi içinde yayılmadı mı?

Tarihi bilmeden bilimi kavramak mümkün mü?

Tarihi bilmeden bilim kavranamıyorsa, yaşayan bir olgu değil de nedir tarih?

Ve tarih göstermiyor mu bilimin her zaman galip geldiğini?

Sınıf mücadelelerinin tarihi birlik kavgası değil mi?

TİP MYK'sı tüm örgüt birimlerinde tartışma açtı. Seçim sonuçları ışığında sorumluluklarına ve görevlerine ilişkin. Bu tartışmayı temelde böyle bir ortamda ancak kendine güvenen, kadrolarına güvenen bir parti başlatabilirdi. TİP başlattı ve bir kez daha başaracak.

TABLO 1

Senatör ve Milletvekili Ara Seçimi
1977 - 1979 Seçmen Sayıları, Seçime Katılma Oranları ve Aradaki Fark

İller	5 Haziran 1977 Seçmen sayısı	Kullanılan Oy	Oran %	14 Ekim 1979 Seçmen sayısı	Kullanılan Oy	Oran %	77 - 79 Seçmen Sayısı Farkı	Oran %	Kullanılan Oy Farkı	Oran %
AĞRI	129 893	99 291	76.4	110 505	83 937	73.3	— 19 388	—23	— 15 354	— 15
AMASYA	163 292	132 475	81.1	145 116	118 489	81.6	— 18 176	— 1	— 13 986	— 11
ANTALYA	337 740	268 450	79.5	308 258	240 115	77.4	— 29 482	—12	— 28.335	— 11
ARTVİN	119 383	87 808	73.2	95 195	61 874	64.9	— 24 188	—20	— 25 934	— 30
BALIKESİR	469 592	376 259	80.1	428 469	325 172	75.8	— 41 123	— 9	— 63 832	— 17
BİTLİS	77 317	65 012	84.1	63 840	46 615	72.4	— 13 477	—21	— 18 397	— 28
BURDUR	118 399	90 427	76.4	108 627	80 328	73.9	— 9 672	—11	— 10 099	— 11
ÇANAKKALE	216 744	180 645	83.4	204 481	159 749	78	— 12 263	— 6	— 20 896	— 12
ERZİNCAN	138 646	98 870	71.3	100 588	84 276	82.5	— 38.058	—27	— 14 594	— 14
ERZURUM	325 100	260 209	80	275 158	213 752	77.6	— 49 942	—15	— 46 457	— 18
HAKKARİ	51 432	41 132	80	41 295	33 037	72.3	— 10 137	—20	— 8 095	— 19
HATAY	368 454	276 821	75.1	299 175	227 658	76	— 69 279	—19	— 49 163	— 18
ISPARTA	161 731	125 827	77.8	142 311	102 026	71.6	— 19 420	—12	— 23 801	— 19
İSTANBUL	2 518 737	1 572 729	62.4	2 178 836	1 327 955	60.9	— 339 901	—13	—244 744	— 16
KARS	296 428	218 206	73.6	226 810	135 656	59.9	— 69 618	—23	— 82 550	— 38
KÜTAHYA	252 124	201 731	80	220 166	174 529	79.2	— 31 958	—13	— 27 202	— 13
MANİSA	465 400	378 349	81.3	433 800	323 388	71.7	— 31 600	— 7	— 54 961	— 15

(Devamı arkada)

İller	5 Haziran 1977 Seçmen sayısı	Kullanılan Oy	Oran %	14 Ekim 1979 Seçmen sayısı	Kullanılan Oy	Oran %	77 - 79 Seçmen Sayısı Farkı	Oran %	Kullanılan Oy Farkı	Oran %
MARDİN	239 624	187 248	78.1	185 033	125 897	68.3	— 54 591	— 22	— 61 151	— 33
MUŞ	107 085	87 376	81.6	75 814	56 902	72.8	— 31 268	— 29	— 30 474	— 35
RİZE	180 722	125 964	69.7	151 060	106 703	62.8	— 29 662	— 16	— 19 261	— 15
SAMSUN	463 541	336 559	72.6	386 699	294 351	74.2	— 76 842	— 17	— 42 208	— 13
SİİRT	163 508	121 894	74.6	124 516	88 858	57.5	— 38 992	— 24	— 33 036	— 27
TOKAT	290 625	232 053	79.9	254 892	207 524	79.4	— 35 733	— 12	— 24 529	— 11
VAN	151 349	121 488	80.3	124 585	95 295	80	— 26 764	— 18	— 26 193	— 21
YOZGAT	241 407	172 195	71.3	186 663	155 420	83.2	— 54 744	— 22	— 16 775	— 9
TOPLAM	8 048 273	5 859 018	76.9	6.871 889	4 869 506	70.7	— 1 176 384	— 27	— 989 512	— 17

Milletvekili

		Geçerli oy			Geçerli oy					
AYDIN	336 157	256 038	79.3	314 307	241 439	76.8	— 21 850	— 6	— 14 599	— 5
EDİRNE	186 570	138 816	77	170 830	131 349	76.8	— 15 740	— 8	— 7 467	— 5
MANİSA	465 400	363 838	81.3	433 800	315 184	70.2	— 31 600	— 6	— 48 654	— 13
KONYA	706 590	469 368	69.2	592 952	419 586	71.6	— 113 618	— 16	— 49 782	— 11
MUĞLA	221 973	172 421	83	209 759	159 882	76.2	— 12 214	— 5	— 12 539	— 7
TOPLAM	1 916 670	1 400 468					— 195 022	— 10	— 133 041	— 9

TABLO 2

AP'nin Oylarının Arttığı İller — CHP ile Kıyaslama

İller	Yıllar	AP Oyları	Fark	CHP Oyları	Fark
AĞRI	77	20 051		11 769	
	79	39 776	+ 19 725	19 768	+ 7 999
AMASYA	77	48 026		57 594	
	79	57 467	+ 9 441	37 839	— 19 755
ANTALYA	77	139 354		87 944	
	79	154 064	+ 14 710	53 860	— 34 084
BURDUR	77	37 316		34 383	
	79	40 409	+ 3 093	22 598	— 11 785
ÇANAKKALE	77	88 138		68 048	
	79	92 263	+ 4 125	47 189	— 20 859
ERZİNCAN	77	26 918		43 812	
	79	34 357	+ 7 439	28 492	— 15 320
HATAY	77	77 395		148 967	
	79	84 012	+ 6 617	89 224	— 59 744
İSTANBUL	77	434 879		891 772	
	79	519 131	+ 84 252	493 770	— 398 002
KARS	77	38 848		110 826	
	79	45 656	+ 6 808	52 692	— 58 134
MANİSA	77	176 967		140 668	
	79	178 323	+ 1 356	89 078	— 51 590
MARDİN	77	30 385		39 008	
	79	33 870	+ 3 485	25 486	— 13 522
MUŞ	77	15 115		13 776	
	79	17 858	+ 2 743	13 537	— 239
SAMSUN	77	142 106		132 905	
	79	159 422	+ 17 316	73 523	— 59 382
SİİRT	77	20 422		18 907	
	79	22 821	+ 2 399	13 198	— 5 709
TOKAT	77	69 429		93 940	
	79	80 773	+ 11 344	43 826	— 50 114
VAN	77	17 943		22 569	
	79	26 725	+ 8 782	19 634	— 2 935
		Milletvekili			
AYDIN	77	131 198		97 818	
	79	143 055	+ 11 857	74 808	— 23 010
EDİRNE	77	54 795		74 727	
	79	68 270	+ 13 475	55 366	— 19 361
MANİSA	77	176 967		140 668	
	79	180 589	+ 3 622	89 254	— 51 414
KONYA	77	132 232		147 126	
	79	204 169	+ 71 937	94 692	— 52 434
MUĞLA	77	86 667		73 105	
	79	92 560	+ 5 893	55 525	— 17 580

TABLO 3

1977 - 1979 AP, MHP, MSP, CGP oyları ve oranları / MC oyları

İller	Yıllar	AP	%	MHP	%	MSP	%	CGP	%	MC	%
AĞRI	77	20 051	21	6 149	6.5	6 047	6.3	9 692	10.2	41 939	42.2
	79	39 776	49.6	680	0.84	18 777	23.16	784	0.97	60 027	71.5
AMASYA	77	48 026	37.7	8 091	6.3	9 305	7.3	1 723	1.3	67 145	50.6
	79	57 467	50.3	6 202	5.3	6 447	5.6	1 981	1.7	72 097	60.8
ANTALYA	77	139 354	54.1	10 898	4.2	7 962	3.1	4 280	1.7	162 494	60.5
	79	154 064	66	7 747	3.3	6 243	2.6	2 922	1.2	170 976	71.6
ARTVİN	77	39 021	45.8	1 959	2.3	4 912	5.8	—	—	45 892	52.2
	79	31 496	52.2	713	1.2	2 268	3.6	—	—	34 477	55.7
BALIKESİR	77	188 145	51.7	10 093	2.8	17 451	4.8	6 091	1.7	221 780	58.9
	79	186 494	58.9	13 173	4.1	18 286	5.7	6 606	2	224 559	71.8
BİTLİS	77	21 387	34.3	184	0.3	17 013	27.3	462	0.7	39 037	60
	79	15 794	34.7	548	1.2	8 085	17.9	11 423	25.36	35 850	76.9
BURDUR	77	37 316	43.2	5 754	6.7	5 897	6.8	1 541	1.8	50 508	55.85
	79	40 409	51.6	8 989	11.5	2 939	3.8	1 395	1.8	53 732	66.89
ÇANAKKALE	77	88 138	50.2	3 857	2.2	8 564	4.9	2 868	1.6	103 427	57.25
	79	92 263	59.5	3 524	2.25	6 919	4.43	2 626	1.68	105 332	65.93
ERZİNCAN	77	26 918	28.2	18 180	18.8	5 662	5.9	981	1	51 741	52.33
	79	34 357	41.71	13 819	16.8	3 098	3.6	765	0.93	51 785	61.44
ERZURUM	77	107 589	43.1	32 074	12.8	38 670	15.5	3 734	1.5	182 067	69.96
	79	103 926	49.9	33 071	15.8	36 709	17.6	2 614	1.2	173 065	80.96
HAKKARİ	77	17 336	43.4	—	—	7 372	18.5	261	0.6	24 969	60.70
	79	13 208	41.12	—	—	5 746	18.05	222	0.7	14 582	44.13
HATAY	77	77 395	28.6	24 342	9	13 853	5.1	2 423	0.9	118 113	42.66
	79	84 012	38.87	22 081	10.21	11 618	5.38	1 574	0.7	119 285	52.39
ISPARTA	77	84 133	69.6	3 743	3.1	4 629	3.8	1 550	1.3	94 055	74.74
	79	72 085	72.6	8 137	8.2	3 587	3.6	1 398	1.4	85 207	83.51

İSTANBUL	77	434 879	28.4	41 261	2.7	101 078	6.6	15 342	1	592 560	37.6
	79	519 131	39.9	47 282	3.6	113 803	8.6	40 362	3.0	720 578	54.26
KARS	77	38 848	18.6	17 470	8.3	20 831	10	2 509	1.2	79 658	36.50
	79	45 656	34.73	15 048	11.2	7 381	5.61	2 166	1.6	70 751	52.15
KÜTAHYA	77	117 478	61	9 498	4.9	13 491	7	3 683	1.8	144 150	71.45
	79	103 589	61.5	10 888	6.5	14 954	8.88	3 695	2.1	133 126	76.27
MANİSA	77	176 967	48.6	13 605	3.7	18 840	5.2	3 843	1	213 255	56.36
	79	187 325	56.9	14 921	4.77	17 040	5.44	5 398	1.7	215 682	66.69
MARDİN	77	30 385	16.5	252	0.1	42 751	23.2	13 643	7.4	87 031	46.47
	79	33 870	27.58	131	0.1	21 015	17.26	302	0.2	55 318	43.93
MUŞ	77	15 115	18	190	0.2	15 079	17.9	286	0.3	30 670	35.1
	79	17 858	32.07	1 872	3.4	19 525	35.07	—	—	39 255	68.98
RİZE	77	55 865	45.8	7 374	6	15 095	12.3	2 148	1.8	80 482	63.89
	79	55 688	53.35	5 307	5.08	13 064	12.51	1 535	1.47	75 594	70.84
SAMSUN	77	142 106	44.1	12 068	3.7	19 955	6.2	5 567	1.7	179 696	53.39
	79	159 422	55.03	15 614	5.42	25 916	8.99	5 172	1.8	206 124	70.02
SİİRT	77	20 422	17.2	709	0.6	26 074	22	572	0.5	47 777	39.19
	79	22 821	26.15	601	0.7	36 569	41.9	603	0.7	60 594	68.19
TOKAT	77	69 429	31.3	23 678	10.6	23 167	10.4	5 371	2.4	121 645	52.42
	79	80 773	39.90	33 836	16.71	20 585	10.17	2 432	1.2	137 626	66.31
VAN	77	17 943	15.4	3 282	2.8	23 798	20.4	13 776	11.8	58 799	48.39
	79	26 725	29.42	1 193	1.31	19 530	21.50	20 382	22.43	67 830	71.17
YOZGAT	77	48 285	29.3	37 750	22.9	21 347	13	3 380	2	110 762	64.32
	79	45 441	30.1	47 255	31.25	19 675	13.03	1 779	1.18	114 150	73.44
TOPLAM	77	2 062 462	36.4	296 561	5.2	488 843	8.5	105 726	1.8	2 953 592	51.9
	79	2 214 672	46.71	312 630	6.59	459 873	9.7	118 159	2.49	3 105 334	65.49

TABLO 3 (devamı)

1977 - 1979 AP, MHP, MSP, CGP oyları ve oranları / MC oyları

Milletvekili

İller	Yıllar	AP	%	MHP	%	MSP	%	CGP	%	MC	%
AYDIN	77	3 236		148 772	58.10			131 198		7 285	
	79	4 003		161 557	66.91			143 055		8 437	
EDİRNE	77	1 772		61 488	44.29			54 795		1 916	
	79	2 083		73 531	55.98			68 270		1 476	
MANİSA	77	3 843		213 255	58.61			176 967		13 605	
	79	4 993		218 041	69.17			180 589		14 776	
KONYA	77	19 806		294 788	62.8			132 232		50 056	
	79	7 712		316 648	71.35			204 169		39 999	
MUĞLA	77	2 023		95 047	55.12			86 667		2 508	
	79	2 954		101 151	61.69			92 560		2 903	

TABLO 4

1977 - 1979 CHP Oyları ve Oranları

İller	Yıllar	Oylar	Oran
AĞRI	77	11 769	12.3
	79	18 768	24.39
AMASYA	77	57 594	45.2
	79	37 839	33.14
ANTALYA	77	87 944	34.2
	79	53 860	23.05
ARTVİN	77	37 841	44.4
	79	24 202	40.3
BALIKESİR	77	136 448	37.4
	79	84 317	26.62
BİTLİS	77	10 665	17.1
	79	8 660	19.1
BURDUR	77	34 383	39.8
	79	22 598	28.9
ÇANAKKALE	77	68 048	38.7
	79	47 189	30.21
ERZİNCAN	77	43 812	45.9
	79	28 492	34.59
ERZURUM	77	54 078	21.7
	79	29 306	14
HAKKARİ	77	14 577	36.5
	79	10 748	33.46
HATAY	77	148 967	55.1
	79	89 224	41.29
ISPARTA	77	25 711	21.3
	79	11 963	12.1
İSTANBUL	77	891 772	58.2
	79	493 770	37.09
KARS	77	110 826	52.9
	79	52 692	40.08
KÜTAHYA	77	44 827	23.3
	79	33 098	19.66
MANİSA	77	140 668	38.7
	79	89 078	28.79
MARDİN	77	39 008	21.2
	79	25 486	20.9
MUŞ	77	13 776	16.4
	79	13 537	24.61
RİZE	77	39 111	32
	79	26 912	25.78

(Devamı arkada)

TABLO 4 (devamı)

1977 - 1979 CHP Oyları ve Oranları

İller	Yıllar	Oylar	Oran
SAMSUN	77	132 905	41.2
	79	73 523	25.51
SİİRT	77	18 907	15.9
	79	13 198	15.12
TOKAT	77	93 940	42.2
	79	43 826	21.65
VAN	77	22 569	19.4
	79	19 634	21.61
YOZGAT	77	49 532	30.1
	79	33 096	21.91
TOPLAM	77	2 329 678	41.4
	79	1 386 020	28.46

Milletvekili

AYDIN	77	97 818	
	79	74 808	
EDİRNE	77	74 727	
	79	55 366	
MANİSA	77	140 668	
	79	89 254	
KONYA	77	147 128	
	79	94 692	
MUĞLA	77	73 105	
	79	55 525	

TABLO 5

MHP'nin En Çok Oy Aldığı İllerde Gelişmesinin Seyri

İller	Yıllar	Oylar	%
1) ANTALYA	1969	5 034	3.5
	1973	6 628	4.1
	1977	10 898	4.2
	1979	7 747	3.3
2) BALIKESİR	1969	3 483	1.6
	1973	4 163	1.7
	1977	10 093	2.8
	1979	13 173	4.15
3) ERZİNCAN	1969	3 130	4.5
	1973	3 473	4.6
	1977	18 180	19.0
	1979	13 813	16.8
4) ERZURUM	1969	4 398	2.5
	1973	6 300	3.3
	1977	32 074	12.8
	1979	33 071	15.8
5) HATAY	1969	3 657	2.7
	1973	7 708	5.1
	1977	24 444	9
	1979	22 081	10.21
6) İSTANBUL	1969	15 508	2.6
	1973	18 786	1.8
	1977	41 261	2.7
	1979	47 282	3.63
7) KARS	1969	9 142	5.8
	1973	4 385	2.5
	1977	17 470	8.3
	1979	15 048	11.15
8) KONYA	1969	8 726	3
	1973	14 332	4
	1977	50 056	10.7
	1979	39 999	9.53
9) TOKAT	1969	6 229	3.9
	1973	8 157	4.9
	1977	23 678	10.6
	1979	33 836	16.71
10) YOZGAT	1969	2 901	2.3
	1973	13 898	1
	1977	37 750	22.9
	1979	47 255	31.29

TABLO 6

MHP'nin Oylarının Arttığı ve Eksildiği İller ve Oranları

İller	Yıllar	Oylar	%	Fark
AĞRI	77	6 149	6.5	
	79	680	0.84	— 5 469
AMASYA	77	8 091	6.3	
	79	6 202	5.3	— 1 489
ANTALYA	77	10 898	4.2	
	79	7 747	3.31	— 3 151
ARTVİN	77	1 959	2.3	
	79	713	1.21	— 1 245
BALIKESİR	77	10 093	2.8	
	79	13 173	4.15	+ 3 085
BİTLİS	77	184	0,3	
	79	548	1.2	+ 364
BURDUR	77	5 754	6.7	
	79	8 989	11.5	+ 3 235
ÇANAKKALE	77	3 857	2.2	
	79	3 524	2.25	+ 333
ERZİNCAN	77	18 180	18.8	
	79	13 813	16.8	— 4 361
ERZURUM	77	32 074	12.8	
	79	33 071	15.8	+ 997
HAKKARİ	77	—	—	—
	79	—	—	—
HATAY	77	24 342	9	
	79	22 081	10.21	— 2 261
ISPARTA	77	3 743	3.1	
	79	8 137	8.2	+ 4 394
İSTANBUL	77	41 261	2.7	
	79	47 282	3.63	+ 6 021
KARS	77	17 470	8.3	
	79	15 048	11.5	— 2 422
KÜTAHYA	77	9 498	4.9	
	79	10 888	6.47	+ 1 390
MANİSA	77	13 605	3.7	
	79	14 921	4.77	+ 1 316
MARDİN	77	252	0.1	
	79	131	0.11	— 121
MUŞ	77	190	0.2	
	79	1 872	3.39	+ 1 682
RİZE	77	7 374	6	
	79	5 307	5.08	— 2 067

TABLO 6

MHP'nin Oylarının Arttığı ve Eksildiği İller ve Oranları

İller	Yıllar	Oylar	%	Fark
SAMSUN	77	12 068	3.7	
	79	15 614	5.42	+ 3 546
SİİRT	77	709	0.6	
	79	601	0.69	— 108
TOKAT	77	23 678	10.6	
	79	33 836	16.71	+ 10 158
VAN	77	3 282	2.8	
	79	1 193	1.3	— 2 089
YOZGAT	77	37 750	22.9	
	79	47 255	31.25	+ 10 445
TOPLAM	77	296 561	5.2	
	79	312 630	6.59	+ 16 069

Milletvekill

AYDIN	77	7 285		
	79	8 437		+ 1 152
EDİRNE	77	1 916		
	79	1 476		— 440
MANİSA	77	13 605		
	79	14 776		+ 1 171
KONYA	77	50 056		
	79	39 999		— 10 057
MUĞLA	77	2 508		
	79	2 903		+ 395

TABLO 7

Sosyalist Partiler ve Bağımsızlar — Oyları ve Oranları

İller	Yıllar	TİP	%	TSİP	%	Bağımsızlar	%
AĞRI	77	—		—		—	
	79	480	0.59	432	0.53	—	
AMASYA	77	391	0.3	—		—	
	79	883	0.77	797	0.7	—	
ANTALYA	77	—		—		—	
	79	1 197	0.51	1 319	0.56	3 097	1.33
ARTVİN	77	—		—		—	
	79	314	0.51	324	0.53	—	
BALIKESİR	77	—		—		—	
	79	1 908	0.6	1 965	0.6	—	
BİTLİS	77	—		—		—	
	79	141	0.32	546	1.21	—	
BURDUR	77	—		—		—	
	79	395	0.5	567	0.7	—	
ÇANAKKALE	77	—		—		—	
	79	833	0.53	990	0.63	—	
ERZİNCAN	77	—		—		—	
	79	403	0.50	350	0.42	—	
ERZURUM	77	—		—		—	
	79	911	0.4	791	0.3	—	
HAKKARİ	77	—		—		—	
	79	240	0.75	1 757	5.47	—	
HATAY	77	490	0.2	—		—	
	79	1 175	0.54	3 333	1.5	—	
ISPARTA	77	—		—		—	
	79	387	0.4	502	0.5	—	
İSTANBUL	77	4 817	0.3	—		—	
	79	12 989	1	5 668	0.4	B.O. 20 219	1.8
						N.A. 3 355	0.2
						R.C. 2 439	0.2
KARS	77	951	0.4	—		—	
	79	1 837	1.4	3 557	2.65	—	
KÜTAHYA	77	—		—		—	
	79	1 025	0.61	851	0.51	—	
MANİSA	77	1 293	0.4	—		—	
	79	2 698	0.86	1 790	0.59	—	
MARDİN	77	—		—		—	
	79	409	0.33	16 681	13 6	—	
MUŞ	77	—		—		—	
	79	154	0.28	532	0.97	—	
RİZE	77	—		—		—	
	79	762	0.73	375	0.36	—	

TABLO 7 (devamı)

Sosyalist Partiler ve Bağımsızlar — Oyları ve oranları

İller	Yıllar	TİP	%	TSİP	%	Bağımsızlar	%
SAMSUN	77	874	0.3	—		—	
	79	1 821	0.63	1 592	0.55	3 410	1.18
SİİRT	77	—		—		—	
	79	341	0.39	12 391	14.20	—	
TOKAT	77	—		—		—	
	79	1 172	0.58	1 280	0.63	1 090	0.4
VAN	77	—		—		—	
	79	490	0.54	2 507	2 76	—	
YOZGAT	77	—		—		—	
	79	934	0.62	1 149	0.76	—	
TOPLAM	77	8 816	0.69	—		—	
	79	33 898	0.1	62 055	1.27	33 610	0.6

Milletvekili

AYDIN	77	—	—	
	79	1 320	1 949	—
EDİRNE	77	—	—	—
	79	405	523	302
MANİSA	77	—	—	—
	79	2 570	1 789	—
KONYA	77	—	—	—
	79	2 124	1 925	—
MUĞLA	77	489	—	—
	79	907	687	—

TABLO 8

TİP Oyları ve Oranları

İller	Yıllar	Oylar	%
AĞRI	77	—	—
	79	480	0.59
AMASYA	77	391	0.3
	79	883	0.77
ANTALYA	77	—	—
	79	1 197	0,51
ARTVİN	77	—	—
	79	314	0.51
BALIKESİR	77	—	—
	79	1 908	0.6
BİTLİS	77	—	—
	79	141	0.32
BURDUR	77	—	—
	79	395	0.5
ÇANAKKALE	77	—	—
	79	633	0.53
ERZİNCAN	77	—	—
	79	403	0.5
ERZURUM	77	—	—
	79	911	0.4
HAKKARİ	77		—
	79	240	0.75
HATAY	77	490	0.2
	79	1 175	0.54
ISPARTA	77	—	—
	79	387	0.4
İSTANBUL	77	4 817	0.3
	79	12 989	1
KARS	77	951	0.4
	79	1 837	1.4
KÜTAHYA	77	—	—
	79	1 025	0.61
MANİSA	77	1 293	0.4
	79	2 698	0.86
MARDİN	77	—	—
	79	409	0.33
MUŞ	77	—	—
	79	154	0 28
RİZE	77	—	—
	79	762	0.73
SAMSUN	77	874	0.3
	79	1 821	0,63

TABLO 8 (devamı)

TİP Oyları ve Oranları

İller	Yıllar	Oylar	%
SİİRT	77	—	—
	79	341	0.39
TOKAT.	77	—	—
	79	1 172	0.58
VAN	77	—	—
	79	490	0.54
YOZGAT	77	—	—
	79	934	0.62
TOPLAM	77	8 816	0.1
	79	33 898	0.69

Milletvekili

AYDIN	77	—	
	79	1 320	
EDİRNE	77	—	
	79	405	
MANİSA	77	—	
	79	2 570	
KONYA	77	—	
	79	2 124	
MUĞLA	77	489	
	79	907	

TABLO 9

Demokratik Güçlerin Toplam Oy Sayıları ve Oranları

İller	Yıl	CHP	%	TBP	%	SDP(*)	%	TİP	%	TSİP	%	Bağ.	%
AĞRI	77	11 769	12.3	—		—		—		—		—	
	79	19 768	24.39	—		363	0.45	480	0.59	432	0.53	—	
AMASYA	77	57 594	45.2	945	0.7	—		391	0.3	—		—	
	79	37 839	33.14	1 763	1.54	778	0.68	883	0.77	797	0.7	—	
ANTALYA	77	87 944	34.2	933	0.4	—		—		—		—	
	79	53 860	23.05	1 423	0.61	1 428	0.61	1 197	0.51	1 319	0.56	3 097	1.33
ARTVİN	77	37 841	44.4	—		—		—		—		—	
	79	24 202	40.30	435	0.72	477	0.79	314	0.51	324	0.53	—	
BALIKESİR	77	136 448	37.4	—		—		—		—		—	
	79	84 317	26.62	1 557	0.5	2 358	0.74	1 908	0.60	1 965	0.60	—	
BİTLİS	77	10 665	17.1	—		—		—		—		—	
	79	8 660	19.1	—		165	0.37	141	0.32	546	1.21	—	
BURDUR	77	34 383	39.8	—		—		—		—		—	
	79	22 598	28.9	500	0.6	502	0.6	395	0.5	567	0.7	—	
ÇANAKKALE	77	68 048	38.7	885	0.3	—		—		—		—	
	79	47 189	30.21	724	0.46	1 151	0.7	833	0.53	990	0.63	—	
ERZİNCAN	77	43 812	45.9	336	0.3	—		—		—		—	
	79	28 492	34.59	469	0.6	617	0.75	403	0.5	350	0.42	—	
ERZURUM	77	54 078	21.7	—		—		—		—		—	
	79	29 306	14	724	0.46	868	0.4	911	0.4	791	0.3	—	
HAKKARİ	77	14 577	36.5	—		—		—		—		—	
	79	10 748	33.46	—		143	0.46	240	0.75	1 757	5.47	—	

TABLO 9

Demokratik Güçlerin Toplam Oy Sayıları ve Oranları

İller	Yıl	CHP		TBP	%	SDP(*)	%	TİP	%	TSİP	%	Bağ.	%	
HATAY	77	148.967	55.1	1 170	0.40	—		490	0.2	—		—		
	79	89 224	41.29	796	0.37	914	0.42	1 175	0.54	3 333	1.5	—		
ISPARTA	77	25 711	21.3	—		—		—		—		—		
	79	11 963	12.1	482	0.49	697	0.7	387	0.4	502	0.5	—		
İSTANBUL	77	891 772	58.2	21 521	1.4	—		4 817	0.3	—		—		
	79	493 770	37.09	27 023	2	13.461	1.03	12 989	1	5 668	0.4	20 219	1.8	B.O.
												3 355	0.2	N.A.
												2 439	0.2	R.C.
KARS	77	110 826	52.9	—		—		951	0.4	—		—		
	79	52 692	40.08	1 325	1.01	1 837	1.4	1 837	1.4	3 557	2.65	—		
KÜTAHYA	77	44 827	23.3	—		—		—		—		—		
	79	33 098	19.66	1 129	0.66	—		1 025	0.61	851	0.51	—		
MANİSA	77	140 668	38.7	—		—		1 293	0.4	—		—		
	79	89 078	28.79	1 439	0.47	2 248	0.74	2 698	0.86	1 790	0.59	—		
MARDİN	77	39 008	21.2	—		—		—		—		—		
	79	25 486	20.9	—		329	0.27	409	0.33	16 681	13.6	—		
MUŞ	77	13 776	16.4	—		—		—		—		—		
	79	13 537	24.61	248	0.4	—		154	0.28	532	0.97	—		
RİZE	77	39 111	32	—		—		—		—		—		
	79	26 912	25.78	—		739	0.7	762	0.73	375	0.36	—		
SAMSUN	77	132 905	41.2	1 159	0.4	—		874	0.3	—		—		
	79	73 523	25.5	—		1 873	0.65	1 821	0.63	1 592	0.55	3 410	1.18	
SİİRT	77	18 907	15.9	—		—		—		—		—		
	79	13 198	15.12	260	0.3	495	0.57	341	0.39	12 391	14.20	—		

TOKAT	77	93 940	42.2	2 346	1	—		—		—		—	
	79	43 826	21.65	16 415	8.11	1 045	0.52	1 172	0.58	1 280	0.63	1 090	0.4
VAN	77	22 569	19.4	—		—		—		—		—	
	79	19 634	21.61	—		390	0.43	490	0.54	2 507	2.76	—	
YOZGAT	77	49 532	30.1	965	0.6	—		—		—		—	
	79	33 096	21.91	901	0.6	809	0.54	934	0.62	1 149	0.76	—	
TOPLAM	77	2 329 678	41.4	29 960	0.5	—		8 816	0.1	—		—	
	79	1 386 020	28.46	56 945	1.17	33 698	0.69	33 898	0.69	62 055	1.27	33 610	0.6
Milletvekili													
AYDIN	77	97 818		—		—		—		—		—	
	79	74 808		—		1 805		1 320		1 949		—	
EDİRNE	77	74 727		—		—		—		—		—	
	79	55 366		435		787		405		523		302	
MANİSA	77	140 668		—		—		—		—		—	
	79	89 254		1 443		2 087		2 570		1 789		—	
KONYA	77	147 126		—		—		—		—		—	
	79	94 692		1 747		2 450		2 124		1 925		—	
MUĞLA	77	73 105		—		—		489		—		—	
	79	55 525		691		921		907		687		—	

(*) Bu partiyi (SDP) değil, bu partiye verilen oyları demokratik platformun oyları olarak sayıyoruz.

TABLO 10

İstanbul'da Oy Dağılımı

Partiler	1977	%	1979	%
AP	434 879	28.4	519 131	39.9
MHP	41 261	2.7	47 282	3.63
MSP	101 078	6.6	113 803	8.8
CGP	15 342	1	40 362	3.01
CHP	891 772	58.2	493 770	37.09
TİP	4 817	0.3	12 989	1
TSİP	—	—	5 668	0.4
SDP	—	—	13 461	1.03
TBP	21 521	1.4	27 023	2
Bağımsızlar				
Beria Onger	—	—	20 219	1.8
Recep Cüre	—	—	2 439	0.2
Niyazi Ağırnaslı	—	—	3 355	0.2

ALMAN KOMÜNİST PARTİSİ : SEÇİMLER VE KİTLE İÇİNDE PARTİ ÇALIŞMASI *

Rapor

Raportör: Jupp ANGENFORD, AKP Prezidyum Üyesi

Yoldaşlar,

Demokratik eylem ve hareketlerle dolu, deneylerin zenginleştirdiği bir dönemi geride bıraktık. 1 Mayısla ilgili bildiri, toplantı ve gösteriler, fiyatlarla birlikte artan huzursuzluk, işsizliğin sürüp gitmesi, Bonn Hükümetinin atom programına karşı yürütülen güçlü mücadele, yumuşama ve silahsızlanma için düzenlenen eylemler, iş yasağı ve neo-nazizme karşı sürdürülen savaş ve seçim çalışmaları ilk anda aklımıza gelenler.

Yeni deneyler elde ettik, başarılar kazandık, zorluklarla karşılaştık ve bazı kayıplarımız oldu.

Parti Yöneticileri Üçüncü Oturumunda çalışmalarımızın dökümünü yapmak, dersler almak, sonuçlar çıkarmak, yeni sorunlara karşı tavırlarımızı saptamak istiyoruz. Kongremizde aldığımız kararlar doğrultusunda önümüzdeki dönemin görevlerini de yerine getireceğiz.

---

* AKP Merkez Yayın Organı **UZ**'un 21 Haziran 1979 gün ve 141 sayılı baskısının ekinden alınan AKP Yönetiminin Üçüncü Oturumu'na sunulan raporun «Seçim Sonuçları» ve «Kitle İçinde Parti Çalışması»na ilişkin bölümleri TİP Merkez Eğitim, Bilim ve Araştırma Bürosu tarafından türkçeleştirilmiştir.

SEÇİM SONUÇLARI ÜZERİNE

Avrupa Parlamentosu Seçimleri

Geçenlerde Avrupa Parlamentosu seçimleri yapıldı. Aynı günlerde ise Rheinland-Pfalz ve Saarland'da da yerel seçimler oldu. Prezidyum ve bölge sekreterleri seçim sonuçları hakkında düşüncelerini açıkladılar.

Parti Prezidyumu Avrupa Parlamentosu'nda komünistlerin %10 oranında temsilci kazandıklarını saptadı. Bu olgu şunu kanıtlamaktadır: Komünistler yalnızca sosyalist ülkelerde etkin bir güç olmakla kalmıyorlar, artık Batı Avrupa'da da onları görmezlikten gelmek olanaksızdır. İtalya ve Fransa'nın kardeş partileri Strasbourg'a 43 temsilci göndererek büyük bir başarı sağladılar. Biz de kendilerini kutladık.

Büyük Bir Çoğunluk Seçimlere Katılmadı

Avrupa Parlamentosu seçimlerinde büyük bir çoğunluğun seçimlere katılmadığı dikkati çekti. Kuşkusuz katılmayanların önemli bir oranını Avrupa topluluğu ilgilendirmiyordu. Ama katılmayanlar arasında bir kesim de çok uluslu şirketlerin Batı Avrupa'daki etkinliklerini şu ya da bu biçimde protesto etmek amacıyla oy kullanmadılar. Üstelik bu kesim, azımsanmayacak bir sayıyı buluyordu. Bu cİandan —eğer şirketlerin halkımızı nasıl soyduklarını anlatabilirsek— Partimize önemli ölçüde oy kazanabiliriz.

Prezidyumun açıklamasında da belirttiği gibi CDU/CSU* demagojik vaatlerle, sahte milliyetçi ve anti-komünist yöntemlerle halkı aldattı ve onları çıkarları ile ters düşen hedeflere yöneltti. Böylece ulusal seçimlere doğru oy potansiyelini yükseltti. CDU/CSU ve arkasını dayadığı büyük sermaye, seçim sonuçlarını kullanarak ülkeyi daha da sağa çekmeyi deneyeceklerdir.

SPD/FDP koalisyonunun oy yitirmesinin, nedenl kamuoyunun geniş bir kesiminin koalisyon hükümetinin politikasından duyduğu hoşnutsuzluktur. SPD yönetimi anti-komünist propaganda konusunda CDU/CSU ile adeta yarışmaktadır. Bu durum işçi hareketine büyük zarar vermektedir, gericiliğin ekmeğine yağ sürmektedir. Sosyaldemokrat yoldaş ve arkadaşlarla tartışarak bu olgunun önemini açıklamalıyız. Tüm demokratik güçlerle konuşarak onları, gelişen neo-

---

* Metinde adı geçen siyasal partiler: DKP (AKP) Alman Komünist Partisi, FDP Hür Demokrat Partl, SPD Almanya Sosyal Demokrat Partisi, CDU Hristiyan Demokrat Partl, CSU Hristiyan Sosyal Birliği.

nazizme karşı barış ve yumuşama mücadelesine katılmaya çağırmalıyız. Komünistler, sosyal-demokratlar, Hıristiyan işçiler, partisiz işçiler, temsilciler, işçi ve öğrenci gençlik, sosyal ve demokratik hakların savunulması için birleşmelidirler. Çalışan insanların sorunları Avrupa Parlamentosu seçimlerinden sonra da gündemdedir ve emekçi halkın çıkarları ancak ortak mücadele ve uluslararası dayanışma ile elde edilebilir.

Yeşil Seçenek

Avrupa Parlamentosu seçimlerinde «yeşil liste» yaklaşık 900.000 oy aldı. Seçmenlerin niteliklerinin çok farklı olduğu kuşkusuzdur. Yeşil listeye oy verenler arasında tutucular, hatta gericiler vardı. Ama gene yeşil listeye oy verenler arasında işçi sınıfını bölmeyi amaç haline getirmiş maocular ve troçkistler gibi maceracı gruplar da vardı. Diğer yandan bu 900.000 seçmenin oldukça yüksek bir oranı da mecliste grubu olan partilere olan hoşnutsuzluklarından yeşil listeye oy verdiler. Bunlar çevre kirliliğine karşı aktif bir mücadele verilmesini ve insancıl bir toplumun kurulmasını arzulayan kişilerdi. Şundan emin olmalıyız: Uzun tartışmalarla bu insanları çevre kirliliğine karşı en etkin mücadeleyi AKP'nin vereceğine ikna edebilir, uzun vadede onların desteğini kazanabiliriz. Meclisteki partileri protesto etmenin tek yolu AKP'ye oy vermektir. Çünkü AKP çevreyi kirletenlere karşı mücadele eden partidir, bilimsel ve teknik gelişmeyi, halkın çoğunluğunun çıkarlarının tersine kâr amacıyla kullanan kapitalist sistemi değiştirecek partidir.

Ayrıca şu konuyu da açıklığa kavuşturmalıyız. Yeşil listede yeralan bir parti gelişme hızını sıfır kabul etmektedir. Bu partinin yöneticileri, çalışma hakkına, yönetime katılma hakkına, yüksek işçi ücretlerine karşıdırlar. Anti-komünizme yeşil ışık yakmaktadırlar ve gene bu parti emekçi kesime hiçbir seçenek sunamamaktadır. Böyle bir durum demokratik sol güçlere yararlı değil zararlıdır.

Avrupa Parlamentosu seçimlerinde, katılım azlığı nedeniyle Partimizin gelişme oranı düşük oldu. Oy potansiyelini genel olarak korudu. Kısaca seçim sonuçları bizim için tatmin edici olmadı. Önemli büyük kentlerde ve işçi mahallelerinde oylarımız geriledi. Aynı durum belediye seçimlerinin yapıldığı Rheinland-Pfalz, Saarland, Ludwigshafen, Mains, Saarbrücken için de söz konusu oldu. Bu durum bize işçiler arasında yaptığımız çalışmaların yeniden ele almamız ve güçlendirmemiz gerçeğini öğretti.

Partimiz seçim çalışmalarını «Tüm Emekçilerin Dayanışma, İlerleme ve Barış İçinde Yaşayacakları Bir Avrupa İçin» sloganı ile yürüttü. Çokuluslu şirketlerin, aşırı silahlanan, güvenliksiz Avrupa'sına

karşı emekçiler sosyal, ekonomik ve politik isteklerle çıktılar. Bu kuşkusuz doğru bir hedefti.

Ama şu soruyu sormalıyız: İki zorlu etkene —güçlenen anti-komünizme ve anti-demokratik yüzde beş engeline— rağmen daha iyi bir sonuç elde edemez miydık? Sanırım bu soruya verilecek yanıt «evet»tir.

Yoldaşlar, seçim çalışmalarıyla ilgili başka sorular da geliyor akla: Prezidyum başta olmak üzere, yönetici kadrolar tüm partiyi Avrupa Parlamentosu seçimlerine yeteri kadar hazırladılar ve harekete geçirebildiler mi?

Kamuoyu çalışmalarımızda hoparlörlü arabaları ve diğer araçları etkili biçimde kullanabildik mi? Tanıdıklarımızla yeterince mektuplaştık mı? Yayınlarda ve yerel gazetelerde Avrupa Parlamentosu seçimleriyle ilgili gereği kadar yazı yayınlandı mı? Müttefiklerimizle AKP'ye oy vermeleri için yeterli ilişkileri kurduk mu?

Kuşkusuz partimiz tüm bunları yapmak istedi. Ama şu gerçek kavranmalı: Ekiplerin üyelerinin büyük çoğunluğu çeşitli görevleri nedeniyle seçim çalışmalarına katılamadılar. Tüm bunları düşünmeliyiz yoldaşlar ve önümüzdeki seçimler için sonuçlar ve dersler çıkarmalıyız.

Rheinland-Pfalz ve Saarland Belediye Seçimleri

10 Haziran'da Rheinland-Pfalz ve Saarland'da belediye seçimleri yapıldı. Rheinland-Pfalz yöresinin Idar-Oberstein ve Oppenheim kentlerinde yerel örgütlerimiz kendilerince orta ve uzun vadeli olarak saptadıkları hedeflere ulaştılar, yüzde beş engelini aşarak belediye meclislerine üye soktular. Oppenheim'de oyların %3.1'ini alarak 3 temsilci, Idar-Oberstein'de ise oyların %5.7'sini alarak 2 temsilci çıkardık. Saar'ın 22.000 nüfuslu Püttlingen kentinde AKP oyların %7'sini aldı ve şehir meclisine 2 temsilci soktu. Neunkirchen kentinde ise amaçlanan hedef elde edilemedi ama partimiz %4.2 oranında oy alarak yüzde beş engeline çok yaklaştı.

Rheinland-Pfalz ve Saar'daki yoldaşlarımızı kutlar, başarılar dileriz. Temsilcilerin seçilmeleri, uzun vadeli ve hedefleri doğru saptanmış bir çalışmanın ürünüdür. Bu bölgelerde yönetim ve ekipler uzun süreli ve yorucu çalışmalar yaparak partinin kitlelerle olan bağını güçlendirmişler, emekçilerle, işçi ve öğrenci gençlikle ilişki kurabilmek için tüm olanakları değerlendirerek partimizin politikasını anlatmışlardır. Bu başarı bize ders olmalıdır. Yerel seçimlerin yapılacağı tüm bölgeler için örnek oluşturmalıdır.

Yoldaşlar, seçim sonuçlarını genelde değerlendirdiğimiz zaman bir çelişkiyi saptıyoruz. Ücretler için verilen mücadele, demokratik

hareket ve eylemler gibi bir dizi parlamento dışı alanda partinin saygınlığı artmıştır, ama bazı özel durumlar dışında bu saygınlık oy olarak seçimlere yansımamaktadır.

Bu çelişki çeşitli nedenlerden dolayı uzun vadede değişecektir. Sözünü ettiğimiz nedenlerin başında yoğun anti-komünist propaganda, SPD/FDP ile CDU/CSU arasındaki kritik parlamento dengesi, kitle iletişimi aracılığıyla aktarılan «kıyasıya yarış» sloganı ve antidemokratik yüzde beş engeli gelmektedir. Tüm bunlar ülkemizde kapitalist değerlerle harekete geçirilen yurttaşları etkilemekte, onları AKP'ye oy vermekten alıkoymaktadır.

Ama oylarımızın yalnızca bu nedenlerden artmadığını ileri sürmek yanlış olur. Böyle bir yorum bizi eylemsizliğe götürür. Dolayısıyla kitle ve seçim çalışmalarımızı daha iyi nasıl yapabiliriz diye düşünmekten vazgeçeriz.

Partinin Güvenilirliğini Yaygınlaştırmalıyız

Bu çelişkinin oluşmasının başka bir nedeni daha var. Partinin tüm politik, ideolojik ve örgütsel gücünü kitlelerle ilişkinin kurulması ve sağlamlaştırılması doğrultusunda kullanamıyoruz. Bu ancak partinin güvenilirliğinin yaygınlaştırılması ile olur, emekçi halkın, gençliğin, kadınların yaşamsal çıkarlarının savunuculuğunu kitle çalışmasının odağı yapmakla olur. Gerekli olan, kitlelerle en yakın ilişkileri kurmaktır. Daha kısa bir yol yoktur.

Bu arada çalışmalardaki eksiklikleri aşmalıyız. Örneğin kitle içindeki çalışmalarımızın örgütlenmesi yeterince uzun vadeli planlanmış mıdır, üyelerimizin ilişkileri düzenli sürdürülmekte midir, emekçilerin boş zamanlarını değerlendirdikleri yerlerdeki etkinliklerimiz yeterli midir, ajitasyon ve propaganda çalışmaları sırasında görüştüğümüz kişilerin bilinç düzeyini doğru saptayabilmekte miyiz? Parti çalışmalarında kişilerle konuşmanın eksikliği hissedilmektedir.

Zaman zaman seçim çalışmaları için gösterilen çabaların değip değmediği, seçime katılmanın gerekli olup olmadığı tartışılmaktadır. Bu sorulara parti programımız açık bir yanıt vermektedir.*

Son seçimlerin sonuçları bize önemli ölçüde durumumuzu düzeltmemiz gerektiğini göstermiştir. Rheinland-Pfalz ve Schleswing-Holstein'de önemli ölçüde oy yitirdik. Geri adımlardan da sonuçlar

* «AKP'nin kitle partisi olma yolunda gelişimi kaçınılmazdır. AKP'nin etkisi ve kuvvetlenmesi, parlamento dışı mücadeleyle olduğu gibi, parlamento içinde de konumlar elde etme uğraşı; işçi sınıfı ve diğer emekçilerin sosyal, demokratik ve barıştan yana olan çıkarlarının temsil edilmesi için zorunludur.» AKP program taslağı.

çıkarmalıyız. Adaylıktan çekilmemiz aktif seçim çalışmalarından da çekilmemizi gerektirecekti. Bu da seçeneklerimizi sunmamızı engelleyecekti. Böylece egemen çevrelerin, düzenden yana partilerin istekleri gerçekleşecekti. Alanı, komünist işçi hareketini grupçu çıkarları için kullanan ve harcayan kesimlere bırakacaktık, onlar da halkı yanlış eylemleriyle saptıracaklardı.

Adaylıktan vazgeçmek politik mücadele biçimlerinden birini terketmek, partinin mücadele alanını daraltmak, mücadele araçlarını azaltmak demektir. Komünist Partisi emekçilerin çıkarlarını savunmak için tüm araçları kullanır. Seçimlerden çekilmek ülkemizin egemen çevrelerinin işine yarayacaktı. Çünkü o egemen çevreler partimiz kurulduğundan beri işimizi güçleştirmek, bizi kitlelerden soyutlamak, kamuoyunun gözünden saklamak için ellerinden geleni artlarına koymamışlardır.

Mannheim Kongresi'nde onaylanan program AKP'nin çok önem verdiği parlamento dışı çalışmayla, parlamentodaki güçler dengesinin emekçiler yararına değişmesi yolunda yaptığı çalışmanın sıkı sıkıya birbiriyle bağlantılı olduğunu açık seçik ortaya koymuştur.

İşçi sınıfının marksist partisi işçi sınıfına, gençliğe ve ülkemizin demokratik güçlerine karşı sorumludur; bu sorumluluk da seçimlere girmeyi ve mecliste yer almayı gerektirir.

Engeller bizi yıldırmayacaktır. Seçimlere katılmaktan geri durmayacağız. Engelleri aşmak, partimizin kitlelerle ilişkilerini güçlendirmek ve oyumuzu yükseltmek için tüm çabaları göstereceğiz.

KİTLE İÇİNDE PARTİ ÇALIŞMASININ GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ÖNERİLER

• **Raportör: Jupp ANGENFORD, AKP Prezidyum Üyesi**

Yoldaşlar,

Parti, ana örgütler ve yönetim organları son dönemlerde yapılan çeşitli parlamento dışı eylem, hareket ve çalışmalarla, kitle içinde çalışma ve kamuoyu çalışmaları konularında, önemli deneyler biriktirdiler.

Ayrıca komünist temsilcilerimiz partinin seçim çalışmalarında önemli deneyler kazanmamıza neden oldular.

Gerek başarılarımız, gerek zayıflıklarımız ve eksikliklerimiz su yüzüne çıktı. Başarılı eylemlerin biriktirdiği deneyleri genelleştirerek kazanç hanemize yazmalıyız. Kamuoyu çalışmalarında yeni birikimlerin ve yöntemlerin yanında eski ama denenmiş yöntemleri de dikkate almak gerekir.

Zayıflıklarımızın ve eksikliklerimizin üstesinden ancak tartışarak gelebiliriz.

Bazı noktalara dikkatleri çekmek istedik. Sözü edilecek olan konuların eksiklikleri olabilir ve önem sırasına göre değerlendirilmemişlerdir. Buna dikkati çekeriz.

1 — EYLEMLER ARACILIĞIYLA KAMUOYU ÇALIŞMASI

Nerede ana örgütler, çevre ve bölge yönetimleri somut çözümler getirebilmişlerse, oralarda başarılı olduğumuzu saptıyoruz. Bu ne demektir? Bu eylem demektir. Güncel bir sorun yakalanır, sorunları olan kişilerin istekleri ve çıkarları tanımlanır, bu doğrultuda çalışmalar yapılır, sorunla ilgili çözüm getirilir ve çözümü gerçekleştirmek için zengin bir ideolojik mücadele geliştirilir, eylem budur.

Mannheim Kongresi'nde saptadığımız politika eylemin özünü açıklamaktadır: Bu politika, ana örgütler ve yönetimler aracılığıyla yaşama geçirilmelidir.

Çünkü ancak eylem aracılığıyla arkadaşlar, komşular, dostlar partinin politikasıyla ve komünistlerle tanışırlar.

Partinin önderliğinde sürdürülen eylemlerle insanlar komünist politikanın somut yararlılığına ikna edilebilirler. Kişi için hiçbir şey kendi deneyleri kadar inandırıcı olamaz. Ayrıca gene eylemlerle insanların kafalarında yer etmiş olan o ideolojik «yapacak hiç bir şey yok» engeli aşılabilir.

Çoğunlukla seçim çalışmalarında eylemi ihmal ederek önemli bir yanlış yapıyoruz, dikkat çekici eylemlere önem vermiyoruz. Bunları yaptığımız yerlerde —Marburg, Bottrop, Gladbeck. vb.— çok başarılı sonuçlar elde ettik.

Eylem zenginliği konusunda SDAJ'dan öğreneceğimiz çok şey var. Onlar son dönemlerde çok önemli örnekler sergilediler. Yazılı ajitasyonun ön plana çıkması tehlikesine karşı uyanık olmalıyız. Seçimlerde de daha sonra da somut eylemlere gereksinmemiz vardır.

2 — PARTİMİZE İÇTEN BAĞLI SEÇMEN POTANSİYELİNİ YÜKSELTMELİYİZ — YENİ SEÇMENLER KAZANMALIYIZ

Mannheim Kongresi'nde partiye içten bağlı seçmenlerin kazanılmasının gerekliliği doğrultusunda karar alınmıştı. Bu seçmenler Federal Almanya'da bazı şeylerin temelden değişmesi gerektiğine ve bu değişikliği ancak AKP'nin gerçekleştirebileceğine inanan kişilerdir. Bizim için bir kez oy kullanmış olan kişilerle ilişkimizi sürekli olarak sürdürmeliyiz. Sadık seçmenleri kazanmak için büyük serma-

yenin elle tutulur, güçlü, tutarlı bir eleştirisinl yapabilmek, kapitalizmin hergün verdiği zararları, mülkiyet ilişkilerini, güç ilişkilerini gözler önüne sermek, aynı zamanda da partimizin değişiml gerçekleştirecek tek parti, gerçek sosyalist parti olduğunu anlatmak gerekir. Bunlar görevimizdir.

Yeri gelmişken yinelemekte yarar var: kitle iletişiminin etkileri, burjuva propagandasının sonuçları ve ülkemizin düşük politik bilinci nedeniyle ilkesel politik seçenekleri kitlelere yaymak çok zordur. İşte bunun için de propaganda ile birlikte bizim toplumsal seçeneğimizi somut verilerden yola çıkarak aktarmak en yoğun uğraşımız olmalıdır.

Tüm bunlarla birlikte önümüzde bir görev daha vardır. Sosyalist ülkeleri karalamak amacıyla kitlesel iletişim araçlarıyla yapılan propagandaya karşı koymak; sosyalizmin başarılarının ve sonuçlarının propagandasını yapmak. Bu konuda kafa yormaya değeceğine inanıyorum. Bu amaçla burjuva propagandasının inatçı suskunluğuyla başetmeli, özellikle inandırıcılığı yüksek olguları inatla yinelemellyiz, Çünkü insanlar en iyi kendi deneyleriyle öğrenirler.

Örneğin turist olarak sosyalist ülkelere gldenler oralarda sosyalizmin neleri başardığına ve neleri başarabileceğine kendileri tanık olacaklardır. Aynı zamanda sosyalizmin inşasında hangi sorunların ve zorlukların üstesinden gelinmesi gerektiğini kendileri gözleyeceklerdir.

Böylece işçi sınıfı ve müttefiklerinin politik gücünün, toplumsal mülkiyeti planlı kullanmanın halktaki sonsuz yaratma gücünü nasıl açığa çıkardığını göreceklerdir.

Partiye bağlı, tutarlı bir seçmen çevresi oluşturmaya yönelik çalışmalar yaparken diğer bir seçmen çevresini de ihmal etmemeliyiz. Bu tür seçmen şu ya da bu nedenlerden AKP'ye oy vermeye hazırdır, ama önyargıları nedeniyle AKP'nin genel polltikasına karşıdır. Bu insanlar somut bir haksızlığı protesto etmek amacıyla şu ya da bu komüniste olan yakınlıklarından AKP'yi seçebilirler. Bu seçmenlere erişmeliyiz. Hangi istekle, hangi kişilerle, hangi konularla, hangi eylemlerle ve seçeneklerle bu kişilere yaklaşabiliriz. Yazılı ve sözlü ilişkiler kurarken onların dilini çok iyi konuşmalıyız. Ve tabii kl illşkimiz sürekli olmalıdır. Tartışmalarla onlara partimizin politikasını aktarmalıyız. Böylece partimiz onların çevresinden partiye bağlı seçmenler kazanabllir.

Bize bir kere oy verenin hep bize oy atacağı düşüncesine kendimizi kaptırmamalıyız. Bu yanlış olur. Kitlesel burjuva iletişiminin büyük etkisini her zaman hesaba katmalıyız. Bu gözlem gençleri de

içermektedir. Sabırlı, ikna edici tartışmalarla seçmenlerimizin oldukça büyük kesimini yeniden kazanmalıyız. Bu önemli bir görevdir.

3 — İŞÇİLERE, İŞÇİ VE ÖĞRENCİ GENÇLİĞE YÖNELMEKTEN SAPMAMALIYIZ

Yoldaşlar, parti, partinin tüm ana örgütleri işçi sınıfına, özellikle de büyük işletmelerdeki işçi kesimine yönelmelidirler, işçi ve öğrenci gençliğe yönelmelidirler. Bu yönelişin düzene konması ve sürekliliği kuşkusuz gelecekteki başarılarımızı sağlayacaktır.

Bu alanlarda başarılarımız olduğu gibi başarısızlıklarımız da vardır. Gençlik kesimi yeni sorunlarla karşı karşıyadır. Yeni sorular sormaktadır. Bu nedenle gençliğe daha çok hitap etmeliyiz. Engel de buradadır. Parti ile gençlik arasındaki tartışmalar daha sürekli olmalıdır. Yoksa tartışma alanını diğer politik güçlere terketmiş oluruz.

Mannheim Kongresi, kadınlarla ve sorunlarıyla daha yakından ilgilenmemiz konusunda bizi uyardı. Geriye baktığımızda bu konuda bazı başarılar kazandığımızı görüyoruz. Şimdiye dek ülkemizde kadınların çalışma ve yaşama koşulları hakkında böylesine yoğun bir tartışma açılmamış olmasına karşın biz bunu yeterli görmüyoruz. Kadınlar nüfusun çoğunluğunu oluşturuyorlar. Dolayısıyla seçmenlerin de.

Önemli olan, kadınların can alıcı sorunlarına sahip çıkmaktır, eşit işe eşit ücret, 218. maddenin kaldırılması, kadınların toplumsal ve politik haklarının çiğnenmesine karşı savaşım gibi sorunları benimsemeliyiz. Partimiz ayrıca kadın hareketinin ortaya attığı diğer sorunlarla da ilgilenmelidir. Güçlü bir burjuva etkisinin altında bulunan kadın derneklerinde örgütlenmiş olan genç kız ve kadınlarla ilişki kurabilmek çok önemlidir. «Demokratik Kadın Hareketinde» çalışan yoldaşlarımız bize bu konudaki deneylerini aktarabilirler.

4 — EMEKÇİ KESİMİN BOŞ ZAMANLARINI DEĞERLENDİRDİĞİ ÖRGÜTLERDE DAHA YOĞUN ÇALIŞMALAR YAPMALIYIZ

Yoldaşlar, üzerinde düşünmemiz gereken bir olgu var. İşçi sınıfımız zorlu bir mücadele sonunda boş zamanlarını artırdı. Onun işgücünü toparlayabilmesi ve insanca yaşayabilmesi için buna gereksinmesi var. Artık haftada 35 saatlik iş saati kavramı işçi sınıfı içinde iyice yer etti. Boş zamanlarını değerlendirecek yerler arayan ve bu gereksinmesini yerel dernekler ve toplantılarla karşılayan işçi, memur ve gençlerin sayısı giderek artıyor.

Aynı zamanda böyle derneklerde çalışan bizim yaşlı yoldaşlarımızın sayısı da giderek azalıyor. Biz ise bu sürede bu örgütleri

yeni üyelerle desteklemek doğrultusunda çok az şey yaptık. Genellikle şöyle oluyor: Bizim yoğun çalışmalarımız nedeniyle yeni bir üye sözü edilen örgütlerde partiye girmeden önce kurduğu ilişkileri geliştiremiyor. Bu da parti için olumsuz oluyor. Çevremizdeki alan dar. Buna çare bulacağız. Oturumlarda bu konuyu çok tartıştık, ama pek bir şey yapmadık.

Tabii bu üyelerimizin yüklendiği görevlerin yoğunluğu açısından bakılırsa kolay değil. Bu konuda partide yeni bir anlayış geliştirmeliyiz. Bu anlayış da böyle örgütlerde çalışmayı komünistlerin görevlerinden biri olarak kabul etmekle gelişir. Eğer çeşitli görevler çakışırsa bu konuda hoşgörülü olmalıyız. Bu yoldaşlarımıza yardım etmeli, fikir vermeli, çalışmalarının çerçevesi içinde uyarmalı, anlayış göstermeli ve desteklemeliyiz. Ekiplerde bu konuyu tartışmakta yarar vardır.

5 — BURJUVA KURUMLARINA ÖZEL BİR İLGİYLE YÖNELMELİYİZ

Ülkemizde burjuva kurumlarının sayısı artıyor. Bunlar kamuoyunu çok yakından ilgilendiren çevre sorunu, Bonn Atom Programı vb. sorunlarla ilgileniyorlar. Bugünden şunu söyleyebiliriz. Bunların sayıları ve eylemleri artacaktır. Çünkü egemen çevreler halkın çıkarlarıyla ilgilenmemektedirler, ülkemiz giderek bürokrasiye kaymaktadır, oldukça büyük oranda yurttaş mecliste kendilerini temsil eden partilerin onların doğrudan çıkar ve istekleriyle uğraşmadıklarını görmektedirler.

Mannheim Kongresi'nde saptadığımıza göre burjuva kurumları ülkemizin demokratik potansiyelini güçlendirmektedirler. Biz şimdiye dek burjuva demokratik kurumlarından uzak durduk. Çünkü bu kurumların bazı yorumları ve bazı önerileri partimizin programıyla uyuşmuyordu.

Bu tutum yanlıştır. Kitleler neredeyse komünistler de orada olmalıdırlar. Burjuva kurumlarda toplumsal ilişkileri komünistlerden başka kim kurabilir? Deneyler oralarda var olmanın, oralarda çalışmanın gerekliliğini kanıtlamıştır, bağnazlığa yer yoktur.

Ancak oralarda olur, oralarda çalışırsak, harekete katılanlar komünistleri ve komünist politikayı tanıyabilirler, komünistlerin tutarlılığına, özverisine, güvenilirliğine, dayanışma anlayışlarına yakından tanık olurlar. Böylece komünistler burjuva kurumlara (derneklere) komünist hareketin deneyimlerini, partinin örgütsel gücünü getirirlerken, burjuva kurumları da (dernekleri de) komünistlerin eylemlere katılmalarının yararını anlarlar ve sonuçta AKP için yeni oy alanları açılır.

6 — KOMÜNİST KİŞİLİKLERİ ÇOĞALTMALIYIZ

Yoldaşlar, tüm deneylerden, seçmenlerin büyük bir çoğunluğunun partiye yalnızca programını onayladığı için değil, tanıdığı kişiler yüzünden oy verdiğini öğreniyoruz. Zaman zaman da programı hiç bilmeden. Partimiz için şu gerçek geçerlidir. Çalışma koşullarımız nedeniyle, televizyon ve radyodan yararlanamadığımız için, seçmenlerimize programımızla ulaşmamız çok güçtür. Olası seçmenler için parti ile bir tanıdığın kişiliği özdeştir. Eğer tanıdığı bir komünist yoksa Komünist Partisi de yoktur.

Tüm bunların üstesinden, ancak «komünist kişiliklerin» geliştirilmesiyle gelinebilir. Komünist derneklerinde çalışırken, partiyi kendileri ile özdeşleştirebilen, güvenilir, çalışkan, gençliği anlayan danışman kişilerdir. Ekiplere komünist kişilikler oluşturabilmeleri için yardımcı olmalıyız. Onları desteklemeliyiz, ortaya çıkararak tüm mahallede hatta tüm bölgede tanınmalarını sağlamalıyız.

7 — KONUŞMAK BELİRLEYİCİDİR

Tüm seçim çalışmaları bize şunu öğretti. Konuşmak belirleyicidir. Israrla yinelenen konuşmalarla oy kazanabiliriz. Kalıcılığımızı sağlayabiliriz ve etkimizi genişletebiliriz. Tartışma seçim sandığının dibine kadar sürmelidir. Konuşmalar, üyelerimizin arkadaşlarıyla, dostlarıyla, komşularıyla yaptıkları konuşmalar, kitleyle en dolaysız ilişkidir ve çalışmalarımızın en önemli, en etkili, en ikna edici biçimidir, kitle çalışmasının bir parçasıdır.

Konuşmanın en önemli bölümü ise sabırla dinlemektir. Sabırla, katılsak da katılmasak da, karşımızdakinin önerilerini, isteklerini dinlemek.

Konuşmayı sağlayabilmek için her olanaktan yararlanmalıyız. Gazetemiz **UZ**'un hafta sonu sayısını ısrarla hep aynı çevrelerde kapı kapı dolaşıp satmak konuşmayla zemin hazırlayan bir araçtır. Bu amaçla gene tanıdıklarla mektuplaşabiliriz, küçük toplantılar, yemekli içkili sohbetler düzenleyebiliriz; çocuk bayramı, çocuk karnavalı, spor bayramı gibi geleneksel günlere katılabiliriz.

Tüm bu ve benzeri davranış ve eylemleri Bottrop, Gladbeck, Nürnberg ve başka yerlerdeki yoldaşlarımız yaptılar ve belirli bir yakınlığı yaratmayı başardılar.

Bu konuda bir saptama daha: Her ekip çevresinde bir sempatizan halkası oluşturmalıdır. Her ekipte şu konu tartışılmalıdır: Ne kadar dost, arkadaş, komşu, tanıdık ile ilişki kurularak seçimler üzerine tartışıldı?

8 — PARTİNİN POLİTİK, İDEOLOJİK VE ÖRGÜTSEL GÜCÜNÜN SAĞLAMLAŞTIRILMASI

Yoldaşlar, kitle çalışmamızın geliştirilmesi için, partinin politik, ideolojik ve örgütsel gücünü gerçekleştirmeliyiz.

Ekipleri desteklemek, onlara düzenli yardım sağlamak partinin öncülüğünün temel sorunudur. Ekiplerin başarısı için parti içi yaşamı daha ilginç kılmalı, her türden politik, ideolojik sorunun üstesinden gelmeli, ekiplerin çalışmalarının ana gücünü dışarıya yönlendirmeli, onların emekçi kesimle, yurttaşlarla ilişki kurup bu kesimlerin çıkarlarını savunarak AKP'yi tanıtmalarını sağlamalıyız.

Bunun için yönetimlerde ve ana örgütlerde düzenlenen üye toplantılarından güncel politik tartışmalar hiç eksik olmamalıdır. Kitapçıklarda yayınlanan deneyler bize bunu aktarmaktadır. Başka toplantılarda da bu konulara tekrar tekrar dönmeliyiz.

Partimizin güçlenmesi ve büyümesi için UZ'a abone kazanmalıyız. Yeni üyeler kazanmak için tüm olanakları zorlamalıyız. Partinin üye kazanarak gelişmesi en sağlıklı gelişmedir. Partinin kitleleri sardığı çemberi genişletebilmek ve halk içinde kök salabilmek, kitle çalışmasını yaygınlaştırabilmek için üye kazanmaktan daha iyi bir yol yoktur.

BUGÜNKÜ PARTİ: KURUMLARLA VE KİTLELERLE İLİŞKİLER *

Tartışma

İtalyan Komünist Partisi'nin haftalık yayın organı Rinascita Merkez ve bölge parti yöneticilerinden bir bölümünün katılmasıyla, Parti'nin içinde bulunduğu durum ve karşı karşıya olduğu sorunlardan bazılarına ilişkin bir yuvarlak masa toplantısı düzenledi. Oturum sırasında Yürütme Komitesinden Gianni Cervetti, Kampanya Bölge Sekreterliğinden Biogio De Giovanni, Piza Federasyon Sekreterliğinden Patrizia Dini, Piedmont Bölge Sekreteri Bruno Ferrero, Yürütme Komitesi'nden Giancarlo Pajetta ve Basilicato Bölge Sekreteri Umberto Ranieri yoldaşlar politik durumun 1976 seçimlerinden bu yana gösterdiği evrimleşme, üyelik yenileme ve yeni üye kaydı konusunda yönlendirme ve örgütsel yetersizlik sorunlarının belirtileri olarak karşılaşılan bazı güçlükler, 1977'nin sonlarında öğrenim kurumlarında yapılan seçimlerin sonuçları, işçi sınıfının ağırlığı ve rolü; önderliğin yenilenme sürecinin önemi ve sınırlamaları gibi konuları tartıştılar.

---

* **The Italian Communists**, no. 1 Ocak-Mart 1978 sayısından TİP Merkez Bilim, Eğitim, Araştırma Bürosu'nca kimi bölümleri çıkartılarak Türkçeleştirilmiştir.

Aşağıda bu yuvarlak masa toplantısının Rinascita'nın 6 Ocak sayısında çıkan metnini yayınlıyoruz.

Rinascita — 1977 yılı üyelik yenilenmesinin yüzde 100 gerçekleşmesine, hatta az da olsa bu oranın aşılmasına karşın, Partinin yaşamında zorlu ve karmaşık bir yıl oldu. Yoldaşların tekrar tekrar —örneğin son birkaç Merkez Komitesi oturumunda— aksamalardan ve yetersizliklerden söz ettiğine tanık oldu. Kullanılan en yaygın terim «eylemsiz bekleyiş» olmuştu. Güçlüklerin çoğunun nedeni, politikamızın bazı temel noktalarının Parti tarafından tam anlamıyla özümsenmemiş olması gibi görünüyordu. Örneğin Hıristiyan Demokrat Parti meselesi, ya da demokratik devlete ilişkin tavrımız gibi. Ama belki bundan da öte bir şey var: bunalımın yarattığı yeni olguların analizinde bir aksama; özellikle de belirli toplumsal grupların ve toplum kesimlerinin tavırları ve tepkilerinin yoldaşlarımız üzerinde yarattığı şaşkınlık. Belki bunalıma karşı aldığımız önlemlerin (austerity option)* stratejik boyutunun kavranması da kolay olmadı. Bunu politik güçler ve toplumla ilişkilerde bir kesişme noktası haline getirme olanağından yeterince yararlanılamadı. Dolayısıyla da daha ileri bir alanda etkili mücadeleler sürdürebilecek hamlelerin yapılmasında güçlüklerle karşılaşıldı.

Doğası gereği, politik olanla örgütsel olanı kaynaştırma eğilimi taşıyan bir parti olduğumuza göre aşağıdaki iki konuyu ayrı ayrı tartışmak olanaksızdır. Bu nedenle soruyu şöyle soruyoruz: Bugün, bunalımın gelişmesi ve bunun altında yatan kendi tercihlerimiz açısından örgütsel biçimlerimizin ve politik yaklaşımımızın yetersizliğinden hangi ölçüde söz edebiliriz?

Cervetti — Örgüt konusunda ayrı bir tartışma olanaklıdır, ayrıca istenmektedir de, tabii politik içerik ve boyutu gözden kaçırmamak koşuluyla. İstenir, çünkü zihinlerde hem partiler konusunda, hem de partimize ilişkin karışık fikirler vardır. Özellikle nitelikleri, iç yaşamı, politik mücadeleyi yürütme biçimi, yapısı, örgütlenmesi konusunda. Öte yandan da Parti'nin rolü, dolayısıyla da örgütsel sorunu, bunalımın altedilmesi ve kendimize belirlediğimiz politikanın uygulanması açısından, giderek belirleyici olmaya başlamıştır. Ve bu tartışmanın gerçekten yararlı olması bekleniyorsa, eleştirel olmaktan hiç sakınmamak gerekir.

Eleştiri ya da özeleştirinin Parti'ye yönelik saldırılarda kullanılacağı kaygısını yenmemiz gerekir. Parti'ye yönelik saldırılar bugün yapılıyor, her fırsatta da yapılacak. Bizim kaçınmamız gereken başka iki tehlike var: Bunlardan ilkinin Parti'ye ilişkin tartışmaları «daha

* Bkz. **Yurt ve Dünya**, Eylül 1978, sayı 11, s. 178.

çok ve daha iyi çalışma» ve «örgütçülük» çağrılarına indirgemek olduğunu söyleyebiliriz; ikincisi de tanımlar üzerine yoğunlaşmak, formüllere saplanıp kalmak ya da her olayda soyutlamalar yapmaktır. O halde somut olmaya, ayaklarımızı yere basmaya ve gerçeklikten yola çıkmaya çalışmalıyız. Somut olmanın en iyi yollarından biri de tarihe ve Parti'nin geçmiş yıllarda kaydettiği gelişmelere bakmaktır. Bu nedenle, geçmişi gözden geçirmeden, bugünkü durumu anlamak zordur.

Bir an için 20 Haziran 1976 seçimlerinden önceki duruma bakalım. Parti 1960'ların sonları ve 1970'lerin ilk yarısında gerek o dönemde kendini hissettirmeye başlamış olan bunalım, gerekse işaret ettiğimiz demokratik ilerleme olanakları açısından zorlu sınavlardan geçmiştir. O yılların yoğun toplumsal ve ekonomik mücadelelerini, kamu hakları için verilen mücadeleleri, yerel yönetimlerde 1975 bölgesel ve yerel seçimlerinden önce ve sonra ortaya konması gereken çabaları, her şeyden çok da gerilim stratejisi ve kışkırtmaları, eylem ve birlik arayışı yoluyla yenilgiye uğratma mücadelelerini düşünüyorum. Parti bu sınavlardan başarıyla geçti. Üstelik daha da güçlendi, yeni etki ve eylem olanakları buldu. Bu durum seçmen gücümüzün büyümesinden, üye sayımızın son yıllarda artmış olmasından ve geçtiğimiz yılda kaydedilen sağlam birlikten anlaşılabilir.

Ancak, asıl önemli olan da budur, geçmiş yıllarda, özellikle de son yıllarda örgütümüzün günümüze ayak uydurması, önümüzdeki görevlerin üstesinden gelecek düzeye getirilmesi için çalıştık mı? Şimdi bütün bunlar giderek acillik kazanırken çalışıyor muyuz? Bu noktada bazı sorular akla geliyor: Parti'nin, varlığını dışarıda daha fazla duyurmak için ne yapılmıştır? Özellikle temel dayanağı olması nedeniyle yoldaşlarımızın tek tek ve topluca bilinçliliği ve politik gelişkinlikleri açısından, iç demokratik yaşamı güçlendirmek için ne yapılmıştır? Yönetim organları nasıl çalışmıştır? Örgütsel ağ nasıl kurulmuş, ne türden bir sorumluluk dağıtımı sağlanmıştır? Kadrolar ne durumdadır? Parti yapıları nasıl değiştirilmiştir? Ve, herşeyi yönlendirme ve belli bir çizginin özümsenmesi sorunlarına indirgemek kesinlikle olanaksız olmakla birlikte, yönlendirme sorunları adı verilen sorunlar da vardır.

Ancak temel meseleye, yani kitlelerle olan ilişkilerimize gelince bazı somut örnekler vermek isterim. Yeni eylem ve girişim olanakları açmış olduğumuzu söylemiştim. Bu yeni olanakların tümünden yararlandık mı? Yanıtım olumsuz olacak; aksine yanlış yollara sapma tehlikesi bile söz konusu olabilir. Üye kazanma konusunda çok büyük güçlüklerle karşılaştığımız Torino, Milano, Cenova, Roma ve

Napoli başta olmak üzere büyük kentleri düşünüyorum. Bu ne demektir? Öncelikle bu yıllarda kentli orta sınıflarla halk katmanları gibi kimi toplumsal kesimlerle kurulan ilişkiler gevşemiştir. Aynı sorun fabrikalar için de geçerlidir. Burada üye kazanma çalışmalarından iyi sonuçlar alındı. İKP'nin işçi üyelerinin sayısı, özellikle fabrika kesimlerinde arttı. Ama 12.000 komünist örgüt biriminin ancak 800'ü fabrika ya da işletme kesimindedir. Şimdi soruyorum: içinde bulunduğumuz durumda, sadece partilerle işçi sendikaları arasındaki ilişkiler için geçerli olan sorunların değil, ekonomik politika çizgileri üzerine verilen mücadelenin ve bunalımın kaçınılmaz olarak işçi sınıfı kesimleri arasına bile soktuğu tekelci büyük sermayeye özgü tepkilerin var olduğu bir durumda, kitlelerle olan bağlarımızı bu yapıyla güçlendirmeyi nasıl umabiliriz? Bu kötümserliğe kapılmak değildir: işçi sınıfıyla olan ilişkilerimizin ne denli güçlü olduğunu anlamak için 2 Aralık'taki maden işçileri grevini ve onu nasıl yönettiğimizi anımsamamız yeter. Ama sorunlar buna rağmen vardır.

Ferrero — Çalışmalarımızda, üyeliğin engellenmiş olmasının üstünde ve ötesinde, gerektiği gibi yürümeyen bir şey var. Hastalık belirtileri birkaç tane. Bu hastalık iki şeye yol açıyor: bir yandan kuşkuların ve anlaşmazlıkların su yüzüne çıkmaması sonucunu doğuracak biçimde içsel etkinliklere öncelik verme eğilimi ki, çizgiye edilgen, sık sık da biçimsel bağlılık, önderliğin körü körüne buyruğuna girme biçiminde oluyor; öte yandan kitle girişimlerinde gerçek bir zorlanma, dışa açılmada bir çekingenlik. İşçilerle gündelik ilişkilerin kaçınılmaz olduğu fabrikalarda işler daha iyi gidiyor. Bu ilişkiler güç ama hiç kuşkusuz canlı.

Bu anlamda, örgütsel güçsüzlüklerimiz politik yönlendirmedeki güçlüklerin bir yansımasıdır. Temel sorun politik bir mücadele ya da herhangi bir olayda açık tartışma yoluyla, yönetimle parti kitlesi arasında ortaya çıkabilecek bir kopma tehlikesini altederek, tüm partinin çizgiyi kavramasının nasıl sağlanacağıdır. Geçtiğimiz yıllarda çizgimiz önemli gelişmeler kaydetmiştir ama Parti'nin geniş kesimleri bunu zorunlu bir yaptırım, koşulların gerekli kıldığı bir şeyden ibaret olarak görmüştü. Bu durum bizim kesimlerimizde hatalı, tehlikeli tavırlara yol açtı. Eleştirmeye ve talep etmeye alışkın bir partinin şimdi kendisini eleştirilen ve kendisinden taleplerde bulunulan bir konumda bulması karşısında düşülen şaşkınlıktan; geçmişe, varsayılan bir altın çağa duyulan özlemden söz ediyorum. Ya da «karşılığında daha çok şey istemeliydik» diyen bir partinin tavrı çıkıyor ortaya, çünkü yalınlığı geri çekilmek olarak görüyor.

Ama —asıl mesele de budur— bunlar sadece içinde bulunulan politik evreye ilişkin güçlükler midir, yoksa daha derin, bizzat parti

kavramına ve partinin rolüne bağlı bir şeyleri mi temsil etmektedirler? Bana kalırsa biz, üstesinden gelinecek sınırlamalardan çok, yüzeye çıkmış olan yıllanmış sorunlarla uğraşıyoruz. Önümüzdeki sorun geleneksel yapılarımızın basit bir iyileştirilmesi olmayıp, tarihsel bir yenilenme boyutuna varacak bir sıçramadır. Aslında örgütsel yapılarımız, hatta militanlarımızın ortalama kültür düzeyi ve bilinçlilikleri, stratejik çizgimizin ve toplumun değişim taleplerinin gerisinde kalma eğilimindedir. Sınavımızın başarısını gençler belirleyecektir: ülke yaşamının tüm dönüm noktalarında, ilerlememiz her zaman gençliğin Parti'ye ve Parti politikasına olan bağlılığıyla belirlenmiştir. Bu noktada bir sonuca varmak gerekirse, bugün toplumda hareket halinde olan herşeyin yeni bir sentezine varmak için öncelikle Parti, devlet ve toplum arasındaki ilişkiyi yeni bir temele oturtarak Parti'nin merkezi rolünü onarmalıyız.

Ranieri — Bence, kitlelerle olan bağlarımızın ve etkimizin zayıflamasından çok, toplumla olan ilişkilerimizin daha da karmaşık bir yanıyla ilgilenmekteyiz. Bunun bağlarımızı engellediğini sanmıyorum. Kuşkular ve belirsizlikler olmuştur elbette, hâlâ da vardır. Çizgimizin doğruluğu konusunda birçok sorular soruluyor. Gene de, bu fırtınalı 1977 yılı boyunca ülke hükümeti açısından durumumuzda meydana gelen kapsamlı değişikliklerin ışığında aksi olabilir miydi? Sanırım bu soru sorma ve çizgimizdeki bazı militanlarımız ve seçmenlerimizin bir kesimiyle ilişkilerimizin daha da karmaşıklaşması unsuru, bütün bir politik evre boyunca karşımıza çıkması beklenen bir durumdur. Çünkü bu, tarihsel gelişme ve işçi hareketiyle hükümet arasındaki yeni ilişkilerden kaynaklanmaktadır.

Bu çerçeve içinde bizi kaygılandıracak olan şey kanımca, bu yıllarda İtalyan toplumunda ortaya çıkan olağanüstü olaylarla Partinin kitle bağları, varlık ve çalışma biçiminin niteliği ve niceliği arasındaki uçurumdur Bu düzeyde, bazı şeyleri ciddi bir biçimde yeniden düşünmek ve gerçek bir yön değişikliği yapmak zorundayız. Bunlar, özellikle bunalımın İtalyan toplumunun yapısı üzerindeki etkileri, bunalıma uyum sağlamanın bireysel ve kollektif biçimlerinin yayılması ve halk kitleleri arasındaki bölünmelerin tehlikesi, kısacası son kamu yoklaması raporunun öne sürdüğü imajı kullanır da, «bunalım içinde yüzen bir toplum»un yarattığı sorunları gözönüne alırsak, ertelenemez. Sorun Güneyde daha da ciddidir. Burada temel gereksinimlere yanıt verebilecek, aynı zamanda da genel bir beklentiye işaret edebilecek, en ivedi gereksinimleri kucaklayabilecek ama bunları bir dönüşüm planıyla bağdaştırabilecek bir partiye ihtiyacımız var. Asıl tehlike Güneyde ivedilik ve gelişme hızı arasında daha da genişleyen bir uçurumla karşı karşıya kalmamız, girişimimizin

bu iki noktasını biraraya getiremeyip pratik ivedililik politikalarıyla, törensel ve resmi bir gelişme çağrısı arasında gidip gelmemizdir. Bu uçurum «refaha kavuşma»nın eski ve yeni yolları ve buna bağlı tavırlar için nesnel bir üreme zeminini temsil etmektedir. Güneyde önlemler paketini sunarken oldukça soyut kaldık, bu da bazı hatalara yol açtı ve bu hatalar yüzünden Güney'in yenilenme potansiyelinin tümü ortaya çıkamadığından kısmen Güney'in zararınaymış gibi göründü. Özünde, halk kitleleri arasındaki çelişkiler ve bölünmelerle belirlenen Güney'de Partinin, bir değişim planı çerçevesinde toplumun birliğine katkıda bulunan bir araç haline getirilmesi gerekmektedir.

Bu gereksinme karşısında benim gördüğüm, örgüt birimlerimizin girişim kapasitesinde bir eksilme ve komünistlerin eksen görevi gördükleri kitlelerin örgütlenmesine ilişkin bazı önemli deneylerde düşüş olduğudur: örneğin, mahalle kurulları, ekonomik sorunlar komiteleri vb..

Dini — 20 Haziran 1976 seçimlerinden sonra kanımca iki çeşit yoldaş grubu ortaya çıktı. Bir yanda bu yeni evreyi politik ve kültürel oluşumlarındaki bir aşama olarak yaşayan yoldaşlar: 30 yıl muhalefette kaldıktan sonra, ne gibi güçlüklerle olursa olsun, Parti saflarında çalışmanın zorunlu olarak yeni bir yolunu benimsemiş olanlar. Öte yandan Partinin politikasını desteklemiş, bunu zorunlu bir tercih gibi görmüş ama dış mücadelede hem mücadele alanlarının belirlenmesinde hem de diğer partilerle olan ilişkilerde girişkenlik gösterememiş, önemli güçlüklerle karşılaşmış olan yoldaşlar, örgüt birimleri düzeyindeki yöneticilerin büyük çoğunluğu.

Partinin yeni durumunda örgütlerimizin çoğu halkın somut günlük ihtiyaçlarını ulusal politik meselelerle bağdaştırmada güçlük çektiler. Bu nedenle bu kesimlerden örgütlerimize yönelik, çalışma biçimlerinde yeni önlemleri uygulama çağrısı, salt iç tartışmalara çekilmeme, daha ileri bir düzeyde kitle girişimini özümleme çağrısı, genellikle bürokratik bir şey gibi görülür.

Cervetti'nin ortaya attığı, kentler ve fabrikalara ilişkin iki soruya gelince biz Piza'da üye kazanma konusunda hiçbir güçlükle karşılaşmadık. %100'ü gerçekleştirince Mayıs'ta kampanyayı sona erdirdik, fabrikalardaki sonuçlar da iyiydi.

Pajetta — Partide az yazma, az düşünme ve az tartışma eğilimi var. Bir piskoposa mektup yazacak olursak, bir çokları kendini din uzmanı sanmaya başlıyor, ama aynı konunun kendileriyle yöredeki katolik cemaat arasında bir ilişki kurma aracı haline dönüştürülmesi gerektiğini anlayamıyorlar. Örgüt birimlerinin nasıl yürütüle-

ceği ve nasıl üye kaydedileceğine ilişkin sorular soracak olursak, bunlar üzerinde durulmuyor. Bu konuda politik bir mücadele vermek gerekiyor. Cervetti örgütçülükten söz etti. Ben Parti güçlerinin yönetiminden söz ediyorum. Üye sayısı bir önceki yılla aynı diye, ölen her yoldaşın yerine, belki de kendi ailesinden, bir yenisini kattık diye, bir üye kampanyasının iyi gittiğinden nasıl söz edebiliriz? Bence bu %100 hikayesi yetti. Diğer şeylerin yanı sıra, işlerin geleneksel olarak kötü gittiği bir yerde sonuçlar kötüyse ve geleneksel olarak güçlü olduğumuz bir yerde hedefimize ulaştıysak bu kendimizi rahatlatmamız için bir özür oluyor. O zaman % 100, % 101, 102 ya da 103'e ulaştıysak birbirimizin sırtını sıvazlıyor, ödüllendiriyoruz.

Bu nedenle meseleleri pratik, ampirik, ama kanımca politik terimlerle ortaya koyuyorum. Bir: seçmenlerimiz. Partiye girebilecek seçmenlerimiz var ama girmiyorlar. Onların bize katılmasını sağlayamıyoruz. Ve lütfen bu konuda gelenekleri bahane etmeyelim. Eğer bu anlamda gelenekler varsa o geleneklerin üstesinden gelmeliyiz. İki: Üyeler ne yapmak için gelecekler? Torino'da Alfieri Tiyatrosunda yakınlarda yapılan bir toplantıda yoldaşlar konuşmadan önce %100 üyeliği aşan kesimlerin listesini okudular. Bazı fabrikalarda işler iyi gitmişti: %101. Cebimde Casalegno Katliamına karşı yapılan grevin nasıl yürüdüğüne ilişkin bir rapor vardı: aynı fabrikalarda belki de %10'u dışarda kalmayı yeğlemişti. Konuşmam sırasında bu yoldaşlara, tabii isim vermeden, üyelik çabalarının salt bir kart dağıtma meselesi mi olduğunu, yoksa işçileri mücadeleye kazanmak için mi kaydettiklerini sordum. Üçüncü soru: Yeni bir yönetim biçimi için kadrolara ihtiyacımız var. Bu kadroları belirliyor muyuz? Onları arıyor muyuz? Doktorlarımız, mühendislerimiz, gümrükçülerimiz, öğretmenlerimiz ve öğrencilerimiz olmazsa, bir fabrikadan on işçi daha kazanmış olmamız, bir başkasındaki hücremizin yok oluşunu ve bir üçüncüsünde hiç olmamasını gizlerse, istatistiklerin hiçbir yararı yoktur. Nihayet bize oy vermeyenler ve beyaz bölgeler sorunu var. 20 Haziran'da H.D.'lere oy verip, 1978'de de Komünist Partisine oy vermeyi yasaklayan hiçbir yasa yok. İnsanların herşeyi yeni baştan düşündüğü ve belki de söylediklerimizi yeterince kavrayamayanlar bulunduğu kuşkusuz.

Son bir soru: yönlendirmeden ne anlıyoruz? Bu konuda birçok şey söylendi. Unutmayalım ki biz ne sosyologuz, ne de pedagog. Bir örgüt birimini yönetirken Parti çizgisini tam anlamayan kimi yoldaşların önerileriyle bizim getirdiğimiz açıklamaların geliştirilebileceği, hatta düzeltilebileceğini aklımıza sokmalıyız. Öte yandan bugün insanları çizginin doğruluğuna inandırmaktan daha önemli olan so-

run binayı kurmaktır. Elimizde bir plan olması iyidir ama tuğlayı taşıyıp evi kim yapacak?

De Giovanni — Ferrero yöneticilerle yönetilenler arasındaki kopmadan, diğerleri edilgenlikten söz ettiler. Bizler Güney'de daha derin ve daha tehlikeli bir şey hissediyoruz. Parti birimleri içinde de politikanın —dolayısıyla da Partinin— işleri gerçekten değiştirebileceği konusundaki inançların yitirilmesinin yaygınlaşması. Soru kuşkusuz daha genel. Belki fazlaca kötümserim ama bunun sivil toplum ve kurumlar arasında sağlanmış olan bazı bağlantıların kopmasının başlangıcı olduğunu düşünüyorum. Ama Parti-toplum, Parti-kitleler sorununu gerçekten ele almak istiyorsak bunalımın derinliğine ve boyutlarına daha fazla dikkat harcamalıyız. Özellikle Güney'de, bunalımın bir dönüşüm için fırsat haline getirilebileceği fikrini anlatmayı başaramadık. Birçok insan bu ilişkiyi kavrayamadı, yeni toplumsal tabakaların ve güçlerin varlığında saklı çelişkileri de anlamadı. Bu güven kaybı ögesini sanırım bu çerçevede görmemiz gerekir.

İkinci bir sorun daha var: Yerel yönetimlerde yönetici rolü olan bir Parti olarak sivil toplum hükümetinde karşılaştığımız güçlükler. Doğal olarak, Napoli örneğini düşünüyorum. Bu güçlükleri iki açıdan çözümlememiz gerek: bir yanda özellikle tekelci büyük sermayenin toplumda yarattığı yozlaştırıcı etki —ki bunu daha derinlemesine incelememiz gerekiyor— çünkü demokratik gelişmenin önemli aşamalarında daima karşımıza dikiliyor (örneğin üniversitelerde memur olmayan personelle ilgili olarak gelişen ideoloji); öte yanda sivil toplumun hareketliliği, yeni güçlerin ve bu güçlerin yarattığı kişilerin ortaya çıkışı. Yeni gençlik hareketini, işsiz gençlik birliklerini ve böylesi bir deneyin Güney'de ne anlama geleceğini düşünmek yeterli olur. Ancak bu yeni çelişkilerin ortaya çıkmasıyla birlikte, elimizdeki aracın durumun sıkışıklığını ve önemini karşılamaya yeterli olmadığı kanısı uyanıyor. Pajetta daha önce sivil toplumdaki kadrolardan söz etti: bu örgütsel değil, politik bir sorundur. Kanımca bizler hâlâ önderlikte yetersiziz, ya da şöyle söyleyeyim, hareketteki bu lav gibi kızgın ve akışkan gerçeklikle orantılı bir hükümet planı geliştirme ve tasarlama yetisinden yoksunuz. Öyle bir gerçeklik ki doğrudan politik kalıplara dökülemiyor, çünkü kendisi sivil toplumda özerklik biçimlerinin ve devletin politik kurumlarına bir güvensizliğin ifadesi olarak ortaya çıkıyor. Bu güvensizliği politik terimlerle açıklarken, önderliğin sadece ve doğrudan politik olmakla kalmayıp, toplumun en uzak kıyı ve köşelerine nüfuz edebilecek nitelikte olması söz konusu.

Rinascita — Pajetta ve De Giovanni, diğer yoldaşların da bu

konulardaki düşüncelerini öğrenmek isteyeceğimiz bazı önemli sorular ortaya attılar. Biz de, Cervetti tarafından da değinilen, temel parti yapısına, yani örgüt birimlerine ilişkin bir soruyu eklemek istiyoruz. 1969 ve 1975 arasında, özellikle büyük kentlerdeki örgüt birimlerimiz politik bakış açısından güçlü bir yaygınlaşma evresinden geçtiler: yeni örgütlenme biçimleri, uzman kadrolar arama, bölge düzeyinde örgütlenme, mahalle konseyleri. Ancak belli bir noktada, belki 1976 seçimlerinden de önce, halkla yeni bir ilişkiye yol açan ve Hıristiyan Demokratlar için derin güçlüklerle dolu bir dönemde, birçok kentte ve kasabada solun iktidarı almasına yardım eden bu yayılma durakladı. Adeta kendi içimize çekilme eğiliml başgösterdi. De Giovanni'nin işaret ettiği gibi bir çöküntüyü yaşamakta olan bir toplumu yönetme güçlüğü söz konusudur. Ama Parti de kendi açısından, bunalımın biçimleri ve aşamalarının çözümlenmesi konusunda çalışmalarında yetersiz kalmamış mıdır? Şimdi birimlerimizdeki yönetimin büyük çoğunluğunu oluşturan genç kadrolarımızın arasında bile bir bürokratikleştirme unsuru var mıdır? Gerektiği gibi çalışmayan nedir?

Cervetti — Doğru. 1975'ten beri farklı bir nitelik taşıyan yeni güçlükler ortaya çıkmış bulunuyor. Burada hepsine değinmeye kalkışmayacağım, sadece bir kaçından söz edeceğim. Herşeyden önce durumdaki değişiklikleri kavrama konusunda yaygın bir güçlük vardır. Örneğin H.D.'den başlayarak partilerde ortaya çıkan değişiklikleri ele alalım. Örgüt birimlerimizde sık sık eski bir yinelemeyi sürdürürüz ve sonra da son öğrenim kurumları seçimlerinde olduğu gibi, şaşırıp kalırız. H.D. konusundaki yanılgımız nereden geliyor? Bir kere, geçmişten farklı biçimlerde de olsa, tamamlayıcı yan örgütlerin kullanılışındaki artıştan. Hâlâ H.D.'yi bundan birkaç yıl öncesindeki gibi görmekte ısrar ediyoruz.

Rinascita — Bazıları H.D.'nin toplumla yeni bağlantı kurma biçimlerini kastederek, pasif bir devrimden sözettiler...

Cervetti — Evet, bir kere H.D.'nin «yenilenmeden» ne kastettiği, tamamlayıcılığın yeni biçimleriyle birlikte, H.D.'nin geçmiş yıllarda karşılaştığı bazı yenilgilere gösterdiği tepkinin biçimini tanımlayan bir «yenilenme»den ne kastettiğini herkes kavrayamamıştır. Ama, gerçekliğin bölük pörçük bilgilerinden başka örneklere girmek gerekirse, atölye düzeyinde, işçiler arasında, hem ekonomik-toplumsal koşullar, hem de politik yönlendirme ve fikirler açısından ne olup bittiğini gerçekten anlamakta güçlük çekiyoruz. Üstelik bu sendikalar başta olmak üzere, Partiyle işçi sınıfının diğer araçları arasındaki ilişkileri içeren bir sorundur.

Ayrıca sadece Pajetta'nın ortaya attığı sorular üzerinde değil, daha genel, partilerin ve özel olarak bizim partimizin rolü üzerine, politik bir mücadelenin ve fikir savaşının gerekliliği konusunda tam bir bilinç olduğunu sanmıyorum.

Pajetta — Bu nedenle sadece yapılar üzerinde konuşmuyoruz, partinin nasıl yaşaması gerektiği; komünist olmanın yolları üzerinde tartışıyoruz.

Cervetti — Partilere karşı saldırı ve yineliyorum, özellikle partimize karşı saldırı, gerçek anlamda çürütülmemiştir. Burada şu anda tartışmaya değmeyen daha kaba saldırıları kastetmiyorum, sadece «toplumu yönetmekten çok topluma benzer bir konumu olan partilerden» ve «çeşitli partilerin ideolojik kişiliklerinin güçsüzlüğünden» sözedilen son kamuoyu yoklamasında yeralan türden tartışma ögelerini de düşünüyorum. Böyle bir görüş, temel farklılıkları gizleme ve tüm partileri aynı kaba koyma eğiliminin yanı sıra, özel olarak İKP açısından, bizim İtalyan toplumuna önderlik sağlama, onu biraraya getirme, tek kelimeyle onu yönetmeye yönelik tüm çabalarımızı engellemektedir. Asıl güçlükler başka bir yerde yatmaktadır. Örneğin, ilkbaharda partilerin kamuca finanse edilmesine ilişkin yasanın iptali için bir referandum yapacak olursak, bu mücadele, partilerin rolü, demokrasimizdeki işlevleri üzerinde odaklaşacaktır. Parti bütün olarak sadece kazanmak ve onun için mücadele etmek amacıyla değil, savaşıp bu demokratik mücadeleyi kazanmak amacıyla donanmıştır. Ama atölye düzeyinde hâlâ «sendika birleştirir, partiler böler» düşüncesi geçerlidir ve atölye düzeyinde insanlar, parti deyince, herşeyden önce İKP'yi kastederler. Yoldaşlarımız arasında bile 'politik sınıf' gibi deyimlere, ya da 'partilerin yetersizliği' gibi konuşmalara rastlarız. İlk bakışta bir temeli varmış gibi görünen bu sözler, partilere daha büyük görevlerin düştüğü somut mücadele koşullarında kapsam açısından yanıltıcıdır. Bu nedenle partimizin hükümet niteliği konusunda bile tam bir açıklık yoktur: genel olarak hükümet partisi deyimiyle belediye ve taşra idarelerini ve bölge yönetimlerini yürüten, ulusal düzeyde hükümet olma isteği taşıyan bir partiyi kastettiğimiz fikri yaygındır. Toplumun öncü olma kapasitesine sahip bir parti anlaşılmamaktadır.

Rinascita — Burada belki de suç tümüyle örgütümüze ait değildir. Bazı zamanlarda bu iki şeyi ayırma eğilimi teşvik görmüştür...

Pajetta — Kuşkusuz. Ne var ki, varolup da korunması gerekenle, yapılması ve geliştirilmesi gereken arasındaki ilişkiyi gözönüne almak varken, kurumları efsanevi dolaysız bir demokrasinin karşıtı görme eğilimi ağır basıyor.

Cervetti — Sorumluluk asla sadece bizim örgüt birimlerimize ait değildir. Ne olursa olsun, Partinin kurumlar altında ezileceği tehlikesi vardır. Federasyon sekreterlerimizin günlerini nasıl geçirdiklerini bir düşünün. Temel olarak iki şeyle ilgilenirler: yerel idari işlemler ve diğer partilerle toplantılar. Çok açıktır ki elimizdeki acil işler bunun nesnel bir nedenidir ama bu Partiye eyleminde gerekli olan perspektifi sağlayamaz. Ve Parti kurumlarının ilişkiler üzerindeki etkisi olumlu olmaktan uzaktır: herşeyden önce bunlar kurumlarda çalışan yoldaşlar açısından doğru kavranmış özerk bir etkinlik sağlamaz. Parti çalışmasında, gerekli olan ihtisaslaşmayla karıştırılmaması gereken belli bir kompartmanlaşmayı görmezden gelemeyiz: fabrikalarla uğraşan parti, kent planlamasında çalışan parti, okullarda, kamu sağlığında çalışan parti vb.. Sözün kısası sayısız 'partiler' var. Bu nedenle de kimi zaman **parti**, ülkülerin ve atılımların, sürekli politik eylemin, çok sayıda ve çeşitli girişimlerin politik özünü ortaya çıkaracak olan parti olmak başarısını gösteremiyor. Bir üye kampanyasının nasıl yürütüleceğini bilen Parti, bu çalışmayı birkaç yoldaşın çalışması olmaktan çıkarmasını da bilmelidir.

Yön değişikliklerinden ve sarsıntılardan sözetmekte haklı olarak çekingeniz. Bu türden ifadeler genellikle geniş kapsamlıdır. İş değişikliklere gelince, onları ilan etmektense gerçekleştirmek daha iyidir. Özellikle bizim durumumuzda olduğu gibi büyük bir çalışmaya, günlük somut ve zahmetli çabalara maloluyorlarsa. Ancak kısaca Partinin politik kapasitesi ve düşünce alanındaki etkisi, toplumdaki rolü diyebileceğimiz şeyin genişletilmesi ve sağlamlaştırılması açısından bir değişiklik gereklidir. Bunlar partinin kitlesel ve halkçı niteliğini, dışa ulaşmasını, demokratik yaşamı, işçi sınıfı ve halkın diğer belirleyici tabakalarından gelen kadroların gelişmesini sağlayacak şeylerdir

De Giovanni — Yakın çevremizin ve kentin gerçekleri konusunda bilgi sahibi olmaksızın halk hakkında konuşamayacağımız açık; sonuçları da bürokratizm, örgütün içine kapanmak, mahalle ve kentte girişim güçlüğüdür. Kent konusunu, Güney kentini vurgulamak istiyorum; burada köklü değişiklikler yaşadık. Parti ise bir dönüşüm geçirdi. Köylü mücadelesi öncülüğünden, kent mücadelesinin değişime uğradığı bir dönemde, bir kent partisi olma durumuna geldi. Bana öyle geliyor ki, mücadelenin bu yeni boyutuna tümüyle uyum sağlamayı, Partiyi ve onun özgül örgütlerini, giderek artan farklı ve belirli mücadeleler arasında bir birleştirme aracı haline getirmeyi bir türlü başaramadık. Birçok açıdan örgütün bunalımının gerçek nedeni, en azından Güney kentlerinde, burada yatıyor. 1960'larda aydınlığa çıkan mücadele alanlarının ve türlerinin aşırı çeşitliliğini

kavrayamamakta: konut, kent planlaması, çevre, okullar, üniversiteler ve meslekler. Bugün sahip olduğumuz parti aracı, sivil toplumun giderek artan çeşitliliği karşısında güç bir durumda kalmıştır.

Ferrero — Ben bu yıllarda, değişmekte olan bir toplumla daha açık bir ilişki kurmamızı sağlayan dolaysız değil ama son derece olumlu yenilenme sürecinin çözümlenmesinde biraz daha derinlere gitmeye çalışarak güçlüklerimizin öznel yanına dönmek istiyorum. Burada özellikle üç tanesine işaret ederek bu sürecin sınırlamalarını vurgulamak isterim. Birincisi: deney ve kültür açısından, yönetici gruplarımızın çoğu arasında türdeşlik olmaması ve Parti içinde her zaman iletişim içinde olmayan düzeylerin tabakalaşması. Gerçekten yönetenlerin kim olduklarını anlama güçlüğü: sekreterliklerdeki yoldaşların mı, kurumlardakilerin mi, yoksa Parti çalışmasına giderek daha fazla katılan teknik elemanların mı yönetici olduğu. Kısacası Parti içinde toplumda varlığını sürdüren bölünmelerin yeniden üreme tehlikesi.

İkincisi: «tarihsel hafıza»dan yoksun ve ne olduğumuz, çizgimizin evrimi, başarı ve yenilgilerimizin neler olduğu konusundan habersiz yönetici kadrolarımızın, bazan yönetici gruplarımızın bulunmasıdır. Dolayısıyla politik durumun altında yatan unsurları anlamada, herşeyden çok da somut durumların somut çözümlemelerini yapmada güçlükler çıkmakta. Yoldaşlarımız sık sık bir Ulusal Konsey toplantısından sonra H.D. hiziplerinin ne durumda olduğunu eksiksiz olarak bilirler, ama kendi mahallesindeki Hıristiyan Demokratları tanımazlar, ya da en yakındaki ya da kendi mahallesindeki fabrikada ne olup bittiğini bilmeden, fabrika-toplum-Devlet ilişkisini tartışırlar. Bu yeni kadrolar dört başı mamur politik önderler olmakta güçlük çekiyorlar ve bu güçlük başlangıç sorusunda değinildiği gibi, geçmiş yıllarda örgütün düşüş göstermesinde rol oynamıştır. Aydın kökenli kadroların bir çoğu doğrudan Merkez Komisyonlarıyla, Federasyonlar ve Bölge Komiteleriyle ilişkiler kurarak sıradan üyelik deneyini tümüyle atlıyorlar. Böylece militan çalışmaları Parti içindeki çalışmalarla sınırlanıyor ve işyerine dek uzanamıyor. Parti içinde eğitimden söz eden ama okullarda Komünist politikadan söz açmayan öğretmenlerimiz var. Belki de De Giovanni'nin değindiği politikaya inancın tükenmesi olayı burada rol oynamaktadır: devlet ve politika görüşü birtakım güvencelerden ibaret olan bu toplumsal yığın, politikanın değişim için temel kaldıraç olduğunun tam bilincinde olmadan, büyük bir kesimiyle Partiye girmiştir. Bu yenilenme sürecinin sınırlayıcı üçüncü faktörü işçi sınıfı kadrolarını ilgilendirir ki, burada da Torino'ya benzer bir durumdan söz ediyorum! Bunlar sayıca az, Parti içinde söylecek şeyleri ise daha az ve kendilerini

ifadede giderek daha zorlanıyorlar. Nedenleri çeşitli: hizmetler kesiminin büyümesi, kadroların oluşumuna yeterince dikkat harcanmaması. Bu olayın gerçek kökleri ise politik: Parti'nin politik kararlarının oluşumunda işçi sınıfı deneyine daha az değer veriliyor.

Ranleri — İşçi ve halk kadrolarının oluşturulması sorunu, üyelerimizin ve seçmenlerimizin büyük çoğunluğunun bu sınıflardan geldiği Basilicata gibi bir bölgede de temel bir meseledir. Bu yönde hızlı bir değişme sağlayamazsak örgütlerimizin yönlendirme konusundaki sorunlarını çözmek, özellikle de içinde bulunduğumuz dönem gibi zorlu ve karmaşık bir politik evrede, son derece güç olacaktır. Hareketi çok büyük bir duyarlılıkla yürütmek gerekir: yönetici gruplarımızın bileşiminde partinin halkçı niteliğini vurgularken zıtlaşmalardan, kuşaklar arasındaki kırgınlıklardan kaçınmalı ve yenilenme sürecinin bu yıllarda ürettiği olumlu deneylerden olabildiğince yararlanarak uygun bir denge kurmalıyız. Küçümsenmemesi gereken bir başka soru da şimdiye dek kaydedilen ilerlemeye karşın, orta tabaka arasındaki etkimizin daha da artırılması gereğine ilişkindir. Örneğin öğrenim kurumları seçimlerinin sonuçlarına bakarsak durumumuzun öğretmenler arasında da güçsüz olduğunu görürüz.

Rinascita — Heryerde olduğu gibi Basilicato'da da örgüt birimleri mücadelede etkisiz miydiler?

De Giovanni — İzninizle bir an için Ranieri'nin sözünü keseceğim. Öğrenim kurumları seçimlerindeki tatmin edici olmayan sonuçlar salt partinin bunlara gereken önemi vermemesine bağlanamaz. Bence bunlar güçlü bir katolik hamlenin bir yandan okullarda aldığı biçimle toplumda ılımlı bir bloğun yeniden kurulmasını engelleyici sonuçlar verebileceğini, öte yandan yenilgilerin kültürel alanda da büyüyebileceğini kanıtladılar.

Ranieri — Bence öğrenim kurumlarındaki seçimler, köklü reform sorunları üzerine politik olduğu kadar kültürel alanda da yeni bir savaşa gereksinmemiz olduğunu gösteriyor. H.D. içindeki tüm reformların kaçınılmaz olarak başarısızlığa uğrayacağı fikrini, değişime giden yolun politikadan geçmediğini ve öğrenim kurumlarını içinde bulundukları çürüme durumundan çekip çıkarmanın tek yolunun saati geri almak olduğunu yaymaya çalışan ılımlı kesimlerce yürütülen kampanyaya karşı çıkmalıyız; bu tür bir yaklaşım hiç kuşkusuz güçleri harekete geçirir ama bu harekete geçme görece etkisiz kalır, oysa biz bu güçleri reform savaşına kazanmak zorundayız. İşte burada Partinin Güney'in büyük bir bölümünde karşılaştığı güçlüklerin tümünün gericiliğe bağlanamayacağını, yeni üretken güçleri, kentli

orta sınıfları, zanaatkârları ve çiftçileri hesaba katması gerektiğine işaret etmeliyiz. Cervetti'nin de dediği gibi H.D.'nin yan örgütleri kullanarak kaydettiği gelişme ve yayılmaya göre, bizim bu güçlerle olan bağlarımız zayıftır. Uygulamada Güney'de elimizde Parti'den başka birşey yoktur. Basilicato'da bir ili ve kentlerin %40'ını yönetiyoruz. Bunların dışında sadece örgüt birimlerimiz var. Özellikle genç insanların iş bulabilmek için verdiği mücadeleyle başlayan ve yeni ortaya çıkan olaylar açısından Güney'deki kitle örgütlerinin durumunu, kooperatiflerin gelişimindeki güçlükleri düşünün. Ve genç insanlar, söz konusu olduğunda, şimdiye dek bu konuda pek fazla düşünmediğimizi eklemek isterim; Güney'deki gençliğin durumunu ihmal ettik, sonra birdenbire önemli keşiflerde bulunduk: örgütsüz genç kitleler H.D.'nin ya da binlerce genç insanı örgütleyen özgür radyolar gibi «tarafsız örgütlerin» çevresine çekiliyorlar. Bu öğrenim kurumlarındaki bazı «sürprizleri» de açıklamaktadır.

Örgüt birimleri meselesine dönmek gerekirse: bunların karar verme sürecinden giderek uzaklaştırılması ve katılımlarının genel yönlendirme ve çeşitli kampanyalar meselesine indirgenmesi tehlikesi vardır. Bu nedenle yöresel bir yeniden örgütlenme sorununu ele almaksızın varolan örgüt birimi-Federasyon ilişkilerini sürdürüp sürdüremeyeceğimizi merak ediyorum: yani tam olarak söylemek gerekirse il boyutunu temel alan geleneksel örgütsel düzenlemeyi gözden geçirerek kurulacak olan bölge düzeyini kastediyorum.

Rinascita — Belki, öğrenim kurumları seçimlerinin genel olarak tatminkar olmayan sonuçları bizleri Partinin, özellikle de örgüt birimi düzeyindeki politik girişkenlik sorununa ilişkin yeni yeni yansımalara götürüyor. Özelde, kendimize şunu sormalıyız: Özellikle Güney'de bazı temel toplumsal tabakalarla, köylülerle, kentli orta sınıflarla olan bağlarımız geçtiğimiz dönemde zayıflamış mıdır?

De Giovanni — Daha önce, Güney'de bir değişim aracı olarak politikaya duyulan güvenin giderek azaldığından söz etmiştim. Doğal olarak, bu en önce Partimizi ilgilendirir: H.D., kendini hiçbir zaman bir değişme gücü olarak göstermedi. Güneyli aydınları ele alalım. Bize en uzak olanlar bile Komünist Partisi'nde ve hükümete katılması konusunda sadece Güney kentinin dönüşümü için bir olanak görmekle kalmamışlar, onlara ve o zamana değin aşağılanmış kurumlarına toplumda daha anlamlı bir yer verebilecek güçte olduğuna inanmışlardır. İşin bu yanı ortadan kalkmış değildir. Ama vazgeçecek olursak, değişim belirtilerini açığa kavuşturmayı başaramazsak, bunalımın biçimlerini ve bu roller sorununu ele almazsak, o zaman ortayolculuk Hıristiyan Demokrat yönetimin kanatları altın-

da varlığını sürdürecektir: yani güçlü tekelci sermayeden başlayarak varolanın savunulması.

Dini — Örgüt birimlerimizin öğrenim kurumları seçimleri kampanyasını nasıl yürüttüklerinin yansıtılması, kanımca sivil toplumda dövüşken bir Parti olma niteliğimiz ve bir hükümet partisi olma niteliğimiz arasında somut bir sentez bulmayı ne ölçüde başardığımızı ortaya koymak açısından yararlıdır. Hemen söyleyebilirim ki, bu kampanyayı seçimlerin yapıldığı çeşitli düzeydeki öğrenim kurumlarına ilişkin somut yenileme programları sunmayı başaramadan, eskimiş, geleneksel yollarla yürüttük. Karşımızdaysa, özellikle kentlerde, sadece Katolikleri değil, Katolik olmayan ortayolcuları da toparlamayı başaran bir Katolik blok vardı. Öğrenciler arasında sonuçlar farklıydı, bunun nedeni kısmen bu alanda politik girişkenliğimizin en azından 1960'ların sonlarına dek giden bir tarihi olmasıdır.

Piza'da 1968-69'da Partiyle üniversiteli aydın katmanlar arasındaki olumlu ilişkilerin başlangıcına tanık olduk. Aydınların toplumsal rollerinden vazgeçmelerini istemedik, bu konuda yeniden düşünmelerini, bu düşüncelerini Parti yaratıcılığına katmalarını, eğitimin yenilenmesi mücadelesini daha ileri bir düzeye getirmeye yardımcı olmalarını istedik. Bu genç aydınların çoğu örgüt birimlerimizde ve taşra örgütlerimizde önder hale geldiler. Ancak son aylarda yeni güçlüklerin ortaya çıktığını da söylemeliyim. Piza'da durum hiç kuşkusuz diğer büyük üniversite merkezlerinde olduğundan daha farklı ve daha olumludur. Bence nedenlerden biri fakültelere uygun hücreler biçiminde örgütlenme, politik ve kültürel mücadeleyi bir kent merkezindeki genç insanların hem yaşama ve hem de ders çalışma koşullarının somut maddi gereksinmeleriyle bağlama çabası içinde, bir komünist üniversite öğrencileri derneği kurma kararıdır. Ama durum güçtür: bunu görmek için nüfusu 100.000'i pek az geçen küçük bir kentte, 30.000 kişilik bir öğrenci nüfusun doğrudan konut ve öğrenci restoranları gibi sorunlarını düşünmek yeterli olur.

O halde sorun, politik ve örgütsel sorunları, Pajetta'nın da dediği gibi yüzeysel bir yüzde yüz meselesi gibi düşünmeden bağdaştırmaktır

Pajetta — Yeni güçler kazanarak zaten bizimle birlikte olan ve bu yüzde yüzün niteliğini artırmak için çalışan güçlerle olan bağlarımızı sağlamada güçlüklerle karşılaştığımızı, bürokratik olarak gizlemeden, yüzde yüzü aşmamız gerektiğini söyledim. Partimizin güçlü noktalarından biri her zaman yüzde yarımlık bir üye kaybını bile bir belirti olarak değerlendirmiş olmasıdır. Yüzde yüze neden ulaşılmadığı birinci sorundur. Birçok soruyu yanıtlamak için bu soruyu ortaya atmak gerekir.

Dini — Ben de katılıyorum buna. Ve böyle işaretler aldığımıza göre çalışmalarımızda politik-örgütsel açıdan değişikliklerin gerektiği iki özel konuya işaret etmek isterim. Cervetti fabrika ekipleri meselesine zaten değindi. Piza'yla Floransa arasındaki deri bölgesi adı verilen bölgeyi ele alalım: 3.000 şirkette 19.000 işçi var. Bunların çoğu kayıtsız, yığınsal bir ev emeğinin varlığı söz konusu. İşçi sınıfının böylesi dikkat çeken bir parçalanmasında işverenleri 887 sayılı işyerlerinde sağlığın korunmasına ilişkin yasanın uygulanması, işin örgütlenmesine ilişkin sorunlar vb. için mücadele etmek ile partinin sorumluluğun dağıtılmış olduğu bölgelerinde; sorumlu komitelerin, çeşitli fabrikalar ve işletmeler içindeki çalışmalarını eşgüdümleme için yeni, daha güçlü ve daha kıvrak bir rol gerektirir. Bu yönde çalışmaya karar verilmiştir ama işler yeterince hızla ilerlemiyor. İkinci sorun ise kadınlar. Kadın sorunuyla hâlâ geniş ölçüde çeşitli yönetim kademelerinde bulunan kadın yoldaşlar görevlendiriliyor. Biz var gücümüzle İtalyan Kadınlar Birliği'nin Kongresine çalışırken feminist hareketlerle olan diyalog sertleşiyor. Kadın yoldaşların ve sempatizanların politika yerine özel-türde gereksinimlere, yapı yerine üstyapıya, iş sorunu yerine davranışsal konulara öncelik vermeye başlamaları yüzünden saflarımız arasındaki tartışmalar gelişmek yerine, giderek daralmaya yüz tutuyor. Bazı büyük mücadeleler dışında iş meselesini kadın sorunuyla bütünleştirmede başarılı olamadık: istihdam, üretim ve yaşam biçimlerinin değişmesi arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koyamadık. Bu da işçi sınıfı ve kadınlar arasındaki ittifaklar cephesini zayıflatmaktadır.

Pajetta — Buraya dek yoldaşlar yeni bir partiye ihtiyacımız olduğu konusunda hemfikirler. Şu anlamda ki, bugün toplum yönetiminde daha büyük sorumluluklarımız var; yönetimde olduğumuz yerlerde başkalarını sorumlulukları paylaşmaya çekerek, başkalarının yönetimde olduğu yerlerde ise sorumlulukları paylaşarak yerine getireceğimiz sorumluluklar... Bu bunalım döneminden ileriye dönük bir değişiklikle kurtulup çıkmak isteriz. Bu nedenle, karşımızdaki sorunlar bana bir geri çekilme döneminin değil, yeni, potansiyel olarak daha ileri bir durumun sorunları gibi geliyor. Duraklama değil, büyüme sorunları.

Bunun altında yatan politik noktayı iyice kavramak zorundayız: İtalyan toplumu daha fazla demokrasi ve katılım istemektedir. Bu konuyu kavramakta güçlük çekiyoruz diye bu noktayı geçiştiremeyiz. «Katılım» fikrinin Katolik politik kültüründen kaynaklandığını ve bu nedenle Katoliklerin öğrenim kurumları seçimlerini kazanmalarının olağan olduğunu, çünkü bu tür seçimlerin bizim değil, onların alanında yapıldığını söyleyenler var. Bunların karşısındaysa, fabrika kon-

seyleri de dahil olmak üzere dolaysız demokrasinin yeni biçimlerinin ve demokrasi taleplerinin esas olarak aşırıların düşündüğü bir şey olduğunu sanan ve bazı konseylerde aşırıların bizim eski iç komisyonlarda daha çok temsilcilik ve söz hakkı kazanmasıyla bozuma uğrayanlar var. Hayır. Demokrasi ve katılım sorunları temeldir ve bunlarla uğraşmak için teoriye, mümkün olduğunca da geçiş aşamasının pratiğine başvurduğumuzda yeni tür bir partiye gereksinme duyuyoruz. Heryerde, De Giovanni'nin dediği gibi toplumsal olanın tüm köşebaşlarında, komünistler olmalı. Ama şimdi bile, bugünkü sayımızla bu işi nasıl örgütleyeceğiz? Girişkenliğimizin sekteye uğraması tehlikesi var mıdır, bölünür müyüz? Bana öyle geliyor ki, demokrasinin yeni biçimlerinin demokrasi kurumlarına karşıt değil de, özellikle onların çerçevesi içinde gelişmesinden ve artık kimsenin geçiş dönemi koşullarını istememesinden dolayı, De Giovanni'nin de dediği gibi sorun özerklik, önderlikte çok yönlülük ve etkinlik olmakla birlikte, örgüt birimi düzeyinde eşgüdüm ve sentez sorunudur. Ama bu noktada bir problem daha ortaya çıkmakta. Çalışmamızı böylesi farklılaşmış, ayrışmış bir durumda eşgüdümlemek, ona politik bir boyut vermek için Parti içindeki demokrasiyi kısmayan, aksine genişleten bir merkeziyetçiliğe ihtiyacımız var. Kısacası demokratik merkeziyetçiliğin de demokratik olduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız: yoldaşların örgüt toplantılarına emir almak için değil, vaaz dinlemeye hiç değil, tartışmaya geldiklerini unutmayalım.

Son olarak örgüt birimlerinde demokrasinin insanlarla ilişkimizin olup olmamasına bağlı olduğunu hatırlatmak isterim. «İnsanların içine karışma» çağrısı düşünüldüğü kadar bayağı ve popülist değildir. İşçi sendikalarının «bizi dinlediği» ve her işe burnunu sokup, herkesi ve herşeyi sorguya çeken aşırıların olmadığı geçmiş günlere duyulan özleme son vermenin tek yolu budur. Kısacası duaların artık Latince okunmadığını anlamaya başlamalıyız. Kilise bunu anladı, biz neden anlamayalım? Proletaryanın diktatörlüğü artık programda olmadığına göre, proletaryanın tarihsel bir işlevi olduğunu düşünürsek proletaryanın egemenlik biçimi olarak demokrasi ve katılımı gerçekten kavramanın zamanı gelmiştir.

Rinascita — Tartışmadan odak noktası olacak üç dizi soru ortaya çıktı. Birincisi: parti ve kurumlar arasındaki, özellikle de her düzeydeki yönetim organları ve kurumlarda çalışan kadrolar arasındaki henüz tam uyum sağlanamamış ilişkiler. Bu kadrolar binlerce olduğuna göre, sorun kitlesel bir sorun haline gelmiştir. Yöneticilerimizin, daha da genel olarak, çeşitli kitle örgütlerindeki temsilcilerimizin çalışma özerkliğini artırarak; bu arada da yönetici organlardan başlayarak, bunalım içindeki bir toplumun sorunlarını çöz-

mek üzere Parti'ye doğrudan bir rol vererek soruna yaklaşabilir miyiz? İkincisi: işçi sınıfı ve toplum arasındaki ilişki, hatta Parti içinde işçi sınıfının rolü. Bu rolün Partinin iç yaşamında nasıl kullanılabileceğinin ve kullanılması gerektiğinin ve kitlesel hamleler açısından alacağı biçimlerin, özel olarak incelenmesi olanaklı mıdır? Üçüncüsü: Partinin örgütsel yapıları. Bu yapılar bugünkü görevlere uygun mudur? Şimdiye dek alınan kararların bir kısmı somut örgütsel değişikliklerde kendini göstermiş midir, yoksa boşlukta mı bırakılmıştır? Her konuyla herbirinizin ilgilenemeyeceğini bilmekle birlikte, bu sorulara vereceğiniz yanıtları duymak istiyoruz.

Ranieri — Parti ve kurumlar arasındaki ilişkinin riski, Partinin toplumdaki özgül girişkenliğinden vazgeçme eğilimi göstererek, kurumlarla toplum arasında bir köprü olma rolünü yerine getirememesi olacaktır. Bu durum Güney'de kurumlarla bazı toplum kesimlerinin bütününün karşı karşıya bırakılmasına yol açabilir. Ben, kurumları yürütmekle sorumlu yoldaşların çalışmalarıyla, Parti yönetiminde bulunan yoldaşların çalışmaları arasında ayrım ve sorumluluk dağıtımının kurulup, tanınmasının zorunlu olduğunu düşünüyorum. Ve bunun tek nedeni yeterliliğe olan gereksinme değil, ayrıca stratejimizin temellerinden birinin de Parti ve Devletin iki ayrı şey olduğunun kabulü olmasıdır. Gene de kurumlarda ve Parti yönetiminde çalışan yoldaşlar arasında eşgüdüm açısından sorunlar vardır.

Bir gözlemde daha bulunmak isterim: geçtiğimiz birkaç yıl boyunca birimlerimiz diğer partilerle olan ilişkilerini oldukça artırmışlardır. Oysa bugün, bu politik ilişkilerin hâlâ büyük ölçüde yöneticiler düzeyinde kaldığını görüyoruz. Örneğin Basilicata tüm demokratik partilerin onayladığı ve oy verdiği bir gelişme planına sahip tek Güney bölgesidir; gene de bu planın en önemli noktalarına ilişkin yeterli birleşik bir kitle hareketi geliştirmeyi başaramadık. Bu türden sorunlar çeşitli parti önderlerinin görüşmelerine bırakıldığı zaman toplumun hiç de önemli bir rol almadığı bir doruk olma riskini taşırlar. Bunun vakit kaybetmeden üstesinden gelmeliyiz ve bunu yapacak gücümüz vardır.

Ferrero — Partinin kurumları, etkinliğinin yegâne alanı haline getirmesi tehlikesini gözden kaçırmamak gerekiyor. Ancak, «sadece kurum» ve «sadece hareket» görüşleri arasında yalpalayıp durmaktan kaçınmalıyız. Kurumculuk konusunda bir aşırılık söz konusu olabilir ama kurumların, hareketin yankılandığı bir duvara indirgenecek biçimde ele alınması gibi ters bir riski de göze almamalıyız. Sorun, Parti ve Devletin tek ve aynı şey olmadığı ve olamayacağına ilişkin sağlam ve ilkeli stratejik noktalardan yola çıkarak, politik geleceğimizde kurumlara, genel olarak da Devlet sorununa doğru bir yer

vermeyi başarmaktır. Kurumlar olsun, bir kent ya da bölge yönetimi olsun, tüm yurttaşları temsil eder ve sadece Partiye ya da işçilere değil, seçmenlere hesap vermek durumundadır. Torino'da Diego Novelli komünistlerin belediye başkanı değil, bütün kentin belediye başkanıdır. Gücümüzün ve 15 Haziran seçimlerinde sağladığımız gerçek atılımın kaynağı da budur: işçi sınıfı, emekçi halk ve komünistler tüm kente ait bir belediye başkanı çıkarmayı başarmışlardır. Bu noktada yanlış anlamalara saplanmamalıyız: Parti, Devlet olmayı hedeflemez. Parti'nin Devletin demokratik dönüşümünü hedef alan tümüyle farklı beklentileri vardır Parti toplumu oluşturan ögeler arasındaki çelişkilerin üstesinden gelmek ve onları işçi sınıfının ulusal işlevinin bakış açısına uygun olarak birleştirmek üzere çalışır.

Kanımca, «dövüşken bir parti ve bir hükümet partisi» formülüne gerçekçi bir anlam verecek bir çözüm bulmak zorundayız. Dövüşken parti, kurumlar konusunda partiyle ilgili kamuoyu yoklaması örgütlememelidir, ama toplumu da kurumlara karşı örgütlememesi gerekir. Sorun daha önce Cervetti'nin değindiği gibi bir hükümet partisi olmayı başarmaktır; yani uzağı görme kapasitesini geliştirmek, toplumda işlemekte olan derin süreçleri kavramak ve yönetmektir. Ama bu bizi Devlet-toplum ilişkisi meselesine geri getirir, çünkü bugün, yeni toplumsal grupların ortaya çıkışı ve yeniden birleşmeleri büyük ölçüde doğrudan Devleti ilgilendirmektedir: bu nedenle sorun işçi sınıfının, Komünist Partisi'nin gücünü ve ittifaklar sistemini Devleti değiştirici; toplumun birleştirilmesini sağlayıcı bir rolde kullanabilme kapasitesini ilgilendirir. Ama bu yönde çalışmak çin Partiyi sadece örgütsel anlamda değil, herşeyden çok, teorik anlamda, yeni gereksinimlerle aynı düzeye getirmeliyiz.

De Giovanni — Parti açısından, daha önce sözünü ettiğim doğrudan örgütsel sorunların ötesinde, bence asıl sorun diyebilirim ki, yönetimin momentlerini ve merkezlerini ve politik iradenin oluşumunu genişletmek ve sindirmek haline gelmiştir. Eğer bazı stratejik hedefler değiştiyse, parti bu hedeflerin geçerli sayıldığı sırada çalıştığı gibi çalışmaya devam edemez. Pajetta'nın daha önce işaret ettiği gibi, Parti politik stratejideki derin değişikliklerden ister istemez etkilenir. Burada gene Parti teorisini hizaya getirme ve belki de en derin içeriğiyle kollektif aydın kavramını somuta uygulayabilme söz konusu. Partiyi basit bir politik denetleme organı olmaktan çıkararak özel politikaları yürütecek ve çok çeşitli talepleri karşılayacak bir duruma getirmek gerekiyor.

Dini — Ben de Partinin sadece yönetiminde bulunduğumuz kurumlar çevresinde bir kamuoyu örgütleme rolüyle kendini sınırlama

gibi bir riske girdiğini düşünüyorum ve bu özellikle örgüt birimlerimizin içinde çalıştıkları gerçekliğin bir çözümlemesini yapmakta ya da bu gerçeklik içinde davranmakta başarılı olmadığı yerlerde böyle. Bu gibi durumlarda —özellikle yıllarca muhalefette kaldığımız yerlerde— eğilim biraz da dar bir tavırla kızıl yönetimi savunmak oluyor. Bu açıdan, bence yerel yönetimdeki yoldaşlarımız, sorunlar çıktığında halka, semt konseylerine ve mahalle komitelerine başvuracak yerde, örgüte ya da federasyona başvurmalarına yol açan bir mantıktan vazgeçerek, daha fazla özerklik göstermelidir.

Pajetta — Ekleyecek birkaç şeyim var. Burada ortaya atılan sorunların birçoğu bir başka biçimde Partinin kültürel alandaki rolüne ilişkin. Parti tüzüğünün 5. maddesine ilişkin tartışmayı ele alalım. Yararlı olmuş olabilir ama kimi zihinleri karıştırıcı ögeleri de beraberinde getirdi. 5. madde yeniden ele alındığında başka birşey kurmamız gerekecek. Ancak, artık zorunlu olmayan birşey için kaygılanmıyorum sadece. Belki de ihtiyari temelde ne söylememiz ve ne sunmamız gerektiğini de düşünüyorum. Öğrenmemiz gereken bir görev de var: zorunlu eğitim özünde anti-demokratik bir kurum değildir. Ve kanımca geriye dönüp bir zamanlar doktrin adını verdiğimiz şeyi yeniden değerlendirerek onu doğru tarihsel içeriğine oturtmamız ve onu Partinin mirasına katmamız gerekiyor. Dilerseniz «tarihsel hafıza» deyin ama kültürden, Partinin görevleri geliştikçe yeni yeni alanlar kucaklayan bir düşünce biçimi olarak söz etmek de mümkün. Kültür, politik kültür: biz diğerlerinden farklı sözleri olan bir partiyiz. O halde tarihi ve örgütü de ilgilendirmesi açısından, alfabeyi de ekleyeceğim. Bir zamanlar «**l'Unita**'yı okumayan ancak yarı komünisttir» diyorduk. Bugün, bunun yeterince politik olmadığını düşünerek yoldaşlara komünist yayınları okumalarını ve dağıtmalarını söylemekten utanan yöneticiler var. Sorun örgüt birimleri düzeyinden başlayarak bütün Partiyi ilgilendirmektedir. Aslında, yöneticilerin partisi ve örgüt sekreterlerinin partisinin yanısıra **Rinascita**'yı okuyan yoldaşların partisiyle, okumayan ve bilmeyen yoldaşların partisi de olursa herşey daha da karmaşıklaşır. Bu da Partinin varlığını, politik kavgayı yürütme biçimini ve Parti kavramını ilgilendirir.

Cervetti — Bu tartışma sırasında ortaya çıkan en zorlu eleştiriden başlayarak çalışmamız için bazı somut işaretler belirlemeye çalışmamız iyi olacaktır sanırım. Bugün bizim deneylerimiz arasında güç, ama cana can katan anlar, sağlam bir biçimde sürekli yenilenme ilkesi ve önümüzdeki sınavı vermek için yaygın bir kararlılık dersi vardır. Ancak birbirine zıt iki tehlikeyle mücadele edilmesi gerekiyor: birincisi, başkalarına bırakılması gereken alanları ve rolleri üstlenmek eğiliminin getireceği kapalı, totaliter bir parti haline gel-

me tehlikesi; ikincisi halkçı, kitle gücü olan, yönetebilecek öncü, önder güç olan Partinin kişiliğini zayıflatma.

Enerjimizin tümü Parti çalışmasının dışarıda yaygınlaştırılmasına yönelik olmalıdır. Bu da uygun, yeterince dallanıp budaklanmış ve sorumlulukları belirlenmiş örgütsel yapıların desteğini gerektirir. Üç yıllık parti geliştirme planları, bu düşüncelerle hazırlanmıştır. En temel yapı biçimlerinden, tek tek militanlardan (dolayısıyla partinin kitlesel boyutundan) ve küçük yoldaş gruplarının etkinliklerinden (blok toplantıları, hücreler vb.) başlayarak, örgütsel çalışmamızın ikinci basamağına ulaşmamız gerekiyor. Üçüncü çizgi zaten dışarda çalışan ve tekellerle ilişkisi olmayan örgütlerin (işçi sendikaları, kooperatif hareketi, Devletin toplumsal kurumları vb.) gelişmesini ilerleterek diğerleri için yeni olanaklar yaratan yoldaşlardan daha özerk çabalar istemektir. Bugün, bir de toplumda ve Devlet içinde, birlik gereksinimlerine uygun olarak var olan ve kararlı bir biçimde mücadele edilmesi gereken örgütlü tekelci büyük sermaye tehlikesi vardır

Fabrika ve işyerlerindeki Parti örgütleri konusunda da önemli çabalar gerekir. Önümüzdeki İşçi Konferansı bu bakımdan önemli bir olanak sağlıyor. Partinin fabrikalardaki çalışma biçimini de değiştirmeliyiz. Parti politikası hiç kuşkusuz atölye düzeyinde temsil edilmelidir. Açıkça propaganda havasında değil, ama belirli bir duruma bağlı olarak. Güney'in büyük meselelerini, tarım konusunu, ekonominin getirdiği, gerekli bunalımı aşmak için, gerekli dönüşümler ve yenilenmeler gibi meseleleri üretim konferansları gibi araçlar olmaksızın ele alıp çözümleyememiz bundandır. Sonra, Partinin, tabii işçi sendikasının yerini almaya çalışmaksızın, ilgilenmesi gereken sendika sorunlarını kavraması gerekir. Bu arada, sanayi ve ekonomideki demokrasi sorunu ivedilik kazanmıştır. Bunları ele alıp çözümlemeden, işçi sınıfı ve emekçi halkın önderi olma işlevini üstlenemeyiz. İşçi sınıfı kadroları sorununu doğru bir biçimde çözmeye buradan başlamalıyız.

İki konu daha var: Birincisi, Partl içindeki demokrasinin gelişmesi. Burada basit şeylerden başlamalıyız: daha önce de işaret edildiği gibi toplantılarımızın genel biçimi, örneğin laf kalabalığı yoldaşları katılmaya teşvik etmekten çok onları dışlama eğilimi taşımaktadır.

İşte, iç yaşamımızda, kararnameyle değil, günlük eylemle değiştirilmesi gereken bir mekanizma. O halde 1977 başında yapılan Bölge Kongreleriyle başlayan sorumlulukları dağıtma sürecine hız vermemiz gerekiyor.

Son olarak şunu unutmamalıyız ki —Togliatti'nin sık sık tekrarladığı, onun ve Gramsci'nin görüşüne göre, Parti demokrasisi tek tek her yoldaşın bilinçliliğinin ve kapasitesinin de gelişmesiyle, kendini eyleme hazırlamasına bağlı olarak güçlenir. Bu, karşı karşıya bulunduğumuz yeni görevler ve güçlükler veri alındığında bugün her zamankinden daha doğrudur

İkincisi: Partinin kültür ve fikir alanındaki yeni taahhütleridir. Ancak burada da somut, basit şeylerden başlamalıyız. Örneğin bugün, terörizm ve şiddet konuları yoğun bir kültürel çözümleme konusu olmalıdır. Bunlar kelimenin tam anlamıyla gerçek bir kampanya gerektiren konulardır. Son birkaç yıl içinde Partiye gelen yeni taze güçler de düşünülünce işçi hareketinin birçok savaşlarının kazanılan, yitirilen ya da kesin bir sonuca varılamayan savaşların tarihine ve özellikle son otuz yılda Partinin bu savaşlardaki rolüne yeniden dikkat çekmeye gerek de vardır.

(**Rinascita**, 6 Ocak, 1978)

BURJUVAZİNİN NİYETLERİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Dr. GÜREL TÜZÜN

Son birkaç yıldır Türkiye kapitalizmi yine büyük bunalımlarından birini yaşıyor. Bunalımla birlikte, bunalımın kaynakları ve çözümü konusundaki tartışmalar da yoğunlaşıyor. Burada, özellikle burjuvazinin geliştirdiği tanı (teşhis) ve çözümler işçi sınıfı ve diğer emekçi kesimler için büyük bir önem taşıyor. Burjuvazinin «niyetleri» enaz IMF'ninkiler kadar önemli. Bu nedenle de ayrıntılı bir biçimde incelenmeleri ve irdelenmeleri gerekli. Üstelik, sözkonusu olan yalnızca ekonomik öneriler değil. Çünkü ekonomik bunalım siyasal bunalımla birlikte gidiyor. Bu nedenle de birlikte ele alınmaları gerekir. Bu yazının amacı bu konulardaki belirli gözlemleri ve bunlara dayalı kimi çözümlemeleri ortaya koymak. Dolayısıyla, Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu tüm yönleriyle açığa kavuşturmaya değil, belirli önemli yönleri ön plâna çıkarmaya öncelik veriyor.

BUNALIMIN KAYNAĞI: SANAYİ YAPISI

Günümüzde bunalımın en önemli iki ögesi döviz darboğazı ve enflasyon. Burjuvazinin ve özellikle sanayi burjuvazisinin, döviz darboğazının kaynağı konusunda söyledikleri sosyalistlerin hiç de yabancısı değil. Türkiye'de izlenen ve özellikle planlı dönemde dayanıklı tüketim malları üreten sektörlerde yoğunlaşan ithal ikamesi politikasının sonuçlarını sosyalistler çok önceden ortaya koymuşlardı. Bu tür bir politikanın, ülkede küçük ölçekli, geri teknoloji kullanan ve uzun dönemli sanayileşme açısından yararı az kesimlerde yoğunla-

şan bir sanayi yapısını ortaya çıkaracağını çok söylediler. Böyle bir yapının dışa bağımlılığı arttıracağını, dış ticaretin yapısını değiştirmede etkili olmayacağını vurguladılar. Dolayısıyla, Türkiye'nin giderek büyüyen ödemeler dengesi açıklarıyla ve sürekli devalüasyonlarla karşılaşacağını ileri sürdüler. Altmışlı yılların sonlarında ortaya çıkan ve bu sanayi yapısından kaynaklanan bunalım, bir yanda devalüasyon, öte yanda otomotiv sanayiinin kurulması, sıkıyönetim ve partilerüstü hükümet yöntemleriyle aşılmaya çalışıldı.

Ancak, bunalım çok kısa bir süre sonra ve bu kez daha da büyük boyutlarda kendini gösterdi. Bunalımla birlikte, sanayi burjuvazisinden ithal ikamesi politikasına eleştiriler de yönelmeye başladı. Daha 1975 öncesinde Ertuğrul Soysal, Mümtaz Zeytinoğlu gibi sanayi burjuvazisinin önde gelen temsilcileri, izlenen sanayileşme politikasının döviz tüketimini artırıcı etkileri üzerinde durmaya başladılar. Günümüzde ise, sanayi burjuvazisinin, yaşanılan ekonomik bunalımın en önemli kaynaklarından birisinin ithal ikamesi stratejisi olduğu görüşünü büyük ölçüde paylaştığı görülüyor. TÜSİAD Başkanı Feyyaz Berker bu görüşü çok açık ve kesin bir biçimde dile getiriyor: «Beşer yıllık kalkınma planlarımızda ithal ikamesiyle sanayileşmeye ağırlık veren, her malın Türkiye'de üretilmesi politikaları kendi mantığı içinde bir ölçüde savunulabilir. Ama bu politikalar bugün içinde bulunduğumuz darboğazın temel nedenlerinden biri olarak açıkça görülmektedir.» (Tercüman, 20 Eylül 1979, s. 4)

Böylece, döviz darboğazının kaynağında planlı dönemde izlenen ithal ikamesi stratejisinin yattığını söyleyerek bir anlamda günah çıkaran sanayi burjuvazisi, neredeyse üç rakamlı hıza ulaşacak olan enflasyonun temelinde ise KİT açıkları, taban fiyatları ve ücret artışlarının yattığını ileri sürüyor. 1979 Ocağında TÜSİAD'ın düzenlediği toplantıyı açış konuşmasında Berker bu görüşü de şöyle dile getiriyordu: «Ekonomik sıkıntıların temelinde 1970'lerden buyana uygulanan enflasyonist ekonomik politikalar yatmaktadır. KİT açıkları, bütçe açıkları, aşırı taban fiyatları ve aşırı toplu sözleşmeler enflasyonu 1978 yılında tahammül edilmez bir noktaya ulaştırmıştır.» (TÜSİAD, Konuşmalar, 1979, s. 1)

BURJUVAZİNİN ÇÖZÜMÜ = IMF PAKETİ

Bunalımın kaynakları böyle belirlenince çözüm önerilerinin neler olacağı açıktır. Bu öneriler, dışa açılma, KİT açıklarının giderilmesi, taban fiyatları ile ücret artışlarını sınırlama biçiminde özetlenebilir. Günümüzde ayrıntıları tartışılmaya başlanan bu öneriler paketinin IMF paketinden farkı yoktur. İlginç olan, daha 1978 Ekiminde IMF'yi,

yaptığı önerilerin «sosyal ve politik fiyatı ile uzun dönemde ekonomik yapıya etkilerini» dikkate almamakla suçlayan sanayi burjuvazisinin, artık bu önerileri tümüyle benimsemiş olmasıdır. Benzer bir tavır değişikliği de AET konusunda görülmektedir. 70'li yılların ilk yarısından başlayarak yakın bir geçmişe kadar AET konusunda kuşkulu bir tutum ve tavır benimseyen burjuvazi, artık AET'ye tam üyelik için zaman geçirmeden başvuruda bulunulmasını istemektedir.

20 Eylül 1979 tarihli **Tercüman**'da yayınlanan ve Ertuğrul Soysal'ın yönettiği «Türkiye - AET İlişkileri» konulu forumda, bu istek gerek Odalar Birliği Başkanı Mehmet Yazar, gerek TÜSİAD Başkanı Feyyaz Berker tarafından açık seçik dile getirilmiştir. «Türkiye'nin Ortak Pazar'a üye olma kararının siyasi ve ekonomik iki yönü vardır. Siyasi açıdan Avrupa Topluluğu ile bütünleşmek, jeopolitik durumumuz, dünyadaki siyasi gelişmeler ve kültürel gelişmemiz açısından diğer alternatifler içinde bence tartışmasız tek yoldur,» diyen Yazar, ekonomik açıdan çıkabilecek sorunlara değindikten sonra şu sonuca varıyor: «... Türkiye'nin en kısa sürede tam üyelik talebiyle harekete geçmesinde zaruret görüyorum.» Berker de, AET üyeliğinin «Türkiye'nin menfaatını içeren bir bütünleşme olacağına» inancını belirtiyor. Bu inancın nereden kaynaklandığını, daha önce anılan TÜSİAD toplantısındaki konuşmasında görebiliyoruz: «Dışa açılmanın diğer bir şartı Türkiye'nin daha fazla gecikmeden Ortak Pazar'a tam üye olmasıdır. İlk önce siyasal entegrasyon ve onu takiben ekonomik entegrasyon sağlanmalıdır. Portekiz, İspanya ve Yunanistan Ortak Pazar'a girdikten sonra Türkiye'nin üye olmasını veto edebilecekler ve üye olma şansımız tehlikeye düşecektir. Aynı ürünleri üreten Akdeniz Ülkeleri olarak, üye olmadığımız takdirde, tüm ihracatımızın yarısını yaptığımız Ortak Pazar ülkelerindeki pazarlarımızı kaybetmemiz çok muhtemeldir. Ortak Pazar'a giremezsek Ortak Pazar ülkelerinde yaşamakta olan bir milyon Türk vatandaşının geri dönmek durumunda kalabileceğini düşündüğümüzde kayıplarımızın hesabını yapmak dahi insanı ürkütmektedir. Ekonomik, siyasal ve sosyal çıkarları açısından Türkiye'nin Avrupa Birliği içinde olması şarttır.» (s. 2)

AET üyeliği konusunda sanayi burjuvazisinin sözcülerinin söyledikleri, **Demokratikleşme İçin Plan**'da yeralan şu yargının ne denli doğru ve geçerli olduğunu göstermektedir: «... AET, Türkiye burjuvazisi tarafından emperyalizmin desteğini sağlamanın bir aracı olarak da görülüp değerlendirilmiştir. Burjuvazi, AET'de birleşen emperyalist devletlerin desteğini, hem kendi gücüyle geliştirip sömüremediği ulusal pazarı onlarla paylaşıp bu yoldan sömürüsünü ve kârını artırmak, hem ülke içinde işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin mücadele-

sine karşı daha güçlü olabilmek, hem de kendisine rakip saydığı Yunanistan ve benzeri ülkelerin girişimlerine karşı tutunulacak bir dal saymıştır. Bu yüzden Türkiye'nin AET'ye üye yapılması her vakit 'politik' gerekçelerle haklı gösterilmeye çalışılmıştır.» (s. 91)

Gerek IMF önerileri, gerek AET üyeliği konusundaki görüş değişikliğinin ekonomik olduğu kadar politik nedenleri de olduğuna dikkat etmek gerekir. Kapitalist için önemli olan, yalnızca kârının, yani elkoyduğu artık değerin büyüklüğü değildir. Kapitalistin varlığı, aynı zamanda, işçilerin yarattığı artık değere elkoyma ve bu artığı yeniden sermayeye dönüştürme sürecinin sürekliliğine, kesintisizliğine bağlıdır. Bir yandan birbiri ardısıra gelen, her biri bir öncekinden daha büyük boyutlara ulaşan bunalımlar, öte yandan işçi sınıfının, yükselen bilinç düzeyine bağlı olarak gelişen ekonomik ve politik mücadelesi, kapitalistler açısından, sözü edilen süreci olumsuz olarak etklemektedir. Bu tür olumsuzluklar karşısında burjuvazi güvenceyi genelde emperyalizme, özelde AET'ye teslimiyette aramaktadır. Son yılların ekonomik ve politik gelişmelerinden burjuvazinin önemli dersler çıkardığı açıkça görülmektedir.

DIŞA AÇILMA

Sanayi burjuvazisine göre «ekonominin dışa açılması demek, dünya pazarlarında serbest piyasa rekabetine girmek ve bunun gerektirdiği bütün tedbirleri aynı zamanda eksiksiz uygulamak demektir.» (TÜSİAD, 1979: s. 2) **Tercüman**'da yayınlanan Forum'da ise dışa açılmak şöyle tanımlanıyor: «Dışa açılmak döviz gelirlerini artırmak, ihracat demek, turizm alanında yabancı sermayeyi bilinçli şekilde Türkiye'ye getirip yatırım yapmak demektir. Dışa açılmak, Ortadoğu'da büyük bir sorun olan gıda ve tarım ürünlerinde, ileri bir teknoloji kullanarak sanayi ve modern pazarlamayı kurmak demektir. Türkiye, bugün hem Ortadoğu'yu hem de Ortak Pazar'ı doyuracak tarım potansiyeline sahiptir. Tekstil ve konfeksiyonumuz da böyledir. Bunlardan bir tanesi ülkeyi toparlamaya yeter de artar...» (Berker)

Görüldüğü gibi, dışa açılmanın temel ögesi, ihracata öncelik veren bir sanayileşme politikasıdır. Bu aynı zamanda, kapitalist dünya içindeki uluslararası işbölümünün gereklerine öncelik vermek demektir. Türkiye'nin hangi alanlarda uzmanlaşacağı da belirlenmektedir: gıda, tekstil ve konfeksiyon ile turizm. Bu politikanın temel aracını gerçekçi kur uygulaması oluşturacaktır. Çünkü, «dışa açık bir ekonomik politikayla paramızın kıymeti dalgalanmaya bırakılırsa, o takdirde önce fevkalade düşecek olan Türk liramızın diğer dövizlere oranla kıymeti ihracatımızı cazip kılacak, dahili talebi kısacak ve ya-

vaş yavaş bir dengeye oturacaktır... İş adamı kârlılık için çalışır. Hangi sahalarda kâr görürse işini oraya yöneltir. İhracatta kâr görürse biliniz ki ne yapıp yapıp ihracat yapar. Elverir ki bu saha kârlı hale getirilsin.» (Rahmi Koç, TÜSİAD, 1979)

Dışa açılma, bugüne kadar izlenen ve günümüzde kıyasıya eleştirilen sanayi yapısının temelinde yatan koruma politikasının da terkedilmesi demektir. Sanayi burjuvazisi bu konuda da çok açıktır: «Bir sanayi Türk ekonomisine faydalı ise zaten kendini dünya ölçülerinde belli bir yere getirmiştir, tehlikeyi aşmıştır, yok getirememişse birtakım suni korumalarla ayakta durmaya çalışmaktadır, ben bu tip bir sanayii, ülke için yararlı görmüyorum.» (Yazar, Tercüman, 20 Eylül 1979) Kaldı ki, yalnızca koruma politikası değil, «uygulanan bütün ekonomi politikaları, kambiyo ve maliye politikası başta olmak üzere, ücret politikaları, yatırımları yönlendirme politikaları bu [dışa] açılmayı engellemektedir.» Örneğin, Rahmi Koç'a göre, «Türk parasının kıymetini koruma mevzuatı diye yürürlükte bulunan bütün kanun ve kararnameler dış ticaret ve ihracat anlayışına tamamen terstir...» (TÜSİAD, 1979)

Bu görüş ve önerileri AET'ye üyelik isteği ile birlikte ele aldığımızda, dışa açılmanın dış ticaret üzerindeki devlet denetiminin azalmasını ve dış ticaretin özelleşmesinin hız kazanmasını da içerdiği anlaşılır. Gerçekçi kur uygulamasına geçerek ve devletin bu alandaki müdahalesini azaltarak, dış ticaretten doğan rantların ortadan kaldırılması, daha doğrusu sanayie aktarılması amaçlanmaktadır.

Aslında, sanayi burjuvazisinin dışa açılma ve döviz kuruna ilişkin bu görüşleri son iki yıl boyunca sık sık yinelenmiştir. Örneğin, TÜSİAD'ın 1978 başlarında yayınladığı **1978 Yılına Girerken Türk Ekonomisi** adlı raporda şöyle denmekteydi: «Döviz girişini artırmak, 'dövize gerçek değer fiyatı'nı ödemek ile sağlanabilecektir. 'Dövize gerçek değer fiyatı' ödenmediği sürece ihracat gelirini, işçi (dövizi) girişlerini artırmak mümkün olamayacağı gibi, herhangi bir malı ithal etmek Türkiye'de üretmekten daha cazip olmaya devam edecektir.» (s. 3) Ancak yine aynı yayında, devlet müdahaleciliğine ilişkin görüşlerin yalnızca dış ticaret ile sınırlı kalmadığı da görülmektedir: «İç piyasa koşulları ve sınaî ürünlere uygulanan fiyat kontrol sistemi, sınaî üretimi değil ticareti verimli ve cazip kılmaktadır... İdarî fiyat tayınlamaları, ciddi sınaî kuruluşların üretimi artırmalarını ve hatta sürdürmelerini gereksiz kılarken piyasada anormal fiyat farklarının vergi dışı kazanç şeklinde belli aracılarda kalmasına neden olmaktadır.» (s. 2) Bu değerlendirmenin arkasından da beklenen öneri geliyor: «... mal ve hizmet ve para (faiz) fiyatları üzerindeki idari tayınlama

uygulamasına son vermek ekonomik fiyatların işlerliğini sağlamak, yatırım ve üretimde dengeli ve sağlıklı bir gelişmeyi sağlarken, anormal aracı rantlarını da ortadan kaldıracaktır.» (s. 3)

Burada amaçlanan, ekonomik hayata devletin müdahalesinin biçimini değiştirerek artık değerin egemen sınıflar arasındaki bölüşümünü sanayi burjuvazisi lehine yeniden yönlendirmektir. Bu, devletin müdahalesinin tümüyle kaldırılması anlamına gelmez. Ancak, bu müdahalenin, etkilerini pazar mekanizması aracılığı ile gösterecek vergi ve özendirme politikaları yoluyla gerçekleştirilmesini ve bu politikaların ihracata öncelik verecek biçimde belirlenmesini istemektedirler. Sanayi burjuvazisinin, devlet müdahalesinin önemli araçlarından biri olan KİT'lerin uğraş alanlarının daraltılmasını ve bu işletmelerin piyasa koşullarına göre çalışmalarını istemeleri de aynı doğrultudadır. Böylece bir yanda devlet müdahalesinin sınırlandırılması ve pazarın etkinliğinin artırılması öte yanda da müdahalenin sanayi burjuvazisinin çıkarları doğrultusunda yeniden düzenlenmesi amaçlanmaktadır. Taban fiyatları ve ücretler konusundaki görüşler de esas olarak sözü edilen bu amaca yöneliktir.

TABAN FİYATLARI VE ÜCRETLERİN ÖNEMİ

Çünkü, özellikle ihracata öncelik veren bir sanayileşme politikası çerçevesinde, gıda sektörünün ya da tekstilin ana girdilerini oluşturan tarımsal ürünlerin fiyatları ile, ihracata yönelik sektörlerdeki ücretler, ithal ikamesi politikasındakilerden farklı bir öneme sahiptir. Dayanıklı tüketim mallarına ağırlık veren ithal ikamesi politikası, esas olarak yurtiçi piyasaya dönük olduğundan, girdi fiyatları ile ücretlerin hem maliyetlerin hem de yurtiçi gelirlerin parçası olduklarını gözönünde bulundurmak zorundadır. 12 Mart ve sonrasında bu düşüncenin önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Oysa, ihracata yönelik bir sanayileşme sözkonusu olan dış pazarlarda rekabet gücünü artırmaktır. Bu nedenle, girdi fiyatları ve ücretler yalnızca maliyet kalemleri olarak görülürler. İhracata yönelik sanayileşmede tarımsal ürünlerdeki destekleme fiyatları ile ücretlerin ve bunlardaki artışların önem kazanmasının nedeni burada yatmaktadır. Kaldı ki, ihraç edilebilecek ürün fazlasını oluşturmada ve artırmada da yurtiçi talebi kısmak önemli bir öge olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, bu açıdan da taban fiyatları ve ücretlere ilişkin politikaların önemi artmaktadır.

Burada, Türkiye'de ücretlerin maliyetlerin küçük bir bölümünü oluşturduğu (%15-20), dolayısıyla ihracata yönelik sanayileşme açısından bu denli önemsiz bir maliyet kalemiyle oynamanın gerekli

olmayacağı, bu nedenle de ücretlerin olumsuz olarak etkilenmeyeceği görüşü üzerinde durmak gerekir. Bu görüş iki açıdan eleştirilebilir:

• Bir kez, ücretler sanayicilerin, üzerinde diğer girdilere oranla daha rahatlıkla oynayabileceği tek maliyet kalemidir. Örneğin, ihraç ürünlerinin girdisi olarak kullanılan tarımsal ürün fiyatlarının sürekli olarak düşük tutulması olanaksızdır. Çünkü böyle bir gelişme tarımdaki ürün kompozisyonunun değişmesine yol açarak istenenin tam tersi bir sonuç verebilir. Nitekim ayçiçeği taban fiyatlarının düşük tutulması üreticilerin başka ürünlere ve özellikle yüksek verimli buğday türlerine kaymasına yolaçmıştır. Oysa, işsizliğin %20'yi aştığı Türkiye'de emek gücünden başka satacak metaları olmayan işçiler için böyle bir olanak yoktur. İhracata yönelik sanayi politikasının ithal ikamesine dayalı kesimlerdeki gelişmeyi yavaşlatacağı görüşü de sözkonusu yargıyı güçlendirmektedir.

• Ayrıca, ücretlerin maliyetler içindeki payının, bugünkü sanayi yapısı içinde düşük olduğuna bakıp aldanılmamalıdır. Çünkü, bugünkü yapı, teknolojisi ve kullandığı girdi bileşimleri ile yurtiçi piyasanın gereklerine göre oluşmuş, çeşitli önlemlerle yoğun sermaye kullanımı özendirilmiştir. Dünya piyasalarına yönelindiğinde, seçilen alanlarda bugünkünden daha emek yoğun teknolojiler kullanan işletmeler kurulması gerekecek ve bu tür işletmelerde ücretlerin maliyetler içindeki payı günümüzdekinden daha yüksek olacaktır. Bu nedenlerle, bugünkü yapıya bakıp gelecekteki ücret-maliyet yapısı konusunda sonuçlara varmak çok yanıltıcı olmakta, ücretlerin önemini küçümsemeye yolaçmaktadır.

Ayrıca, sanayi burjuvazisinin önerileri yalnızca ücretlerle sınırlı kalmıyor. Kapitalistlerle işçiler arasındaki ilişkileri düzenleyen yasal ve kurumsal çerçevenin yeniden gözden geçirilmesini, sendikalaşma ve grevler konusunda yeni sınırlamalar getirilmesini de istiyorlar. Bu istekler, herşeyden önce, işçi sınıfının ekonomik mücadele gücünü azaltmayı amaçlıyor. Böylece burjuvazinin ücretler konusundaki isteklerini destekliyor. Ayrıca, kabul etmek gerekir ki, ihracata yönelik sanayiler açısından grevler nedeniyle üretim sürecinin kesintiye uğraması, dünya piyasalarında rekabet açısından son derece önemli, olumsuz etkilere sahiptir. Dış rekabete karşı korunmuş yurtiçi piyasa için çalışan sektörlerde pazar yitirme kaygısının çok daha az önemli olacağı açıktır. Bu durum, sanayi burjuvazisinin son sıralarda büyük bir ısrarla «çalışma barışı» üzerinde durmasının önemli bir nedenini oluşturmaktadır.

KİT'LER KONUSU

Sanayi burjuvazisinin ortaya koyduğu programın sınıfsal kökenlerine ve nedenlerine geçmeden önce, KİT'lere ilişkin görüşleri üzerinde daha ayrıntılı biçimde durmak gerekiyor. Günümüzde KİT'ler Türkiye'nin karşılaştığı sorunların en önemli nedenlerinden biri olarak görülüyor. Örneğin, **Tercüman**'da yayınlanan Forum'da, KİT'lerin «dışa açılmada, yahut AET'ye yaklaşmada ayak bağı» olduğu tüm katılanlarca kabul ediliyor. Mehmet Yazar'ın «Türkiye'nin kamburu» diye nitelediği KİT'lerin «sorunlarını çözmedikçe Ortak Pazar'a girmek, ihracatı artırmak imkânsızdır,» deniliyor. (Berker)* Sanayi burjuvazisi KİT açıklarının enflasyonun en önemli nedenlerinden biri olduğu konusunda da görüş birliği içinde.

Bu görüşler, uzun yıllar boyunca KİT'lerin **tek işlev**inin özel sektöre ucuz girdi sağlamak olduğunu savunan bazı kişilere oldukça şaşırtıcı gelmeli. Aslında sorun, KİT'lerin işlevini tekleştirmekte yatıyor. Bu nedenle, Gencay Şaylan'ın **Yurt ve Dünya**'nın 17. sayısında yayınlanan, «Türkiye'de Siyasal Kurumsallaşma ve Devletin Ekonomik İşlevleri,» başlıklı çalışması, KİT sorununu değerlendirme açısından büyük önem taşıyor. Bu çalışmada ayrıntılı bir biçimde ortaya konduğu gibi, salt ekonomik yönden ele alındığında bile, KİT'lerin işlevi sanayie ucuz girdi sağlamakla sınırlı kalmamıştır. Buna ek olarak, işçilerin bütçesinde önemli yer tutan kimi tüketim mallarının üretimini ve ucuza satılmasını üstlenerek, emek gücünün yeniden üretim maliyetinin ve dolayısıyla ücretlerin düşük tutulabilmesinde önemli bir rol oynamışlardır. Ayrıca, bir yanda özel sanayiin ürettiği kimi girdiler için kârlı bir pazar oluşturmuş, ürettiği ürünlerin büyük bir kısmının pazarlanmasını kişilere bırakarak yalnızca sanayi sermayesinin değil, aynı zamanda ticaret sermayesinin biriklmine de katkıda bulunmuşlardır. Bir başka önemli katkı ise, özel kamu ortaklıkları aracılığı ile büyük boyutlara ulaşan kamu fonlarının burjuvazinin kullanımına ve denetimine terkedilmesi olmuştur. Ekonomik alandaki bu işlevlerine ek olarak, KİT'lerin toplumsal sınıflar arası gerilimi azalttığı ve siyasal açıdan «çok partili sistemin yürü-

---

* Burada Berker'in, sözü edilen Forum'da düştüğü bir çelişkiyi belirtmek gerekir. Berker, «bugün KİT'lerin ürünleri **serbestçe pazarlansa**, bunların kalite ve **fiyatlarıyla** mamul üretmek ve dış pazarlara açılarak rekabet etmek hayaldir,» dedikten hemen sonra ekliyor. «... efendim KİT'ler ucuz fiyatla mal vererek özel sektörü sübvansiyone ediyormuş... Nerede bu mamul ve satış?» (siyahlar benim) Bu iki cümleden ya birinin ya da diğerinin doğru olduğu, ikisinin de doğru olamayacağı açıktır.

yebilmesi için uygun bir ortamın oluşmasına önemli katkıda bulunduğu söylenebilir.» (Şaylan, s. 190-191)

KİT'lerin işlevi bu biçimde çok yönlü olarak ele alındığında, sanayi burjuvazisinin «sanayide devlet» müdahalesinin sınırlarını daraltma isteğini açıklamak kolaylaşıyor. Burada ilk olarak belirtilmesi gerekli olan, devletin ekonomik işlemlerinin, ister vergiler, ister devlet harcamaları yoluyla olsun, yapacağı etkilerin yansız olmadığıdır. Başka bir deyişle, tıpkı ekonomik hayata dolaysız müdahale (fiyat kontrolü, kotalardan tahsis vb.) gibi, devletin vergi ve harcamaları da toplumun belirli kesimlerinin yararına olmaktadır. Bu tür dolaylı ve dolaysız devlet müdahalesi, toplumda yaratılan artık değerin toplumdaki sınıflar ve kesimler arasında yeniden dağıtımını sağlar. Yani bu sınıf ve kesimler arasında gelir transferlerine yolaçar. Örneğin, özendirme önlemleri vergi ödeyenlerden, bu önlemlerden yararlananlara gelir transferinden başka birşey değildir. Benzer bir biçimde, devletin kapitalistlerle işçiler arasındaki ilişkileri düzenleme girişimleri, ücretler ve işgücü maliyetleri üzerindeki etkileri nedeniyle, burjuvazinin elde edeceği kârları etkilemektedir. Bu nedenle, devletin ekonomik hayata müdahalesi, ne türden olursa olsun, belirli kesimlerin artık değerden aldıkları payı artırmalarına diğer kesimlerin payının ise azalmasına yol açacaktır. Bunun böyle olmaması için tek yol, üretilen artık değer kütlesinin artırılmasıdır. Bu yapılmadığı takdirde, devlet müdahalesi, artık değerin paylaşılmasını etkileyeceğinden, toplumdaki kimi kesimlerin tepkisine yolaçacaktır. Ayrıca, ne yapılırsa yapılsın, belirli sınıf ve tabakaların durumları mutlak olarak değişmese bile göreli olarak değişeceğinden, devlet müdahalesi toplumda belirli tepkiler, çatışmalar doğuracaktır.

AMAÇ: ARTIK DEĞERDEN DAHA FAZLA PAY

Bu açıdan ele alındığında, KİT'ler konusunda sanayi burjuvazisinden gelen eleştirilerin temel nedeninin, bu işletmelerin uğraş alanlarının genişlemesi sonucu özel sanayi alanının daralması olmadığını söyleyebiliriz. KİT'lerin sağladıkları rantların azalması da pek sözkonusu değildir. Kanımızca, eleştirilerin altında iki önemli neden yatmaktadır. Bunlardan birincisi KİT'lerin uğraşları ile bugünkü sanayi yapısı arasındaki ilişkiden kaynaklanıyor. Çünkü KİT'ler esas olarak, ithal ikamesine dayalı, yurtiçi piyasaya yönelik sanayi yapısının bir parçasını oluşturuyorlar. Dolayısıyla, bugünkü yapılarında önemli bir değişiklik gerçekleştirilmediği sürece, KİT'lerin ihracata yönelik sanayileşme stratejisi içinde bugüne dek oynadıkları rolü sürdürmeleri olanaksız. Kaldı ki ihracat açısından asıl ağırlığı taşı-

yacak olan sektörlerde kamu işletmeciliğinin önemi çok sınırlı kalmaktadır. Kuşkusuz, KİT'lere ayrılan kamu kaynaklarının artırılması yoluyla bugüne kadarki işlevlerinin sürdürülebileceği düşünülebilir. Ancak, burada burjuvazinin eleştirilerinin ikinci nedeni, yani özelde KİT açıklarının genelde de devlet harcamalarının finansman biçimine ilişkin sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Bilindiği gibi KİT'ler, ister ara malı, ister tüketim malı üretsinler, esas olarak izlenen fiyat politikasının bir sonucu olarak gerek faaliyetlerini sürdürecek, gerek yatırım yapacak fonları yaratamamaktadırlar. Benzer bir biçimde, devlet giderleri ile gelirleri arasındaki fark (bütçe açığı) sürekli olarak büyümektedir. Bu açıkların kapatılması için alınabilecek temel önlemlerin başında KİT gelirlerini artıracak bir fiyat politikası izlenmesi, öte yanda da vergi sisteminde gelirleri artırıcı yönde değişiklikler yapılması gelmektedir. Bu tür değişiklikler yapılmadığı sürece sözkonusu açıkların Merkez Bankası kaynaklarından karşılanması kaçınılmaz olmaktadır. Nitekim bugüne kadar izlenen yol da budur. İzlenen bu finansman politikası bir yanda sanayi burjuvazisine gidebilecek fonları sınırlamakta, öte yanda enflasyonu hızlandırıcı bir etki yapmaktadır. Enflasyon, bir yanda kapitalistler ile işçiler arasındaki ilişkileri olumsuz olarak etkilemekte, öte yanda işgücü maliyetini sürekli olarak artırmaktadır. Çünkü, hızlı fiyat artışları sendikaların özellikle ücretler konusunda daha militan bir tutum benimsemelerine yolaçıyor. Ayrıca, ülkemizde vergi cetvelleri 1960'ların başlarında belirlendiği için, ücret artışlarının önemli bir bölümü vergiye gidiyor.* Dolayısıyla, hızlanan enflasyonla birlikte sendikalar da en azından üyelerinin gerçek gelirlerini korumak amacıyla ücret artış taleplerini sürekli olarak artırmak zorunda kalıyorlar. Kapitalistin maliyetleri açısından önemli olan vergi öncesi ücret olduğundan, işçinin eline geçen vergi sonrası gerçek gelirin artışı, örneğin 1970 sonrasında sürekli olarak verimlilik artışının gerisinde kaldığı, yani gelir bölüşümü işçiler aleyhine değiştiği halde, burjuvazi ücret artışlarının yüksekliği konusundaki yakınmalarını sürdürüyor. Üstelik, bu vergileri kullanarak yapılan devlet harcamalarından burjuvazinin çeşitli kesimleri farklı biçimde yararlanıyor. Sanayi burjuvazisi, devlet eliyle gerçekleştirilen bu artık değerin yeniden paylaşımını kendi lehine değiştirmek istiyor. Kaldı ki, yukarda değinildiği gibi, enflasyonun beraberinde getirdiği işçi-kapitalist ilişkilerindeki gerginleşme, artık değer yaratma sürecinin sürekliliğini tehdit eden bir etki de yapıyor. Bütün bunlar, özellikle

* Y. Şipal, «Ücret Artışlarının Büyük Bölümü Vergiye Gidiyor,» **Cumhuriyet**, 31 Ekim 1979, bu durumu bütün açıklığıyla sergilemektedir.

sanayi burjuvazisinin KİT açıkları konusundaki duyarlılığının nedenlerini oluşturuyor. Özetleyecek olursak, sanayi burjuvazisi kendi çıkarları açısından KİT'lerin sağladıkları, sağlayacakları yararları ve maliyetleri karşılaştırdığında olumsuz bir sonuçla karşılaşıyor.

Genel olarak devlet müdahalesinin yarattığı rantlar ve bu yoldan gerçekleştirilen artık değer paylaşımı konusunda da benzer şeyler söylenebilir. Burada dikkate alınması gerekli nokta, sanayi burjuvazisinin ithal ikameci sektörlerden ihracata yönelik sektörlere kayma isteğidir. Bu bir birikim tarzından («sermayenin devresi içinde hammadde, makina ve işgücünün nerelerden nasıl alındığını, üretimin yine nerede, nasıl yapıldığını ve ürünün gerçekleşme sürecini kapsayan bir kavram»*) diğerine geçişi gösterir ve sanayi burjuvazisinin ithal ikamesi stratejisinin tıkandığını görmesinden kaynaklanır. Böyle bir dönüşümü zorunlu kılan, ithal ikamesi politikasının krize girmiş olmasıdır. Sanayi burjuvazisi, artık değerin burjuvazinin farklı kesimleri arasındaki paylaşımını kendi lehine değiştirmeyi, krizi aşmanın önkoşulu olarak görmektedir. Bu durum sanayi burjuvazisinin hem güçlülüğünü, hem de güçsüzlüğünü gösteriyor. Güçsüzlüğünü gösteriyor, çünkü devlet müdahalesi yoluyla artık değerden aldığı payı artırmanın karşılaştığı sınırların farkındadır. Siyasal iktidar yönünden ele alındığında, sanayi burjuvazisi iktidarı paylaştığı diğer sermaye kesimleri ile arasındaki dengeyi kendi lehine değiştirip diğer kesimleri kendine tabi kılmak için yeterli güce sahip değildir. Güçlülüğünü gösteriyor, çünkü ulaştığı güç düzeyinde ve devlet müdahalesinin azaltıldığı bir piyasa mekanizması içinde artık değerin paylaşımını kendi lehine değiştirebileceğini görmektedir. Başka bir deyişle, 19. yüzyıl sonlarından beri uygulanan politikalar sonucunu vermiş ve sanayi sermayesi piyasa mekanizması içinde, bugünkünden daha az ve sınırlı bir devlet desteği ile diğer sermaye kesimleri üzerinde egemenliğini kurabileceği bir güç düzeyine erişmiştir. Sanayi burjuvazisinin taban fiyatları, ücretler, KİT'ler ve genel olarak devlet müdahalesi konusundaki görüş ve önerileri bu söylenenleri doğrular niteliktedir.

Karşı karşıya bulunduğumuz olguya yalnızca artık değerin yeniden paylaşım sorunu olarak bakmak yetersiz. Başka bir deyişle, sanayi burjuvazisinin bugüne kadar geçerli olan artık değerin bölüşümü mekanizmalarının yerine yenilerini koyarak payını artırmaya çalıştığı görüşü doğru ancak eksik bir görüş. Çünkü, en azından bugünkü güç düzeyinde, sanayi burjuvazisinin yaratılan artık değerin

---

* Ç. Keyder, «Yeni Ekonomik Düzen ve İdeolojisi,» **Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen, ODTÜ Gelişme Dergisi: 1976 Özel Sayısı**, s. 29.

bir bölümünü, piyasa mekanizması tam anlamıyla egemen olsa bile, diğer sermaye kesimlerine bırakması kaçınılmaz. Bu nedenle, emek gücünün yeniden üretim maliyetini düşürerek ya da artmasını engelleyerek, ülkede yaratılan artık değeri artırmaya da çalışacağı açıktır. Özellikle, kapitalist dünyanın yeni bir bunalıma girdiği şu sıralarda, ihracata yönelik bir sanayileşme stratejisini sürdürmek, sanayi burjuvazisinin hem diğer sermaye kesimlerine, hem de işçi sınıfına karşı mücadelesini zorunlu kılacaktır. Bu ikili mücadelede sanayi burjuvazisinin diğer sermaye kesimlerine, bugüne oranla daha az ölçüde olsa bile, kimi ödünler vererek, belirli ittifaklara girmesi beklenir. Nitekim, sanayi burjuvazisinin emperyalizmle, dünya kapitalizmiyle birleşme, bütünleşme girişimleri bu yönde atılmış bir adım olarak değerlendirilebilir. Çünkü, dünya kapitalist sistemi içindeki işbölümünü kabullenerek gıda, tekstil, giyim gibi alanlarda uzmanlaşmaya yönelmek, aynı zamanda, yurtiçinde yaratılan artık değerin önemli bir bölümünün yurtdışına aktarılmasını da kabullenmek demektir. Kapitalist dünya ile böyle bir bütünleşmenin yararı ise sanayi burjuvazisinin emperyalizmin desteğini arkasına alması olacaktır. Benzer ilişkiler yurtiçinde de geçerli olduğu ölçüde artık değer kütlesini artırmanın önemi de artacaktır. Bu nedenle, sanayi burjuvazisinin önerdiği programın işçi sınıfı ve emekçi kitleler üzerindeki ekonomik baskıyı artıracağı söylenebilir.

BURJUVAZİNİN SİYASAL PROGRAMI

Burjuvazisin içinde bulunduğu bunalım ve bu bunalımın nasıl aşılacağı konusundaki görüş ve önerilerinin önemli siyasal sonuçları da var. Şaylan'ın belirttiği gibi, «otuz yıldan fazla süredir varlığını sürdüren çok partili siyasal sistem egemen sınıflar açısından bir sorun yaratmamış, bu sistem içinde kendilerine yönelen bir tehdit şimdiye kadar ortaya çıkmamıştır. Burjuvazi ideolojik etkinliği, ittifakları ve yetersiz bilinçlenme gibi olanakları kullanarak oy mekanizmasını kolaylıkla denetleyebilmiştir.» (s. 198) Ancak, böyle bir siyasal sistem içinde devlet doğal olarak toplumun çeşitli sınıf ve kesimlerinden gelen etkilere ve baskılara açık olacaktır. Dolayısıyla, sanayi burjuvazisinin kendi çıkarlarına tümüyle uygun bir politika uygulamasını gerçekleştirme olanakları da sınırlı kalacaktır. Örneğin, en azından, devlet üzerindeki etkinliğin sürdürülmesi amacıyla, belirli ittifaklara girilmesi, belirli ödünlerin verilmesi gerekecektir. Üstelik, bir yanda toplumdaki politik bilinç düzeyinin sürekli yükselmesi, öte yanda piyasanın etkinliğinin artmasının ortaya çıkaracağı ya da yoğunlaştıracağı toplumsal gerginlik ve çatışmalar, varolan

siyasal sistem içinde bunalıma sanayi burjuvazisi lehine bir çözüm getirmeyi zorlaştırmaktadır. 14 Ekim seçimleri kitlelerin ekonomik konularda ne denli duyarlı olduğunu da göstermiştir. Bütün bunlara, bir de burjuvazinin CHP hükümeti deneyiminden çıkardığı dersleri ekleyecek olursak, sanayi burjuvazisinin yeni bir siyasal sistem arayışı içinde olması daha iyi anlaşılabilir. «Bunun ilk belirtileri son iki-üç yıl içinde ortaya çıkmış bulunmakta, büyük iş çevreleri sözcülerinin artık sık sık politikacılardan şikâyet ederek büyük koalisyonlar ya da partilerüstü çözümler önermeye başladıkları görülmektedir.» (Şaylan, s. 198) Seçim ertesinde bu tür önerilerin yoğunlaşması da sözü edilen arayışların bir göstergesidir.*

Bu konuda, klâsik anlamda burjuva liberalizminden fazla medet ummamak gerekir. Burjuva liberalizmi temelde, burjuvazinin feodalizme karşı verdiği mücadelede kullandığı bir araçtır. Bu yönüyle de bir yanda sermayenin öte yanda emeğin özgürlüğünü sağlamada yararlı olmuştur. Günümüz Türkiye'sinde sözkonusu olan ise sanayi sermayesinin egemenliğini kurması ve pekiştirmesidir. Yukarda belirtildiği gibi, çok partili siyasal sistem bu amacı gerçekleştirmede ayak bağı olduğu ölçüde karşısında burjuvaziyi bulacaktır. Ekonomik hayatın tümüyle serbest piyasanın işlemesine bırakıldığı, buna karşılık koyu bir faşist yönetimin hüküm sürdüğü ülkelerin en iyi örneği ise Şili'dir. Günümüzde, ekonomik liberalizm ile siyasal liberalizm, 18. yüzyıl sonlarında görülen durumun tersine, birbiri ile pek bağdaşmamaktadır. Nitekim, 19. yüzyılda bile, sanayi burjuvazisinin toplumdaki egemenliğini sağlama alır almaz yaptığı ilk işlerden birisi işçilerin örgütlenme özgürlüğünü kısıtlamak olmuştur.

Buraya kadar söylenenler, sanayi burjuvazisinin bunalımdan çıkış için önerdiği programın işçi sınıfı ve emekçi kitleler için daha çok ekonomik ve siyasal baskı anlamına geleceğini göstermektedir. Başka bir deyişle, burjuvazinin Türkiye kapitalizmini geliştirme çabaları, hernekadar egemen sınıfların kendi aralarındaki çıkar çekişmelerini de içeriyor olsa bile, önünde sonunda bu gelişmenin yükünü işçi sınıfı ve emekçi kitleler çekecektir. Dolayısıyla, burjuvazinin programına karşı çıkışın hareket noktası programın bu niteliği olmalıdır.

---

* Bu tür arayışların toplumun ilerici ve demokrat kesimlerinde bile görülmeye başlanması durumun ciddiyetini göstermektedir. Örneğin Prof. Dr. Gülten Kazgan, 7 Ekim 1979 tarihli **Milliyet**'te yayınlanan Forum'da, bunalımdan çıkış için diğer öneriler yanında, «ülkenin seçim ekonomisi havasına sık girmesini önleyerek, koalisyon iktidarlarını zorlaştıracak yeni bir seçim yasası yapılması»nı istemektedir

BİR YANILGI

Burjuvazinin programının işçi sınıfının çıkarlarına aykırılığı bu denli açık iken, bu programı «IMF önerileri» diye niteleyip, karşı çıkışı IMF'nin temel işlevinin «uluslararası metropoller tarafından kendilerine lâyık görülen rolün sınırlarını aşan, 'aşırı' sanayileşme heveslerine kapılan azgelişmiş ülkeleri hizaya getirmek* olduğu görüşüne dayandırmak önemli yanılgılara yolaçmaktadır. Çünkü, K. Somer bu alıntının yapıldığı yazısında, IMF önerileri diye nitelediği, sanayi burjuvazisinin programına, «kapitalist gelişme **veri** olarak alındığı zaman da işçi sınıfının temel çıkarları açısından anlamlı bir biçimde karşı çıkılabilir» sonucuna ulaşmaktadır. (Somer, s. 247-8) Bunun anlamı, Türkiye'nin, işçi sınıfının çıkarlarıyla uyumlu, emperyalizmden bağımsız bir kapitalist gelişme yolu izleyebileceğidir. Oysa, Somer aynı yazıda, DİSK Ekonomik Raporu'nda yeralan, «Türkiye gibi gelişmekte olan bir kapitalist ülkenin, **aynı düzen içinde kalarak**, sorunlarını emperyalizme hiç başvurmadan, onun 'yardım' ve 'desteğini' almadan çözebilmesinin olanaksızlığı» görüşüne katıldığını da belirtmektedir. (s. 246) Buradaki açık çelişki bir yana, sözü edilen kapitalist gelişme alternatifinin işçi sınıfının temel çıkarlarıyla uyuştuğu çok şüphelidir. Çünkü, bu yolun özünde, «gerçeklikte ithal ikamesi amacıyla kurulmuş olmakla birlikte, iç piyasanın sınırlarına ulaşmış sanayi kollarını dışsatıma yöneltecek bir önlemler kümesi» yatmaktadır. (Somer, s. 247) Sözü edilen sanayiin bugünkü yapısı ve bunun sonucu ortaya çıkan maliyet koşulları dikkate alındığında, sözkonusu önlemlerin, ihracata yönelik yeni sanayi kurmaya oranla çok daha büyük ölçekte fonun sanayi burjuvazisine aktarılmasını gerektireceği, ücretleri daha da ağır bir baskı altına alacağı söylenebilir.

Daha da önemlisi, bu görüş Türkiye burjuvazisi ile IMF görüş ve önerilerinin arasındaki ortak noktaları, özdeşlikleri gözardı etmekte, dikkatleri yanıltıcı bir biçimde dış güçlere çekmektedir. Dolayısıyla, 1971 öncesi Türkiye solunda çokça yapılan, dış güçlerin, dış faktörün abartılması yanlışı yinelenmektedir. Kanımızca, bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin birlikteliğini, bütünselliğini bir kez daha hatırlatmakta yarar var. Çünkü, sözü edilen görüş bu bütünselliğin reddinden başka birşey değildir.

Özetlersek, işçi sınıfı adına ve burjuvaziye rağmen, «alternatif kapitalist gelişme yolları» aramak, kapitalist gelişme adına işçi sını-

---

* K. Somer, «DİSK'in Ekonomik Raporu,» **Yeni Ülke**, 9/1979, s. 247. Somer bu alıntıyı Korkut Boratav'ın bir yazısından yapmakla birlikte, burada söylediklerimiz Boratav'dan çok Somer'in görüşleri için geçerlidir.

fını burjuvazinin kuyruğuna takmak kadar yanlış ve yanıltıcıdır. Türkiye burjuvazisi seçimini yapmış, eylem programını ortaya koymuştur. Sosyalistlere düşen görev, bu seçimin ve programın işçi sınıfı ve emekçi kitleler açısından **sonuçlarını ortaya koymak** ve uygulanmak istenen program konusundaki **doğru tavrın ne olması gerektiğini saptamaktır.** Ancak sosyalistler bununla yetinemezler, yetinmemelidirler. Asıl önemli olan, bilimsel sosyalist alternatifin ayrıntılandırılması, somutlanması ve kitlelere benimsetilmesidir. **Demokratikleşme İçin Plan** bu yönde atılmış olumlu bir adımı oluşturmaktadır. 14 Ekim seçimlerinde Türkiye solunun aldığı sonuç, bir kez daha bu konunun önemini ortaya koymuştur.

«SANAT RAPORU» ÜZERİNE

Konu «sanatın demokratikleştirilmesi» olunca akla hemen şu soru geliyor: Demokratik olmak sanatın bir sıfatı mıdır? Geçen yüzyıldan toplumların geçirdikleri evreleri siyasal terimlerle tanımlamak ve bununla birlikte sanatı da siyasal sınıflandırmaların içine sokmak yaygın bir görüştür. «Sanatın demokratikleştirilmesi» derken burjuva ve sosyalist gibi daha kesin tarihsel evrelerin dışında, belki de ikisinin arasında bir yerde, ciddiye alındığında kendi içinde yetersiz, demokratik olmak gibi toplum biçimini ancak siyasal düzeyde, bu nedenle de biraz yüzeyde belirleyen bir tanımlamayla karşı karşıyayız. Demokrasi kavramı bile burjuva demokrasisi, sosyalist demokrasi gibi ayrımlara işaret eden tartışmalı bir kavramdır, nerede kaldı ki biz ondan bir de sanatın tanımlanmasını bekliyoruz. Konu «sanatın demokratikleştirilmesi» ya da «demokratikleştirilmiş sanat» değil de, burjuva sanatı ve sosyalist sanat konusu olsa, insanlığa malolmuş derin boyutları olan bir tartışmanın üzerinde yeniden düşünmemiz gerekecek ve belki de bu tanımlamaları, sanatı ele geçirebilmek için yapılmış başarısız çabalar olarak nitelememiz gerekecek. Nerede kaldı ki 1920'lerin bu konudaki ünlü tartışmaları bile dilimize aktarılmış değildir.

Burjuva toplumu yerine kurulacak yeni bir toplum düşüncesi elbette beşyüz yıllık bir dünyayı tümüyle reddetmeyi de içinde taşıyacaktır. Ama yaşanılan ve üretilen her şeyin yanında sanatın kesin bir ayrıcalık taşıdığı kanısındayım. Çünkü sanat demokratik, burjuva, sosyalist değil toplum dışıdır. Burjuva dünyası içinde yaratılmış sanatın kalıcılığının nedeni de, onun kültür mirası olarak kabul edilişinin nedeni de budur. Asla sanatçının salt gözlem gücünden kaynaklanan bir neden değildir bu, aksine onun toplum dışı dünyasının mirengi olan şey: taşıdığı ve aktardığı özlemdir. Burjuva dünyasının içinde yurtsuz olan sanatçı, umutlarının ülkesinden bakar, şimdinin acısını anlatır. Onun için güzel hep başka bir yerdedir, çirkin bir dünyanın içinde yaşayanlar için bir isyandır. Burjuva toplumunun insanları esir eden siyasetini elbette başka bir si-

yaset yıkacaktır, ama vadesi ne olursa olsun yeni bir dünyayı sanattan başka ne kurabilir? Üstelik marksist bütün düşünürlerin, Lukacs, Marcuse, Bloch, Benjamin gündemlerinde hep sanatın olması bunun kanıtı değil midir?

Güncel bir tartışmanın sınırları içinde anladığım kadarıyla soru dönüp dolaşıp sanat-siyaset ilişkisi üzerinde odaklanmaktadır. Batıda ve özellikle Sovyetler Birliği'nde bu konuda yapılmış olan tartışmaları ancak yeni ve bölük pörçük olarak dilimize aktarabiliyoruz. Hele kendi sanatımızla ilgili olarak çok az örnek üzerinde çok sığ tartışmalar yapılmış durumda, birkaç çalışmayı göze almazsak. Edebiyatın yanında elle tutulabilir birkaç sinema olayımız vardır, ürünlerin yeni olması, bu yeni sanat kolunun bizde henüz yeterince kotarılamaması yüzünden tartışmalar da sınırlıdır Edebiyata gelince: sanat-siyaset ilişkisi üzerinde tartışılmış somut birkaç örneğe sahibiz. Bunlardan biri örneğin: Saik Faik'in burjuva, Sabahattin Ali'nin toplumcu yazar olması şeklindedir. Bir diğeri Ahmet Hamdi'nin sosyalistlerce keşfi ile ilgilidir. Cılız bir iki örnek daha sayılabilir: sadece Cumhuriyet dönemini ele alacak olursak, Yakup Kadri, Halide Edip, Hüseyin Rahmi, Halid Ziya, Refik Halid, Abdülhak Şinasi, Reşat Nuri üzerinde ne kadar düşünülmüştür, dolayısı ile dikkati çeken nokta edebiyatımızın zenginliği yanında bizim program tartışmaları yaptığımız konu üzerinde yeterli görüşlerimiz olmadığıdır. Demek ki sanatın kendisini doğrudan doğruya ilgilendiren somut bir «program» tartışması yapılabilmesinin önkoşulları bile henüz hazır değildir. Üstelik ben herhangi bir «sanat programlaması» açısından böyle bir tartışmanın yapılabileceğine de inanmıyorum, çünkü: belki herşey programlanabilir de sanat programlanamaz, bu işi, devlet de üstlense böyledir, hem o zaman bilinmelidir ki sanat devlete karşıdır.

Ama soru şöyle de olabilir: Sanat sanatçının siyasal kimliği ile tanımlanabilir, sınıflandırılabilir mi? Siyasal olarak devrimcilikleri su götürmez kimileri, siyasal tavırları gerici olarak nitelenebilecek sanatçıları övmüşlerdir, hatta ilerici sanatçılara tercih ettikleri bile olmuştur. Marx ve Engels Balzac'ın romanlarını övmüşlerdir. Lenin devrim yıllarında Puşkin okumayı Mayakovski okumaya yeğ tutmuştur. Elbette bu örnekler çoğaltılabilir, ama konuyu irdeleyebilmek için yeterli değildirler. Ancak bilinmelerinde yarar vardır, bize sorunun ilk elde sanıldığı kadar basit olmadığı hakkında ipucu verirler. Öte yandan sosyalist toplumun hali hazırdaki örneklerine bakarak şunu da söylemek mümkündür: Sosyalist toplum burjuva toplumundan daha siyasi bir toplumdur. Burjuva toplumunda gerici, ilerici, siyasal olarak hangi görüşte olurlarsa olsunlar sanatların belli bir özgürlüğü vardır. Elbette bu gelişmiş burjuva toplumları içinde taşıdığı bir eğilime, bir anlamda geleceğine işaret eder. Sosyalist toplumlarda ise sanat, siyasal örgütlenişin egemenliğindedir. Burada ilerici olmayan sanata yer yoktur. Ama ilerici sanat nedir? Zor bir soru. Kanımca sanatla siyaset arasında bir ilişki kurulmaya kalkıldığında hep bu türden zorluklarla karşılaşılacaktır. Örneğin bir faşist sanattan söz edebilir miyiz? Hayır. Ne Mussolini'nin İtalya'sında, ne Hitler'in Almanya'sında egemen siyasal görüşlerin kabullenip övdüğü şeylerin adı sanattır. O sanat faşist sanat değil, sadece sanat değildir. Faşizm konusunda kolay olan bu yargı diğer örneklere bakıldığında hiç de o kadar basit çözümlenemiyor. 16. yüzyılda ileri bir toplum şekli olan burjuva toplumunu, onun getirdiği topluma egemen olacak para ilişkisini Şekspir acımasızca eleştirmiştir, sosyalist olmadığı halde. Şekspir'in bu eleştirisi yaparken savunduğu şey nedir? Ya da Tolstoy için, sosyalistlerin olduğu bir

dönemde Rusya'da yeni gelişen kapitalizmin gerisinde köylülüğü savunmuştur diyebilir miyiz? Oysa bu aristokratın mujik gömleği giydiğini de biliyoruz. En azından «sanat programında» sanata yaklaşımı belirleyen temel düşünceler üzerinde yeniden durulması gerekirdi.

Elbette tartışmanın bir de sanatçının siyasetle ilgisi gibi bir yanı vardır. Burada genellemeler yapmaksızın bizdeki bazı eğilimlerden söz etmek istiyorum. Siyaset toplum içinde gördüğü kabul üzerine kurulur. Tezleri kabul ettirmek için çeşitli yollar deneyebilir, bunun için de sanattan, sanatçıdan yararlanabilir, onların desteğini de bekleyebilir. Sanatçı da inançları doğrultusunda insanların daha özgür olacakları bir siyasal iktidarı desteklemek görevindedir, hele toplumsal acıların arttığı, siyasal tartışmaların şiddetlendiği bir zamanda. Ama sakınılması gereken şey, üzerinde titizlikle durulması gereken konu, sanatçının siyasal rol üstlenmesidir. Elbette sanatçı bir yandan siyaset adamı olabilir, o zaman iki değişik yanı olan bir kişiliktir. Ama sanatçının görmüş olduğu kabulün siyasal araç olarak kullanılmasının sınırı sanatçıdan siyaset yapmasının istendiği yerdir. Bu anlayışın sanata olduğu kadar siyasete de büyük zararı vardır, tersinin siyaset yapmak sanatçı yarıştırmaya dönüşebileceği gibi, yapılan sanatın kabulünün parti üyeliğinden geçmesi gibi bir yanlış sonuç doğurur. Örneklerini İşçi sınıfı siyasetinin uzun geçmişi olan Avrupa ülkelerinde, çeşitli zamanlarda görmek olasıdır. Sanatçının siyasetle ilgisi konusunda bence üzerinde dikkatle durulması gereken bir konudur bu.

Ama sanatın demokratikleştirilmesi olarak program tartışmasında ağırlıklı olarak yukarda değindiğim konunun dışında bir konu var ki bugün Türkiye'de her sanatçının yüreğini yakar. Kısa adıyla söylüyorum: para meselesi. Evet kapitalist toplumda her şey gibi sanatçının ürettiği de parayla alınır, satılır ve dolayısıyla sanatçı sanatını sürdürebilmek için ürününü satabilmek zorundadır. Bütün üreticiler gibi sömürülür de. Sanatın demokratikleştirilmesi için yapılan bir plan bu sömürüyü ortadan kaldırmayı amaçlıyorsa, mesele toplumsal bağlamı içinde düşünüldüğünde, emeğin alınır satılır olmasını engellemeyi amaçlıyor demektir. Ama bunun adı demokratikleşme midir? Ya da demokratikleşmeden sanatçının parasal güvencesinin sağlanması mı kastedilmektedir? Sosyalist bir düzen içinde bunun beş aşağı beş yukarı nasıl yapılabileceğini bugünkü örneklere bakarak kestirmek olası. Ama böyle bir dönemin öncesinde, şimdi içinde bulunduğumuz koşullar gözönünde bulundurulursa ben somut olarak getirilebilecek önerilerin programda yetersiz incelenmiş olduğu kanısındayım. Örneğin Türkiye Yazarlar Birliği değil **Sendikası** vardır, fakat sendikal hiçbir alrisimi görünmemektedir. Acaba olabilir mi? Düşündürücü bir soru. İşçi sendikalarının kültür fonları vardır. İşçi sınıfının hangi sanata sahip çıktığını anlamak için bu fonların nasıl değerlendirildiğine mi bakmak gerekecektir? Parasal acıdan bakılırsa ki, söz konusu programın büyük bölümü bu konudadır, örneğin demokratikleşme, edebiyat dalında diyelim, yayınevlerinin yazarlara eşit yüzdelerde para ödemesini, yazarın tükenen kitaplarının kısa zamanda yeniden basılmasını, yazarın habersiz gizli tiraja baskı yapmasını ve hele etiket yapıştırma usulü fiat artırmasını engelleyici bir demokrasi mi olacaktır?

Evet, para demokrasisinde somut sorunlar bunlardır kanımca.

FÜRUZAN

• • •

Sanat emekçilerinin sorunlarının Türkiye genelindeki sorunlardan soyutlanamayacağı kanısındayım. Bugün, sanat, dolaylı yoldan da olsa kapitalist üretim ilişkilerine bağlıdır ve sanatçı bu üretim ilişkileri çemberinde hem yığınlara, hem kendine karşı bir yabancılaşmayı içiçe yaşamaktadır. Kısacası, sanat toplumsal düzeyde bir «mal» olarak değerlendirilmekte, sanatçı bir çelişkiler yumağı ortasında bir «satıcı» durumunda görülmekte. Düzen kendi sultasını sürdürebilmek için bütün imkânlarını seferber etmektedir.

Bu açıdan bakıldığında, bugün sanat emekçilerinin en büyük sorunu olarak emeğe, yaratıcılığa, özgürlüğe karşı konulan sınırlamaları, yasaklamaları görüyoruz. Gerçi Anayasanın 20. maddesi sınırsız bir düşünce özgürlüğünü, 21. maddesi herkese sanat ve bilim özgürlüğünü tanıyor. Öte yandaysa 141-142 hâlâ yürürlükte. Sorun önce bu gizli sansürün kaldırılması.

Sanat emekçisinin önünde duran öteki sorunlarsa bir düzen sorunu yine. Devletin resmi kurumları, bakanlıkları, kendi ideolojisi dışına taşan her düşünceyi frenlemeye çalışacak. Çünkü düzenin gereği bu. Radyo-TV'yi sanatçıya kapalı tutacak. Okullara onu sokmayacak. Kitaplarını toplatacak. O da olmazsa kâğıdı karaborsaya verecek. Böylece daha başından sanatçıyla yığınların ilişkisini kesecek. Basılan kitaplar da pahalı olduğundan yığınlara ulaşamayacak. Bunların yanı sıra, telif hakları sorunu var, dağıtım sorunu var, sanatçıların güvenceleri sorunu var.

Bütün bunların çözümü örgütlü savaşımdan geçiyor. Sanatçı, sendikasıyla, partisiyle kısaca emeği, yüreği, bilinci, yaratıcılığıyla bu savaşıma ne kadar katkıda bulunursa, sorunlarının çözümü de o oranda yaşamın pratiğinde yansıyacak.

REFİK DURBAŞ

——o0O0o——

ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONAL'İN KISA TARİHİ

Bilim Yayınları, 1979

Fiyatı 200 TL

Türkçesi: Nil Okman

Genel olarak tarih, özel olarak da işçi sınıfı hareketleri tarihi marksist öğretinin son derece önemli bölümlerinden birini oluşturmaktadır. Bu tarih bilgisini önemli kılan faktörlerin başında, marksist teoriyi ve onun içerdiği formülasyonları somutlamak için bize sağladığı olanak gelir. Gerçekten de tarihteki tek tek olayların, sebeplerinin, gelişme biçimlerinin, sonuçlarının ve diğer olaylar üzerindeki etkisinin sistemli bir biçimde bilinmesi, genel olarak öğrendiğimiz formüllere, soyutlamalara, şemalara, modellere kafamızda gerçeklik kazandıracak, bu teorik genellemelerin hangi somut durum ve şartlarda gerçekleşerek doğrulandığını, belli somut durumlarda gerçekleşmediyse bunun sebeplerini, genel ve belirleyici faktörlerin özgül ve rastlantısal faktörlerle birleşerek tarihsel olayların gelişimini nasıl şekillendirdiğini ortaya koyacak; kısaca toplumun değiştirilmesine ilişkin görüşlerimizin ete kemiğe bürünmesini sağlayacaktır. Tarihin bu anlayışla okunması ve özümlenmesi olayları yorumlama yeteneğimizi geliştirecek, ona zenginlik ve derinlik kazandıracaktır. Başka bir deyişle, tarihi sistematik olarak öğrenmenin faydası, sadece geçmişi anlamakla sınırlı kalmaz; aynı zamanda güncel olayları değerlendirirken geç-

miş olaylarla bağ kurmamızı, arada bir sebep-sonuç ilişkisi varsa bunu bulmamızı, gene arada belli paralellikler bulunuyarsa benzer yönleri ve farklı yönleri ortaya koymamızı, böylece tarihi materyalizmin yasalarını kuru kuruya uygulama hatasına düşmeden, o güncel olayı etkileyen tüm belirleyici ve tali faktörlerle ele alıp daha iyi yorumlamamızı ve daha doğru eylemler geliştirmemizi mümkün kılar. Bu anlamda, tarihi bilmenin gerekliliği işçi sınıfı hareketinin geneli ve onun yönetici kadroları için geçerli olduğu kadar, o hareketin kitleler içindeki gözü kulağı olan ve onlara pratikte önderlik etme durumunda olan üyeler için de aynı şekilde geçerli olmak zorundadır.

Bir militanın sosyalist eğitimi açısından tarihi öğrenmenin bir diğer yararı da marksist görüşleri soyut formüller olmaktan çıkarıp ona gerçeklik kazandırdığı için, marksizme duyulan bağlılığı daha da artırmasıdır. Marksizmin özellikle toplumlarla ilgili görüşlerinin denek taşı olan, bir anlamda «marksizmin laboratuvarı» olan sınıf mücadeleleri tarihi, marksizmin metodunu ve getirdiği tahlilleri doğrulayacağı için onu öğrenenlerin marksist teoriye daha partizanca bağlanmalarını sağlayacak, üyelerin teorik konulardaki duyarlılığını ve ideolojik titizliğini daha da gelişkin kılacaktır.

Tarih öğrenmenin önemi buyken, ülkemizdeki yayın hayatı bu gerekliliğe cevap vermekten bir hayli uzaktır. Sosyalizm öncesi tarih dönemleri ve o dönemlerdeki belli başlı olaylar ve toplumlar (İlkçağ, Avrupa'da feodal dönem, Doğu uygarlıkları, Osmanlı toplumu, Fransız ihtilali... vb.) hakkında bilimsel sosyalist bakış açısıyla yazılmış kitap, çeviri ya yoktur, ya da var olanlar geniş bir okuyucu kitlesine ulaştırılamayacak kadar ağır, tek tük akademik araştırmalardır. Bilimsel sosyalistleri doğrudan ilgilendiren dünya işçi sınıfı hareketleri tarihi konusunda ise, SBKP, Bulgaristan Komünist Partisi, Vietnam İşçi Partisi gibi birkaç ülkeden parti tarihleri, işçi hareketi hakkında genel bir bilgi veren **Kapitalist Toplum** gibi yararlı, ancak bir noktadan sonra yetersiz kalan kitaplar ve gene geniş bir okuyucu kitlesine ulaşamadığı gibi bazı teorik hataları da içeren **Devrimler ve Karşı-Devrimler Ansiklopedisi, Yirminci Yüzyıl Tarihi** gibi ansiklopediler dışında kayda değer bir yapıt yoktur. İşçi hareketinin beşiği olan Avrupa ülkelerinin (Fransa, İtalya, İngiltere, vb.) bugün sosyalizmi kurmuş ülkelerin (Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Romanya, vb.) ve ulusal kurtuluş hareketinin köklü bir geçmişe sahip olduğu ülkelerin (Hindistan, Endonezya, Cezayir, Afrika Ülkeleri, Irak, Latin Amerika) sosyalist hareketlerinin tarihleri hakkında bize doğru bilgi verecek yapıtlar henüz basılmış değildir. Basıldığı takdirde, ülkemizdeki ilerici ve sosyalist harekete büyük yararları olacak bu yapıtların basımı, bilimsel sosyalist yayıncılığın önünde bir hedef olarak durmaktadır.

Geçtiğimiz günlerde Bilim Yayınevince basılan **Üçüncü Enternasyonal'in Kısa Tarihi** adlı kitabı bu çerçeve içinde değerlendirmek gerekir. İşçi sınıfı hareketi tarihinin son derece önemli bir bölümünün, Komünist Enternasyonal'in tarihini aktaran ve bizzat Komünist Enternasyonal'in yöneticiliğini yapmış J. Duclos, D. Ibarruri, W. Ulbricht gibi önderlerin katkılarıyla yazılmış olan bu önemli kitabın, Bilim Yayınevi tarafından basılmasını kıvançla karşılıyor ve bunun, ülkemizdeki tarih yayıncılığındaki eksiği kapatma yolunda atılmış sağlam bir adım olmasını dilliyoruz.

ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONAL TARİHİNİN ÖNEMİ

Genel olarak önemine yukarıda değindiğimiz tarih, özellikle de işçi sı-

hıfı hareketleri tarihi içinde Komintern tarihinin yeri nedir? Kitabın sunuşunda da belirtildiği gibi, Komintern **«dünya işçi sınıfı hareketinin en güçlü atılım dönemlerinden birinin ürünü ve aynı zamanda örgütleyicisi»**dir. Bu dönemin belirleyici özelliği ise «emperyalizm ve proleter devrimleri çağı»nın, yoni kapitalizmin bir sistem olarak çökmeye başladığı, işçi sınıfı için iktidarı ele geçirmenin bir hayal olmaktan çıktığı ve bu doğrultuda dünyanın dört bir tarafında mücadeleye girıştiği çağın ilk yıllarına rastlamasıdır. Bu dönem boyunca, evrensel bir öz taşımakla birlikte o zamana dek sadece Çarlık Rusyasındaki harekete egemen olan ve onu iktidara getiren leninizm, tüm dünya işçi sınıfı hareketi tarafından benimsenen ve hayata geçirilmeye çalışılan bir eylem kılavuzu haline gelmiştir. Leninizm onlarca ülkenin işçi ve emekçi sınıflarının özgül mücadele deneyimleriyle tekrar tekrar doğrulanmış, zenginleşmiş ve yaratıcı bir biçimde geliştirilmiştir. Bugün bilimsel sosyalist politikanın değişik alanlarındaki temel ilkeler, parti anlayışı, devrim sorunu, devrimci durum, demokrasi mücadelesi ile sosyalizm mücadelesi arasındaki bağ, strateji ve taktikler arasındaki bağ, proletarya diktatörlüğü, mücadele yöntemleri, sapmalara karşı mücadele, azgelişmiş ülkelerde devrimci mücadelenin hedefleri, faşizm ve anti-faşist mücadele... vb. Komintern döneminde iyice netleşti ve bilimsel sosyalist teorinin bir parçası haline geldi. Dolayısıyla leninizmi, leninist politikayı kavrayabilmek, dogmatik saplantılara veya revizyonist çarpıtmalara kapılmadan ondaki o evrensel, canlı özü yakalayabilmek için Komintern tarihinin bilinmesi büyük önem taşıyor. Bilimsel sosyalist politikanın sapmalarca tanınmaz hale getirildiği, ne olduğu belirsiz bazı «devrim»lerin, «ara aşama»ların sosyalizmin karşısına çıkarıldığı, kimi mücadele yöntemlerinin alabildiğine putlaştırıldığı, faşizmin bilimsel tahlili yerine yclan-yanlış tanımlamalarının yapıldığı ve bütün bunların da bazen dünya işçi sınıfı hareketi tarihinden bir-iki çarpıtılmış alıntıyla desteklenmeye çalışıldığı ülkemizde, bu önem daha da artıyor.

Komintern tarihini önemli kılan bir diğer nokta da burjuvazinin ve kimi sapmaların en çok saldırdıkları konulardan biri olmasıdır. Dünyadaki bilimsel sosyalistleri kendi geçmişlerinden, dolayısıyla bugün mirasçısı oldukları devrimci geleneklerden koparmayı hedefleyen bu saldırılar belli noktalarda toplanıyor. Bunlardan en önemlisi o dönemde Komintern'in içine düştüğü bazı ideolojik ve politik hataları abartmak, bunları işçi sınıfı hareketinin bir yüz karası, utanç duyulacak şeyler gibi göstermek ve Komintern tarihini böylece bir yanlışlar silsilesi olarak yansıtıp geçmişe duyulan saygıyı gölgelemek şeklinde ortaya çıkıyor. Gerçekten de Komintern'de birazdan da değineceğimiz gibi belli konularda (sosyal-demokrasiyle ittifak, faşizm, anti-faşist mücadele, kişi putlaştırması) Komintern ciddi eleştirilere uğramaktadır. Ancak oportünizmin işçi hareketi içinde alabildiğine etkin olduğu, leninizmin dünya bilimsel sosyalistleri tarafından bir eylem kılavuzu olarak yeterince özümlenemediği, uluslararası hareketin faşizm gibi birtakım olgularla ilk defa yüz yüze geldiği ve en önemlisi önlerinde Ekim Devrimi dışında hiç bir somut deneyim almadığı bir dönemde Komintern'in yaptığı bazı hatalar onu karalamak için bir sebep olamaz; yeter ki, bu hataları yapanlar sonra onları düzeltip yerine doğruları koymayı ve bizlere, bugünün devrimci kuşaklarına bu doğruları miras bırakmayı başarsınlar. Komintern bu sınavdan alnının akıyla çıkmıştır ve bu yüzden sapmalar ne denli çırpınırsa çırpınsın, onun tarihi,

işçi sınıfı için sosuza dek bir onur kaynağı olmaya devam edecektir.

KOMİNTERN'İN DOĞUŞU

Kitabın ilk bölümlerinde yirminci yüzyılın başlarındaki işçi sınıfı hareketinin durumu ortaya konuyor. Örgütsel planda İkinci Enternasyonal tarafından temsil edilen hareket içinde, sınıf mücadelesinin temel meseleleri (devrim, proletarya diktatörlüğü... vs.) üzerinde zaten var olan ayrılıklar, sosyalistlerin net bir devrimci tavır takınmasını zorunlu kılan emperyalist savaş yaklaştıkça daha kesinleşir ve su yüzüne çıkar. İkinci Enternasyonal'in bağrında üç akım belirir. Bunlardan birincisi «Anayurdun Savunması», «İç Barış» gibi sloganları öne çıkararak emperyalist savaşı açıktan açığa destekleyen, işçileri «kendi» burjuvaları yanında saf tutmaya çağırıp onların bu katliama gönderilmesine göz yuman, Almanya'da Ebert, Fransa'da Renaudel ve Rusya'da Plekhanov tarafından temsil edilen sosyal-şoven akım idi. İkincisi, sözde sosyal-şovenizme karşı çıkan, ama pratikte onunla birlikte tavır alan «işçi sınıfının birliği» adına hareketin onlardan arınmasına ve kitleler gözünde teşhir edilmesine engel olan Almanya'da Kautsky, İngiltere'de Mac Donald, Rusya'da Martov ve Trocki tarafından temsil edilen merkezci akım ve nihayet üçüncüsü de Rusya'da Lenin, Almanya'da Karl Liebknecht ve Rosa Lüxemburg tarafından temsil edilen devrimci akım idi. Devrimci, sol kanat savaşın başlarında yapılan iki uluslararası konferansta Zimmerwald ve Kienthal'da ağırlığını koydu ve savaşa karşı karar çıkartmayı başardı. Ancak alınan kararlar sosyal-şovenleri hiç bir şekilde bağlamayınca Zimmerwald örgütlenmesi devrimciler açısından anlamını yitirdi ve 1917 yazında Lenin **«sadece sollara dayanan gerçek bir Üçüncü Enternasyonal»** kurmak için çalışmaya başlamanın şart olduğuna işaret etti.

1917 Ekim'inde Çarlık Rusyasının işçi ve köylüleri bolşeviklerin önderliğinde iktidarı alınca devrimin sarsıntısı dünyanın en ücra köşelerine kadar uzandı ve işçi hareketi içindeki dürüst militanlara ve sosyalizme, devrime yürekten inanan unsurlara gerçek bir umut kaynağı oldu. Kitlelerin devrimci atılımlarından alabildiğine korkan sosyal-şovenler ve merkezciler, kurtuluşu Ekim Devrimine ve onun eserine utanmazca saldırmakta buldular. Sovyet iktidarı 1918'lerde emperyalist müdahalecilerin ve beyaz orduların vahşetine karşı bir ölüm kalım savaşı verirken, bu vahşete ideolojik kılıf uydurmak Kautsky'lere, Scheidemann'lara düştü. Kautsky 1918'de yayınladığı bir kitapta «Sovyet iktidarının anti-demokratik olduğunu ve kapitalizmden ve savaştan çok daha büyük felaketlere neden olacağını» yazarak her zaman adıyla birlikte anılacak olan sıfatı, yani dönekliği tartışmasız bir biçimde üstlenmiş oldu. Merkezcilerin de sosyal-şovenlerle birlikte burjuvazinin kampına geçmeleri, uluslararası hareketteki ayrışmayı doruğuna ulaştırdı ve 1918 sonlarında Üçüncü Enternasyonal'i kurmak için bir ön konferans toplandı. Konferansa katılanlar değişik ülkelerden, sosyal-şovenizmle ve merkezcilikle bağlarını koparmış ya da koparma durumunda olan komünist ve sol sosyalist temsilcilerdi ve bunlar 1919 Mart'ında yeniden biraraya geldiklerinde, belli bir çalışmadan sonra Üçüncü Enternasyonal'in yani Komünist Enternasyonal'in kurulduğunu tüm dünyaya ilan ettiler.

GEÇMİŞİN KALINTILARINA KARŞI MÜCADELE VE BOLŞEVİKLEŞME

Lenin, Komintern'e üye olacak partileri burjuva ideolojisinin ve burjuva politikacılığının her türlüsünden uzak tutmak ve onların politik açıdan işçi sınıfının bağımsız hareketi olma niteliklerini garanti altına almak için, üye olmak isteyen partilerin kabul et-

mek zorunda olduğu yirmi bir koşullu bir belge önerdi. Bu koşullar kısaca **«proletarya diktatörlüğünün ve onun sağlanması için tutarlı ve sistemli bir mücadelenin benimsenmesi, reformistlerden ve merkezcilerden tümüyle kopmak ve onların partiden ihracı, mücadelenin legal ve illegal biçimlerinin bağdaştırılması, kırda, orduda, reformist işçi sendikalarında ve burjuva parlamentolarında sistemli olarak çalışmaydı».** (Üçüncü Enternasyonal'in Kısa Tarihi, s. 100)

Bu yirmibir koşulun ve daha sonra işçi sınıfı partilerinin yeni bir yapıya kavuşmak için verecekleri mücadelenin önemini kavramak için, Rusya dışındaki bilimsel sosyalistlerin geçmiş hareketten devraldığı örgütsel mirasa kısaca değinmek gerekir. 1919 öncesinde Bolşevik Partisi tipinde bir örgütün sadece Çarlık Rusyasında çıkmış olması, diğer ülkelerdeki örgütlere ise büyük çapta oportünizmin hakim olması, salt yöneticilerin ve önderlerin kişiliklerivle açıklanamaz. Rusya'da Çarlığın sürekli baskısı, ilericilere yönelik sürekli kovuşturma, bununla beraber hiç bir zaman da tamamıyla ortadan kalkmayan legal mücadele olanaklarının varlığı (dernek, sendika, parlamento... vb.), legal ve illegal mücadeleyi aynı ustalıkla başaran ve bu iki mücadeleyi birleştiren, sağlam üyelerden kurulu, sıkı disiplinli ve güçlü kitle bağlarına sahip olan bir örgütü gerekli kılıyordu. Burjuvazinin ekonomik olarak nispeten daha güçsüz olması sonucu işçi aristokrasisinin önemli bir varlık kazanamaması ve gene Batı'dakl kadar köklü ve bilinçli olmayan Rus burjuvazisinin işçi sınıfı hareketini saptıracak siyasi manevra kabiliyetinden yoksun olması oportünizmin işçi hareketi içinde gelişmesine köstek vuran faktörlerdi ve bu elverişli koşullarda demin değindiğimiz tarzda bir örgüte sahip olan bolşevikler işçi ve halk hareketine egemen olmayı başardılar.

Avrupa'da ise partilerin 1870'lerin sonundan 1900'lere kadar geçirdikleri «barışçı» istikrar döneminde, genelde var olan belli baskılara karşın, kullanılan çalışma biçimleri ağırlıkla legal olanlardı: seçimler, kitle gösterileri, grevler... vb. Ancak hareketin genel canlılığı ve kitleselliği içinde parti üyelerinin o kitleleri yönlendirecek tek tek kadrolar olarak ele alınması, onların ideolojik ve politik yönden yetkinleştirilmesi ve sıkı bir iç örgütlenmenin gerçekleşmesinin önemi gözden kaçtı. Parti üyeleri yer yer kitle ile özdeşleşti, iç örgütlenme ise tüm mücadele yöntemlerinin altından kalkacak şekilde değil, belli çalışmalara örneğin sadece seçime yönelik olarak planlandı. Burjuvazinin elde ettiği aşırı kârlar sonucu işçi aristokrasisinin belli bir güce ulaşması ve köklü bir geleneği olan Avrupa burjuvazisinin işçi hareketini saptıracak manevra kabiliyetine ve kitleyi yönetme tecrübesine sahip olması oportünizmin gelişmesine olanak tanıdı; partilerin oportünist kişi ve görüşlerin kolayca nüfuz edebildiği gevşek yapıları ve kof kitleselliği içinde, sağ eğilimler giderek egemen hale geldi.

1920'lere doğru, oportünizmin egemen olduğu bu partiler içinde Komintern'in devrimci görüşlerini benimseyen gruplar ortaya çıkıp şimdiki işçi sınıfı partilerini kurduklarında, bu partilerin marksizmi kavrayış biçimleri bilimsel ve devrimci bir nitelik taşımasına karşın örgütsel yapıları ve çalışma tarzları hâlâ sosyal-demokrat dönemin güçlü kalıntılarını taşıyordu. Partililer, bolşevik örgütlenmesinin temeli olan hücreler, özellikle işyeri hücreleri yerine çoğunlukla hiçbir işlerliği olmayan hantal «sekslyon»larda toplanmıştı ve bu örgüt yapısına uygun düşen çalışma tarzı da, doğal olarak, kitle ile teke tek ilişki kurmayı, birimlerde güçlü bir propaganda ve ajitasyonla kitle bağlarını pekiştirmeyi, bu bağlara her düzeyde örgütsel bir nite-

lik kazandırmayı hedefleyen günlük devrimci çalışma değil, partinin genel hedeflerini kitleye aktaran ve ondan bu doğrultuda davranmasını isteyen daha gevşek bir çalışma tarzıydı. Bazı partilerin (örneğin Almanya ve Bulgaristan partilerinin) o dönemdeki kitlesel yapıları ve 1920'lere hakim olan siyasi canlılık içinde gözden koçan bu gevşeklik, devrimci atılımlara kalkan partileri ya yenilgiye götürecek ya da «sol» ve sağ yalpalamalara yol açacaktı.

Genç işçi sınıfı partilerindeki bu eksikliği gören Lenin **«Batı'daki yasal partilerin çoğunda partinin her üyesi tarafından yapılan hiçbir günlük çalışma (devrimci çalışma) yoktur. Bu başlıca aksaklıktır. Bunu değiştirmek hepsinden güç iştir. Ama en önemli olan, budur.»** (a.g.e., s. 139) şeklinde uyarıda bulundu. **«Lenin aynı zamanda, henüz eski alışkanlıklarını, partinin rolü hakkındaki eski düşüncelerini atamamış pek çok eski sosyal demokratın bulunduğu partilerin, bütün yapılarını ve tüm çalışmalarını yeniden şekillendirmek ve partiyi kitlesel ölçekte üyesi olan gerçekten devrimci, militan, bilimsel sosyalist partilere dönüştürmek gibi uzun bir süreçle karşı karşıya olduğunu vurguladı.»** (a.g.e., s. 184) Daha sonra Bulgaristan'da 1923 antifaşist ayaklanmasında, yenilginin nedenleri arasında, «partinin yeterince bolşevikleşmemesi» **(Bulgaristan Devrimci Gençlik Hareketleri Tarihi,** s. 89) sayılacaktır. Aynı yetersizlik Almanya Komünist Partisi'nin de karşısına çıkar. 1923'de geniş bir işçi kitlesini genel ayaklanma için silahlandıran AKP yönetimi, bütün dikkatini ayaklanma anı ve onun teknik ayrıntıları üzerine toplamış, daha geniş kitlelerin ayaklanmaya katılmasını sağlayacak günlük siyasi çalışma ve propaganday, yerel düzeyde giderek büyüyen ve ayaklanmaya doğru gelişen kitlesel eylemleri ihmal etmiş, tüm örgütü ayaklanma şartlarını yaratmak için yeterince kullanamamış, ayaklanma «anı» yaklaşıp şartların elverişsizliği ortaya çıkınca da, ayaklanmadan vazgeçip parlamenter çalışmalara yönelmiştir. Hareket burjuvazi tarafından şiddetle bastırılınca da **«AKP Merkez Komitesinin Brandler yönetimi, hiçbir geniş protesto hareketi örgütlemedi. Aslında gericilere teslim oldu.»** (Üçüncü Enternasyonal'in Kısa Tarihi, s. 249)

Sosyal-demokrat dönemin etkileri, değişik biçimde olmakla birlikte, politik taktikler düzeyinde de ortaya çıkmaktadır. Genç işçi sınıfı partilerinde, sosyal-demokrasinin ihanetine karşı duyulan nefret sonucu, partililerde devrimciliği, sosyal-demokratların yaptığının aksini yapmak şeklinde ele alan anlayışlar başgösterdi; bu anlayışların ürünü olan yanlış, sahte ikilemler de onları görünüşte «sol», ama kitleleri politik mücadelenin dışına ittiği için özünde sağ olan konumlara çekti. Bunlar, örneğin parlamentonun oportünistçe kullanımına karşı tek alternatif olarak parlamentonun her hal ve koşulda boykotunu, kitle örgütlerinin sosyal-demokratlar tarafından siyasi bilinçlenmeyi köreltmek için kullanılmasına karşı, kitle örgütlerine girmemeyi veya salt komünistlerden oluşan yeni kitle örgütleri kurmayı, burjuvaziyle ittifak yaparak işçi sınıfını onun kuyruğuna takmaya karşı, hiç bir burjuva grubuyla (sosyal-demokratlar da dahil) hiçbir şartta, hiçbir şekilde işbirliği yapmamayı savundular. Lenin **Sol Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı** adlı kitabında bu eğilimleri eleştirdi ve bu «keskin» tavırların komünistleri ülkedeki siyasi arenada devre dışı bıraktığına, onların kitlelerin gündemine gelmesini engellediğine ve sosyalist bilinç aktarımını zorlaştırarak gene kitleleri sosyal-demokrasiye ve burjuva politikacılarına terketmek sonucunu doğurduğuna önemle işaret etti.

Lenin'in ölümünden sonra Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu (KEYK) üye partilerin sosyal-demokrat döne-

min tüm kalıntılarından kurtulmalarını, örgütsel yapılarını çelikleştirmelerini, daha usta ve etkin taktikler kullanmalarını sağlayacak ideolojik ve politik yetkinliğe ulaşmalarını birer hedef olarak saptadı ve «bolşevikleşme» sloganını ortaya attı. Genç bir nitelik taşıyan her işçi sınıfı portisinin içinden geçmek zorunda olduğu bu bolşevikleşme süreci kitapta şöyle tanımlanıyor: **«Partileri ideolojik açıdan çelikleşmiş yığın örgütleri haline getirmek, partinin kitle bağlarını nicel ve nitel olarak güçlendirmek»** (a.g.e., s. 264)

Bu hedefler çok yönlü bir çoboyı zorunlu kılacaktır: Örgütsel alanda, hücreleri, özellikle fabrika hücrelerini temel almak, fabrikalarda sıkı, sökülmesi güç kökler salmak, üyelere sağlam bir ideolojik eğitim vermek, basmakalıp bir çalışma içinde körelmelerine fırsat vermeden onları birer oiitatör, birer propogondist olarak yetiştirmek, militanlık düzeylerini yükseltmek ve çevrelerinde önder bir konuma gelmelerini sağlomak, sistemli bir kadrolar politikası izleyerek emekçi halkın bağrından «çekirdekten yetişme profesyonel politikacılar» çıkarmak, stratejl alanında nihai hedefe, yani sosyalist devrime nasıl varılacağı sorununu ülke somutunda netleştirmek, kitleleri sosyalist devrimin gerekliliğine inondırocak, onları sosyolist devrime götürecek adımları, ara hedefleri özgün bir biçimde saptamak, başta köylülük olmak üzere emekçi tabakalarla sağlam ittifoklar kurmak, burjuvazinin safındaki çelişkilerden azami ölçüde yararlanmayı becermek, aktif kitlesel eylemler düzenlemek, kitlelerin siyasal aktivitesini bir devrim perspektifi içinde sistemli olarak yükseltmek, legal ve illegal, barışçı ve barışçı olmoyan tüm mücadele yöntem ve biçimlerinin altından kalkabilecek bir yapıya sahip olmak, üyelerini bu ruh içinde eğitmek...

Komünist Partilerin bolşevikleşmesi, gerek Partl içinde gerekse parti dışında uzun ve zorlu mücadeleleri zorunlu kıldı; ancak bu mücadeleden uluslararası hareket başarıyla çıktı. 1920'lerdeki devrimci dalgayı güçsüz bir örgütsel yapıyla karşılamak zorunda kalan ve bu yüzden binlerce üyesini yitiren partiler, 1940'lardakl ikinci devrimci dalgayı bolşevikleşmiş bir yapıyla karşıladılar ve ilk kavgadan yenik çıkan Bulgaristan, Macaristan, Çekoslovakya, Polonya ve diğer ülkelerin Komünist Portileri bu defa darbelerini sektirmeden vurdular ve iktidoro geçmeyi boşardılar.

EMEKÇİ HALKIN BİRLİĞİ İÇİN

Gerek 1920'lerden önce, gerek sonro Komintern'in gündeminde, önemini her zaman koruyan bir mesele bulunmaktadır: günlük ekonomik ve demokrotik talepler için verilen mücadelede en geniş işçi ve emekçi yığınların birliğini soğlamak, bu temelde bir birleşik İşçi cephesi kurmak.

Değişik siyasi eğilimlerdeki İşçileri kapitalizme karşı ortak hedeflerde birleştirecek böylesi bir cephe, **«işçi sınıfının, reformistlerin etkisi altında olanlar da dahil, en geniş kesimlerini hareketin içine çekmeyi, proletaryayı bu mücadele sürecinde devrimci ruhla eğitmeyi ve onu ana göreviyle —burjuva düzeninin altedilmesi, proletarya diktatörlüğünün kurulması ve sosyalizmin inşası göreviyle— uğraşmaya hazırlamayı hedefliyordu.»** (a.g.e., s. 177)

Ancak birleşik bir işçi cephesinin önünde önemli engeller bulunuyordu. Bunlardan biri sendikoların ve sosyaldemokrat partilerin yönetimini elinde tutan ve komünistlerle işbirliğine kesinlikle karşı olan soğ reformist liderler, öteki de İşçi sınıfı portilerinin o dönemdeki güçsüzlükleri ve üye sayılarındaki azlıktı. Bu olumsuzluklara rağmen bilimsel sosyalistler İşbirliği için çalışmaya dört elle sarıldılar. Sosyal-demokrat partiler, içeriği kitlelere

açıklanan «açık mektup»lar yoluyla, sekiz saatlik işgünü, silahsızlanma, SSCB'ye yardım gibi acil hedefler için ortak mücadeleye çağrıldı. Gerek yerel düzeyde, gerek ülke düzeyinde, gerekse uluslararası düzeyde, işçi sınıfı partileri sosyal-demokrat örgütlere iş ve eylem birliği için çağrıda bulundular. Komintern İkinci Enternasyonal'e ve merkezcilerin kurduğu «İkibuçukuncu Enternasyonal»e bir Dünya İşçi Konferansı için çağrı yaptı. Berlin'de toplanan konferans her Enternasyonalden üçer temsilcinin oluşturduğu bir «9'lar komitesi» kurdu ve Avrupa'da ortak eylemler yapılması kararını aldı. 20 Nisan ve 1 Mayıs 1922'de emekçiler ortak eylem çağrısına uyarak, Avusturya, Almanya, İsveç ve Norveç'de, Birleşik Cephe sloganları altında kitle gösterileri yaptılar. Ancak kitlelerin siyasal faaliyetlerinin yükselmesinden çekinen sosyal-demokrat liderler, o andan itibaren komitenin çalışmalarını sabote etmeye başladılar bu tavırları kendilerine hatırlatılınca da «Birleşik İşçi Cephesi taktiğinin temelinde, Sovyet Devletinin varlığını güçlendirme kaygısının yattığını» söylediler. Bir süre sonra da komite dağıldı.

Sosyal-demokrat örgütlerle diğer düzeylerde yürütülen işbirliği çalışmalarının da başlangıçta genel olarak buna benzer biçimde sonuçlanmasına rağmen, bilimsel sosyalistlerin bu çabaları boşa gitmemiştir. İşçi sınıfının mücadele birliği fikri en geniş işçi yığınları arasında yankı uyandırmış, bu fikri dürüst bir biçimde ve sonuna kadar savunduğunu eylemleriyle ortaya koyan partilerin saygınlığı da o oranda yükselmiştir. Sosyal-demokrat liderlerin sekter tavırlarının işçi hareketine verdiği zarar açığa çıktıkça, onları teşhir etme ve sosyal-demokrat tabanı eylem birliğinden yana tavır almaya itme daha da kolaylaşmıştır. Kısaca Komintern'in sosyal-demokrat partilerle birlik için sürdürdüğü bu çalışmalar kısa vadede sonuç vermese de, ilerde, koşullar keskinleştiğinde, mücadelenin bizzat bağrından doğacak olan eylem birliğinin tohumlarını atmıştır.

Komintern 4. Kongresi Birleşik İşçi Cephesi sloganını daha da geliştirerek ona bir iktidar perspektifi koydu ve «işçi hükümeti» şeklinde yeni bir formülasyona gitti. Kapitalizme karşı çıkan ve işçi sınıfını savunan siyasi akımların temsilcilerinden oluşacak bir işçi hükümeti **«silahlanmış işçilere dayanarak, biçimsel olarak burjuva sistemi çerçevesi içinde kalmakla birlikte, aslında sermaye sahiplerinin mülkünü ve kapitalist kârlarını kullanma haklarını kısıtlayacak bazı politik, ekonomik ve mali önlemler alacaktı. Burjuvazinin direnişi, işçi hükümetini bu kısmi önlemlerin ötesine gitmeye doğal olarak çekecekti ve kitlelere üretim araçlarının burjuva mülkiyetini tamamen ortadan kaldırma gerekliliğini, eski burjuva devlet mekanizmasının ortadan kaldırılıp, proleter diktatörlüğünün kurulması gerektiğini gösterecekti.»** (a.g.e., s. 203) Böyle bir hükümetin bileşimi konusunda ise **«bilimsel sosyalistler, bilimsel sosyalist olmayan işçi partileri ve işçi örgütleriyle, bu hükümetin burjuvaziye karşı gerçekten mücadele etmesi koşuluyla, bir işçi hükümeti oluşturmaya hazır olduğunu açıklamalıydı.»** (a.g.e., s. 204)

Daha sonra işçi-köylü hükümeti şeklinde kapsamı genişletilen ve günümüzde de belli şartlarda geçerli olabilecek bu yöntem hakkında, yani aralarında bilimsel sosyalistlerin de olduğu, burjuvaziye karşı mücadele etmeye kararlı güçlerin iktidara gelebilmesi hakkında, belli noktaların altını çizmek gerekiyor. Bunlardan birincisi, böylesi bir hükümetin başa geçmesinin «işçi ve emekçi sınıfların iktidarı ele alması» şeklinde, yani bir sosyalist devrim şeklinde yorumlanmaması gerektiği, bunun bir sosyalist devrim değil, sadece sosyalist devrime giden süreci hızlandıran önemli bir sıç-

rama olduğudur. İkincisi ise işçi hükümetinin, sınıflar dengesinin netleştiği, istikrarlı bir mekanizma oluşturmuş, kurumlaşmış bir «düzen» değil, aksine burjuvazi ile olan mücadelesinin alabildiğine şiddetlendiği, her iki tarafın da dengeyi kendi lehine değiştirmek istediği, burjuvazinin hâlâ büyük ölçüde kendi denetiminde olan devlet mekanizmasını sonuna kadar kullandığı, hükümetin ise kendi devlet mekanizmasını, yani proletarya diktatörlüğünü oluşturmaya yönelmek zorunda olduğu, dolayısıyla da işçi sınıfının kesin zaferi, yani sosyalist devrim için önemli bir adımın atılmış olduğudur. Ne var ki bu sürecin burjuvazinin karşı-devrimiyle tehdit edildiğini unutmamak gerekir. Komintern, üye partileri o dönemde **«işçi hükümetinin burjuva demokrasisi çerçevesinde uzun süre varlığını sürdürme olasılığı konusundaki sağ-oportünist aldatmacalar»**a karşı uyarmış ve **«işçi hükümeti, var olan demokratik kurumları temel alarak kurulabilir, ancak, bu kurumlar burjuvazinin proletarya üzerine yaptığı saldırılar, sosyal-demokrasiyi izleyen işçiler de dahil olmak üzere geniş işçi kitlelerini demokrasinin** (burjuva demokrasisinin H.T.) **proleter çıkarları için savaşmada yeterince güçlü bir silah olmadığını anlattığı zaman ortadan kaldırılacaktır. İşçi hükümeti programını yürütmeye başlar başlamaz ve varlığını sürdürmek için burjuva tehlikesiyle savaşmak zorunda kalır kalmaz, burjuva yönetim aygıtını ortadan kaldırmalı ve bir proleter yönetim aygıtı kurmalıdır.»** (a.g.e., s. 222) demiştir.

KOMİNTERN VE ANTİ-FAŞİST MÜCADELE

1920'lerden sonra Avrupa'da tekellerin vurucu gücü olarak gelişen faşizm, Komintern'in en önemli gündem maddelerinden biri oldu. Kitap bu konuda Komintern'in yürüttüğü mücadeleyi aktarırken, yapılan hataları da cesaretle ve açık yüreklilikle ortaya koyuyor. Bunlardan en önemlisi faşizme yanlış tanımlar getirilmesi ve bununla atbaşı giden, faşizme karşı mücadelede sosyal-demokrasinin yeri konusunda takınılan sekter tavır idi. Sosyal-demokrasinin ihanetine ve burjuvaziyle işbirliğini bilimsel sosyalistlerle eylem birliğine tercih eden tavrına tepki olarak gelişen sol sekter eğilimlerin etkisi altındaki Komintern «sosyal demokrasinin faşizmin bir kanadı haline geldiğini» (a.g.e., s. 273) belirtmiş ve «güçlü sosyal-demokrat partilerin olduğu ülkelerde faşizm, sosyal-faşizm özel biçimini alır» diyerek «bilimsel sosyalist partilere işçi hareketi içinde bilimsel sosyalizmin en tehlikeli düşmanı ve işçi kitleleri arasındaki militan etkinliklerin gelişmesinin başlıca engeli olan sosyal-demokrasi, özellikle de onun sol kanadına karşı verilen mücadelenin kararlı olarak yoğunlaştırılması görevi»ni vermiştir. Aynı şekilde KEYK'in 12. Birleşik Oturumu «asıl darbenin burjuvazinin toplumsal dayanağı olan sosyal-demokrasiye indirilmesi gerektiğini» onaylamış (a.g.e., s. 409), Dördüncü Dünya Kongresinde ise İtalyan Komünist Partisi Genel Sekreteri Bordiga «Burjuva demokrasisi ile faşist diktatörlük arasında hiç bir fark görmemekte direterek, ikisini hemen hemen aynı şey gibi gösterip, bunun iki burjuva hükümet biçimi arasında bir tür dönüşme, birbirinin yerine geçme olduğunu» söylemiştir. (Faşizm Üzerine Dersler, Togliatti, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, s. 26).

Pratikte de önemli hatalar yapılmıştır. Almanya'da sosyal-demokrasinin sağ sekter tavırlarına Komünist Partisi sol sekter bir tavırla karşılık verdi ve sosyal-demokrasiyi yer yer «asıl düşman» ve «sosyal-faşist» ilan etti. Partinin yönetiminde bulunan sol sekter Neumann grubu birleşik işçi cephesi yerine, salt komünistlerden ve onlarla beraber hareket edecek sempatizanlardan oluşan «kızıl işçi cephesi»ni

önerdi ve birlik politikasını daha baştan kısırlaştırdı. Nazi Partisinin adım adım geliştiği bir ortamda faşizme karşı birlik ve etkin bir mücadele isteyen kitleleri çözümsüz bırakan bu tavır, daha sonra E. Thaelmann yönetimi altında düzeltildi ve sosyal-demokrasiye birlik önerildi. Ancak bunu sosyal-demokratlar kesinlikle reddettiler ve ihanete varan bir körlükle Hitler'in iktidara geçmesinden çekinmediklerini, çünkü kısa bir süre sonra istifa etmek zorunda kalacağını söylediler. Birlik çabaları sonuç vermeyince, Hitler'i durdurabilecek olan tek güç, Alman proletaryası, faşizmin iktidara geçmesini engelleyemedi.

İtalya'da ise işçi sınıfı üzerinde büyük bir etkisi olan Sosyalist Parti faşizme karşı «pasif direniş» politikasını savundu; hatta 1921 Ağustosunda «faşistlerle, her iki tarafın birbirlerine karşı düşmanca eylemlerden vazgeçmesini öngören utanç verici bir 'yatıştırma paktı' kurdu.» (Üçüncü Enternasyonal'in Kısa Tarihi, s. 197). Yeni kurulmuş olan İtalyan Komünist Partisi ise faşizme karşı aktif bir biçimde savaştı. «Komünist Partı'den başka hiçbir partinin işçi partisi olarak kabul edilemeyeceğini» savunan sol sekter Bordiga başkanlığındaki parti yönetiminin tavrı eylem birliğini zorlaştırdı. Bunun somut bir örneği «Arditi Del Popolo» adını taşıyan anti-faşist gruplar karşısında takınılan tavırdır. «İtalyan ordusundaki gönüllü komandolara «arditi» (yiğitler) denlyordu. Temmuz 1921'de, eski arditiler faşist teröre karşı savaşmak için bir grup halinde birleştiler. Arditi Del Popolo (Halkın Yiğitleri) adını alan grup kısa zamanda birçok militan komünistleri, sosyalistleri ve anarşistleri kendine çekerek işçi sınıfının silahlı bir savunma örgütü haline geldi. Ancak bu gelişme tümüyle partl çizgileri dışında yer aldı. Yeni örgüte karşı açık muhalefet, yalnızca İtalyan Sosyalist Partisi'nden değil, aynı zamanda İtalyan Komünist Partisi yönetiminden de geldi. Parti yönetimi komünist işçilerin yalnız kendi Kızıl Muhafızlarında birleşmeleri gerektiği yolunda sekter bir tavır aldı. Bu tavırlar faşizme karşı gerçek bir halk ayaklanması sayılabileçek olan bu hareketi köstekledi ve Arditi Del Popolo'ya istekle katılmış olan sıradan sosyalist ve komünistleri güç durumda bırakarak çoğunun örgütten çekilmesine yol açtı. Güçlü bir siyasal liderlikten yoksun olan örgüt hızla geriledi». (Faşizm Üzerine Dersler, s 235). Halbuki Komintern partilerin «tüm işçilerin faşist çetelere karşı verdiği mücadelede başı çekmek ve illegal örgütlenme yöntemlerinin kesinlikle gerekli olduğu bu çalışma alanında da birleşik cephe taktiklerini coşkuyla yürütmek zorunda» olduklarını belirtmişti. (Üçüncü Enternasyonal' in Kısa Tarihi, s. 201). Güçlü faşist hareket karşısında genç İKP yetersiz kaldı ve faşizm İtalya'da da iktidara geldi.

Fransa'da ise, gerek faşist hareketin İtalya ve Almanya'daki kadar güçlü olmaması, gerekse Thorez başkanlığındaki FKP yönetiminin başından beri izlediği sağduyulu politika, faşizmin yolunu tıkadı. 6 Şubat faşist darbe girişiminden sonra FKP ve Sosyalist Parti'nin ortak çağrısı üzerine 5 milyon işçi ülke çapında genel greve gitti. 12 Şubat genel grevi eylem birliğinin ilk adımı oldu. FKP, faşizme karşı köklü tedbirler alacak, işçi sınıfının ve emekçi halkın haklarını koruyacak ve geliştirecek bir Halk Cephesi Hükümeti fikrini ortaya attı ve bu doğrultuda çalışmaya başladı.

Faşizme karşı mücadelenin başarılarını ve başarısızlıklarını gözönüne alan KEYK, anti-faşist mücadelenin ve birlik sorunun ele alınacağı 7. Kongreyi düzenledi. Tek tek söz alan Dimitrov, Thorez, Togliatti, Pleck, anti-faşist mücadelede bugün hâlâ dünya işçi sınıfına ışık tutmakta devam eden temel ilkeleri ortaya koydular. Faşiz-

min bilimsel tanımlaması yapıldı ve anti-faşist mücadelenin perspektifleri bu temele oturtuldu. Sekterlik ve dogmacılık sert bir biçimde eleştirildi. Halk Cephesi Hükümeti ilkesi açıklığa kavuşturuldu, bu tarzda bir hükümetin kurulabileceği koşullar ortaya kondu. 7. Kongre, o ana kadar gerek tek tek partilere, gerekse genelde Komintern'e musallat olan ve mücadelenin ufkunu daraltan sekterliğe ölümcül bir darbe indirdi; harekete yeni açılımlar getirdi. 7. Kongrenin açtığı yoldan yürüyen ve hatalarını giderek Komünist partiler faşizme karşı verilen mücadelenin başına geçtiler. Fransa'da Halk Cephesi zafere ulaştı ve hükümete geçti. İtalya'da ise illegal koşullarda usta bir çalışma sürdüren İKP hızla güçlendi ve sosyalistlerle tutarlı bir eylem birliği yürüterek İtalyan faşizminin sonunu adım adım hazırlamış oldu.

ULUSAL KURTULUŞ HAREKETLERİ VE KOMİNTERN

Birinci ve İkinci Enternasyonallerin gündemine gelmeyen, ancak emperyalizm çağında objektif olarak ilerici bir nitelik taşıdığı için bu çağın enternasyonalinin yani Komintern'in gündemine gelen bir konu da ulusal kurtuluş savaşları oldu. İkinci Enternasyonal'in son dönemdeki şoven önderlerinin kulakardı ettiği bu soruna, Komintern büyük bir duyarlık gösterdi, sömürge ve bağımlı ülkelerin genç işçi sınıfı partilerine başta ideolojik ve politik alanlar olmak üzere, tüm alanlarda büyük destek sağladı. Komintern özellikle Batı'daki kadar köklü bir işçi geleneği bulunmayan bu partileri, içine düşebilecekleri politik yanılgılara karşı uyanık tutmaya çalıştı. Bu yanılgılardan birincisi ezilen ulus şovenizmi idi. Sömürge ve bağımlı ülkelerdeki kurtuluş hareketinin, ulusal yönünü abartan, sınıfsal perspektifi gözardı eden; işgalci emperyalistlere duyulan kini, emperyalist ülkelerin işçi ve emekçi sınıflarına güvensizlik duyacak ve onları da sömürünün ortakları olarak görecek kadar abartan ve nihayet ulusal kurtuluş hareketlerini dünya devrimci sürecinin belirleyici unsuru olarak gören bu eğilimler, Komintern'in ilk kongrelerinde büyük bir titizlikle eleştirildi ve **«küçük-burjuva milliyetçi alışkanlıkların tümünün kafalardan kazınmasının acil gerekliliği vurgulandı»** (a.g.e., s. 111). Bu görüşleri savunanlar Batı Avrupa'da işçi hareketinin içinde oportünizmin etkinliğini olumsuz bir açıdan yorumluyorlar, bundan metropollerdeki işçi sınıfının kendisine emperyalist sömürüden pay verildiği için devrimci niteliğini kaybettiği ve ancak sömürgeler emperyalist sistemden koparsa Batı'da devrimin gerçekleşebileceği sonucunu çıkartıyorlardı **«Lenin Batı'nın kaderinin tümüyle Doğu ülkelerindeki devrimci hareketin gelişme düzey ve gücüne bağımlı olduğu savını temelsiz bularak reddetti»**. (a.g.e., s. 109).

Diğer bir yanılgı ise sömürge ülkeleri kapitalist ülkelerle bir tutarak, feodal veya yarı-feodal bir yapının egemen olduğu bu ülkeler için direkt olarak sosyalist devrim önermek, mücadelenin bu tip ülkelerde zorunlu bir aşaması olan ulusal demokratik aşamayı atlama eğilimiydi. Bir tür acelecilik olan bu eğilime karşı Komintern, bu ülkelerde anti-emperyalist ve anti-feodal hedeflerin daha geniş kitleleri kucaklayacağını, bu hedefler etrafında kitleleri kendi öncülüğünde toplayan komünist partilerin sosyalist devrime daha kolay yöneleceğini, ulusal demokratik hedeflerin gerçekleşmesinin sosyalist devrimin yolunu açacağını belirtti. Anti-emperyalist hedeflerin ve bu doğrultuda yapılacak ittifakların önemini kavrayamayan Endonezya Komünist Partisi, 1926'da ülkede genel bir silahlı ayaklanma düzenledi. Ne var ki Partinin tek başına kaldığı bu ayaklanma komünistlerin tüm yiğitliğine rağmen Hollandalı sömürgeciler tarafından kanla bastırıldı.

Ancak Komintern hiçbir zaman ulu-

sal demokratik devrimi **tüm** bağımlı ülkeler için geçerli bir reçete gibi sunmadı. 1922'de hazırlanan Komintern programı, orta derecede kapitalistleşmiş ülkeler için **«çok sayıda burjuva demokratik görevleri gerçekleştirecek olan farklı tipte proleter devrimlere geçiş olanağı»** (a.g.e., s. 344)nı belirtiyordu.

Komintern'in titizlik gösterdiği bir diğer konu da azgelişmiş ülke partilerinin proleter niteliğini korumakta gösterdiği titizlikti. Bu niteliğin korunması çift yönlü bir çabayı gerekli kılıyordu: bir yandan partinin azgelişmiş ülkelerde büyük bir kitlesellği olan köylü hareketi içinde erimemesi, kendini onunla özdeşleştirmemesi; öte yandan da sosyalist sistemin kesin desteğini almak amacıyla, çeşitli küçükburjuva radikal çizgilerin kendilerini «marksist-leninist» gösterme çabalarına karşı uyanık olunması. Enternasyonal'in bu açıdan o dönemde Çin konusunda yaptığı gözlemlerin ne denli haklı olduğunu bugün görüyoruz. **«Güney'deki devrimci üslerini kaybetmiş olan ÇKP'nin uzak kırsal bölgelere çekilmiş ve kendisini sanayi merkezlerinden çok uzaklaşmış bulması, partiyi işçi sınıfından soyutlamak ve ona bir köylü niteliği kazandırma eğilimi taşıyordu. 1926'da ÇKP üyelerinin %66'sı işçilerden oluşurken, 1930'larda köylü üyelerinin oranı %90'a çıkmıştı. ÇKP'nin köylü üyelerin ağırlıkta olduğu bir partiye dönüşmesi safları içindeki küçük-burjuva milliyetçi tavırların büyümesini beraberinde getirdi.»** (a.g.e., s. 534).

Komintern bu uyarılar yanında belli öneriler de geliştirdi. Bunlardan biri, partinin örgütsel bağımsızlığını kıskançlıkla korumak kaydıyla, anti-emperyalist kitle partileri oluşturmak veya bu nitelikte partiler varsa bunlara girmek idi. Bu önerinin gerekçesi, emperyalizme şiddetle karşı olan, ancak ülkenin geri sosyo-ekonomik yapısı sonucu sosyalizme Avrupa'daki kadar kolay yönelemeyen emekçi kitleleri, radikal, devrimci ve sosyalizme doğru açılan anti-emperyalist bir çizgi etrafında, böyle bir çizgiyi savunan bir örgüt etrafında, birleştirme şeklinde özetlenebilir. Bu doğrultuda Endonezya Komünist Partisi Sarekat Rakjat (Halkın Birliği) adlı geniş bir köylü kitlesine dayanan bir örgüt kurdu ve bu örgütü düzenli bir biçimde kendi politikası doğrultusunda yönlendirmeyi başardı. Çin'de ise komünistler ulusal demokratik bir örgüt olan Kuomintang Partisi'ne girdiler. İlk başlarda komünistlerle dostluğu ilke edinen bu parti gerici Çang Kay-Şek kliğinin eline geçip, ülke içinde komünistlere karşı yürütülen terörün aracı haline gelince, orda var olmanın bir anlamı kalmadı ve ÇKP, Kuomintang'dan ayrıldı. Ancak komünistlerin bu partideki varlıkları onlara kitle gözünde önemli bir saygınlık kazandırdı, anti-emperyalist mücadeleye önderlik etme anlamında ÇKP'nin önünü açtı.

SAVAŞ VE KOMİNTERN'İN SONA ERMESİ

Kitabın son iki bölümü Komintern'in sona ermesini ve onun günümüze bıraktığı mirası konu alıyor. Savaşın çıkış nedenlerine ve biçimine değiniliyor ve İkinci Dünya Savaşı'nın Birinci Dünya Savaşı'ndan farklı olduğu, basit bir paylaşım savaşı olmadığı, dolayısıyla ülkesini Alman istilasına karşı korumanın «bir emperyaliste karşı başka bir emperyalisti korumak» değil, Avrupa sermayesinin Hitler yoluyla yaymak istediği faşizme karşı demokrasiyi savunmak olduğu ortaya konuyor. Partilerin anti-faşist direnişi örgütlemeleri, ağır illegal koşullar, faşist terör ve buna karşı verilen destansı mücadele ayrıntılı bir biçimde aktarılıyor.

Komintern 1943 yılında son buldu. Kitap bunun gerekçelerini şöyle sıralıyor: **«Komintern üyesi partilerin büyümesi, anti-faşist çalışmaların somut sorunlarını anında ele alma gerekli-**

liği ve partilerin ulusal çıkarlar için verilen savaşta artan rolü bu partilerden eskisinden daha büyük bir bağımsızlık ve insiyatif talep ediyor ve artık partilerin çalışmalarının etkinleştirilmesi için bir engel haline gelmiş olan tek merkezden yönetim biçimlerinden vazgeçilmesini gerektiriyordu.

Üçüncü Enternasyonal kurulduğunda Sovyetler Birliği dışındaki bilimsel sosyalist partiler hem ideoloji hem de örgütlülük konusunda güçsüzdü; hâlâ deneyimli önderlerden yoksundu ve üye sayıları göreli olarak azdı. Bu durumda partiler ülkelerindeki devrimci hareketin önderliğine ilişkin sorunları ve sınıf mücadelesinin stratejl ve taktiklerini ancak ortak merkezileşmiş organların, Komintern'in şahsında tüm partilerin ortak çabalarıyla ele alabilir ve hazırlayabilirlerdi. Komintern'in çalışma döneminde üye partiler ideolojik ve örgütsel anlamda geliştiler ve marksizm-leninizm ruhuyla eğitilmiş deneyimli önder kadrolar yetiştirdiler. Komintern'e bağlı partilerin sayısal olarak büyümüş olmaları ve bazılarının işçi sınıfının yığınsal partileri haline gelmekte oluşu diğer önemli bir noktaydı. Bu partilerin çalışmaları çeşitli alanları kapsayarak giderek farklılaştı ve bu somut ulusal koşullar ve geleneklerin daha kapsamlı bir biçimde hesaba katılmasını gerektirdi.» (a.g.e., s. 641).

Son bölümde, kitap için de olumsuz bir puan olan günümüzdeki dünya devrimci süreci hakkında genel doğrulaların aşırı ve gereksiz tekrarını bir yana bırakırsak, partiler arasında proleter enternasyonalist ilişkilerin somutlaşma biçimi olarak günümüzdeki konferans mekanizması etraflıca ortaya konuyor.

SONUÇ

Üçüncü Enternasyonal'in Kısa Tarihi çok sayıda hatayı içeren ve gözden geçirilip düzeltilmesi gereken çevirisi dışında, başarılı ve yararlı bir kitap. Ele aldığı konulara yukarıda değindiğimiz bu kitabın iki açıdan daha özellikle okunması gerekiyor: birincisi bu kitabın ve onun içerdiği konunun gerek tümünü gerekse tek tek parçalarını bilimsel sosyalist eğitimle, özellikle de bilimsel sosyalist politikanın değişik konumlarıyla ilgili eğitimle bütünleştirmek, onu bu eğitimin tamamlayıcı parçası haline getirmek. İkincisi de kitabı okurken, ülkemizde de gündemde olan anti-faşist mücadelenin örgütlenmesi, parti yapısının sağlamlaştırılması ve güçlendirilmesi, sosyalist mücadelede ara hedefler ve taktikler gibi konularda görüşlerimizi geliştirmek, bakış açımızı zenginleştirmek. Komintern tarihinin bu anlayış içinde ilerlciler ve özellikle de bilimsel sosyallstler tarafından tartışılarak, araştırılarak ve özümlenerek okunmasının, sosyalist haretketkl ideolojik çalışmalara canlı ve sağlıklı bir soluk katacağına yürekten inanıyoruz.

Hasan TANAY

———o0O0o———

PARTİLEŞME SÜRECİ

V.İ. Lenin,
Yar Yayınları, 1979
Fiyatı 80 TL

Yar Yayınları, Lenin'in çeşitli yazılarından ve kitaplarından bazı pasajları biraraya getirerek bir derleme yayınladı. Derlemenin düzenlenmesinde özellikle ağırlık verilen konu, Partl, İşçi sınıfının partisinin örgütlenme ilkeleri, üye bileşimi, çalışma yöntemleri

vb... Bu nedenle derlemenin adı **Partileşme Süreci - Proletarya Partisinin Örgütlenme İlkeleri.** Kitapta Lenin'in 1897'den 1923 Ocak'ına dek, işçi sınıfı partisinin örgütlenme sürecine ilişkin, RSDİP [sonradan RKP(B)] somutunda kaleme alınmış, yazıları, mektupları, kitaplarının bazı bölümleri, kısaca değerlendirmeleri yer alıyor. Alıntıların yapıldığı kitaplardan ve yazılardan önemlice bir bölümünün daha önce de Türkçeye çevirilerinin yapılmış olması, derlemenin önemini azaltmıyor. Bir koşulla: Örneğin, **'Ne Yapmalı'**dan, **'Bir Adım İleri İki Adım Geri'** den ya da **'Sol-Kanat Komünizmi - Bir Çocukluk Hastalığı'**ndan belli bölümlerin bu derlemeye alınmış olması, okuyucuyu bir hazırcılığa götürmemeli. Bir kitabın belli bölümlerini okumak, kitabın bütünselliğinin bozulması, dolayısıyla ele aldığı sorun ya da sorunların da aynı bütünsellikten kopuk olarak algılanması tehlikesini içinde taşıyabilir. Bu nedenle, **Partileşme Süreci** isimli bu kitabın öncelikle «Proletarya Partisinin Örgütlenme İlkeleri» sorunu ön plana çıkarılarak hazırlandığı dikkatlerden uzak tutulmamalı.

Başlı başına bir yazı konusu olmamakla beraber, kitapta yer alan yazıların içinde, sosyalist ve demokratik görevler, demokratik sınıf ve tabakalarla ilişkilerden başlayıp sosyalizme geçiş biçimlerine dek uzanan çok çeşitli somut konuya ilişkin vurgulamalar bulmak olanaklı. Başka türlü de olması düşünülemez. Bilimsel sosyalizmin bütünsel bir dünya görüşü olmasından, herhangi bir sorununun bir diğerinden soyutlanarak ele alınmasının olanaksızlığından ötürü... «her örgütsel sorun bir politik önem taşır» (s. 251) diyor Lenin. Yukarıda söylenenlerin en özlü anlatımı.

Kitap hakkındaki değerlendirmeyi yaparken belli bazı noktaları öne çıkarmak bir anlamda zorunlu. Ayrıca gerekli de. Şu nedenlerle: Dünya işçi sınıfı hareketinin bunca deneyi, işçi sınıfı partisinin ilkeleri üzerine yazılmış bunca temel metin ve yapılmış yığınla tartışma, bugün Türkiye'de yine de bu ilkelerin tartışılmakta olduğu gerçeğini değiştiremiyor. Tam tersine içinde bulunduğumuz ve önümüzdeki dönemde bu tartışmanın çok daha canlı bir biçimde gündemde olduğunu, olacağını söylemek bile olanaklı. Bu tartışmanın belli bazı noktalarında Lenin'e her zamankinden daha çok gereksinim duyulacağı da bir abartma sayılmamalı. Bu nedenle, **'Partileşme Süreci'** isimli kitabı, çok önemli bazı konularda bir başvuru, bir el kitabı olarak değerlendirmek gerek.

Lenin'in derlemeye alınan ilk yazısı, '1897 sonu' tarihini taşıyan 'Rus Sosyal-Demokratlarının görevleri'nden. Yazının kaleme alındığı dönem, Rusya'da, henüz bilimsel sosyalistlerle demokratların, kendiliğinden gelme hareketle bilimsel sosyalist nitelikli işçi sınıfı hareketinin ayrışmadığı, bu ayrışma ve bilimsel sosyalist hareketin netleşme sürecinin yaşandığı bir dönem. Bu nedenle, işçi sınıfının bağımsız sınıf hareketinin oluşturulması, dönemin can alıcı sorununu oluşturuyor. Bunun başarılması, bir yandan doğru temellere dayandırılan propaganda ve ajitasyon çalışmalarına, öte yandan bu çalışmaların özellikle işçi sınıfının ileri kesimlerine yönelik olmasına ve bu kesimlerin örgütlenebilmesine bağlı. Çünkü, Lenin'in deyişiyle «proletaryanın ileri kesimleri arasında ajitasyon yapmak, (hareket genişledikçe) Rusya proletaryasının bütününü harekete getirmenin en emin ve birlcik yoludur. Sosyalizm ve sınıf mücadelesi fikrinin şehirli işçiler arasında yaygınlaşması, bu fikirlerin, kaçınılmaz surette, daha başka, daha küçük kanallarda akmasını gerektirecektir.» (s. 55)

Dönemin bir diğer önemli sorunu, işçi sınıfının Rusya'da çok önemli demokratik görevlerle de karşı karşıya bulunması. İşçi sınıfının bağımsız ha-

reketinin henüz yeterince netleşmediği böyle bir dönemde, demokratik görevlerin sosyalist görevlerle karıştırılması tehlikesi çok sıcak. Bunun önlenmesi gerekli. İşçi sınıfının demokratik görevlerini gözardı etmeden. İşçi sınıfının demokratik sınıf ve tabakalarla ilişkilerini net bir biçimde belirleyerek. Şöyle somutluyor Lenin:

«Çeşitli muhalefet gruplarından birinin veya diğerinin işçilerle dayanışmasını işaret ederlerken, yarın kendilerini bugünkü müttefiklerinin karşısında bulabilecek olan Sosyal-Demokratlar, işçileri diğerlerinden ayrı tutacaklar, daima **dayanışmanın geçici ve koşullu olduğuna** işaret edecekler, **daima proletaryanın bağımsız sınıf bütünlüğünü vurgulayacaklardır.»** (s. 54)

Özellikle önemli. Özellikle, Türkiye'de faşizmin yenilmesini bir burjuva demokratik hareketten bekleyen ve bir dönem o harekete koşulsuz destek olan, işçi sınıfının bağımsız sınıf hareketini yükseltme çabalarına yakışıksız suçlamalarla karşı koyan Türkiyeli kimi sosyalistler için önemli.

Yine aynı dönemde Rusya'da, Çarlığa karşı mücadele etmenin tek yöntemi olarak, küçük grupların işbirliğini önerenler, bu doğrultuda eylemler, örgütlenmeler var. Lenin, bunların karşısına çok net ve açık bir biçimde işçi sınıfının politik örgütünü çıkarıyor. Diyor ki 'Sosyal-demokratlar... bu savaşın komplocular aracılığıyla değil, **işçi sınıfı hareketine dayalı, bir devrimci parti aracılığıyla verilmesi gerektiğini düşünürler.** (s. 61-62)

Bu kısa hatırlatmalardan sonra örgüt sorununa geçilebilir. Lenin 'işçi sınıfı hareketine dayalı bir devrimci parti'den ne anlıyor?

Lenin'in 1900 yıllarının başında dayandığı ve öne çıkardığı örgüt, henüz parti değil. Partı'nin gerekliliğine inanmadığından ya da o dönemde partiyi gerekli bulmadığından değil. İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Petersburg Mücadele Birliği'nden söz ediyor. Hatta bu kadrolaşmayı, 'bir devrimci partinin embriyonu' olarak niteliyor. Çünkü Parti'nin oluşturulması bir süreç sorunu ve Rusya o dönemde tam da bu süreci yaşıyor.

BİRLİK SORUNU

Bu sürecin en önemli sorunu nedir? Rusya'da birbirinden kopuk eylemler, propaganda ve ajitasyon yürüten bağımsız gruplar var. Petersburg Mücadele Birliği de bunlardan biri. Bunlar Sosyal-Demokrat (bilimsel sosyalist) gruplar. Ve Lenin'e göre «Parti kurmak ve güçlendirmek demek, bütün Rusya sosyal demokratları arasında **birlik** kurmak ve güçlendirmek demektir ve... böyle bir birlik, diyelim ki, bir temsilciler toplantısının bir kararıyla sağlanamaz; bu birlik için çaba harcamak gereklidir. İlk başta somut ideolojik birlik için çalışmak gerekir. Bu ideolojik birlik bir parti programıyla pekiştirilmelidir.» (s. 56)

Lenin'in 1900 yılı Eylül ayında kaleme aldığı 'Iskra Yazı Kurulu Bildirisi'nde sorunu koyuş biçimi bu. 1979 Türkiyesi için de güncel ve önemli. Bu nedenle konuyu biraz açmak gerekiyor.

Lenin'den aldığımız yukarıdaki sözlerde önem taşıyan noktalar neler?

1) Rusya'da Sosyal-Demokrat (bilimsel sosyalist) nitelikli birden çok hareketin ya da grubun, hiç değilse kadrolaşma'nın varlığı.

2) Bunlar arasında, Parti anlamında bir birlik oluşturulmasının ve bu birliğin gerçekleştirilmesi için çaba harcanmasının gerekliliği.

3) Bunun ideolojik birlik olacağı ve bir parti programı ile pekiştirilmesinin zorunluluğu.

Şüphesiz, başka koşullarda yapılmış formülasyonları alıp günümüze ve Türkiye sosyalist hareketinin sorunlarına çözüm getirsin diye aynen kullanma-

ya kalkışmak yanlış olur. Buna rağmen, Türkiye'de sosyalist hareketin tekleşmesi konusunda önümüzde önemli görevlerin durduğu ve bu konuda geçmişten ders alınmasının gerekliliği de yadsınamaz.

Lenin'e göre yapılması gereken ilk iş, bilimsel sosyalistlerle çeşitli burjuva ve küçük burjuva demokratik hareketlerin, ekonomistlerin ayrım noktalarının kalın çizgilerle belirlenmesidir. Bu, bilimsel sosyalist hareketin kendi bağımsız çizgisine oturabilmesi ve o çizgide gelişebilmesi için zorunlu. Türkiye sosyalist hareketinin bir ölçüde bunu aştığı, en azından bilimsel sosyalist olmanın ölçütlerinin kalın çizgilerliyle ortaya çıkmış olduğu söylenebilir. O anlamda her şeye yeniden başlamak gibi bir sorunun varlığından söz edilemez. Ama bizde de politik hareketin tekleşmesi sorununun, bugün ayrı ayrı çevrelerde toplanmış sosyalist kadroların giderek birleştirilmesi yolundan geçeceği görünüyor. İşte bu noktada Lenin'den öğreneceğimiz çok şeyler var.

Bir kez bu birliğin birtakım kararlarla sağlanamayacağı çok açık. Lenin, birliğin sağlanması için somut çaba harcanması, bazı araçlar bulunması gerektiğini söylüyor. Bunun için gazeteyi düşünüyor. Önemli olan gazete olması değil. Bunu çok önemli sayanlar, gazeteyi nerede ise her sorunu çözebilecek bir sihirli anahtar gibi görenler olabilir. Önemli olan, Lenin'in birliği ve örgütlenmeyi sağlamada somut bir eylem planı önermiş olması. O halde, Türkiye'de de, birlik diyenlerin 'birlik'in bir eylem süreci içinde sağlanabileceğini kavramaları ilk koşul oluyor.

Lenin, birlik konusuna o dönemin Rusyası için özel bir önem veriyor. Bu konuda ilkeli ve kararlı. O halde Türkiyeli sosyalistler de ilkeli ve kararlı olmak zorunda. Lenin öyle olduğu için değil sadece. Bir konuda ilkeli ve kararlı olunmadıkça başarıya ulaşılamayacağından. İlkeli ve kararlı olmanın somut göstergesi ise, çözüm önermek, somut adımlar atmak. Eylem planı geliştirmek. Ama eylem diye geliştirilenler ne? Birtakım küçük hesaplarla, daha somutu oy sayılarına yönelik hesaplarla yapılan faydacı ve ilkesiz, tarafların «birbirini kullanması» temel esprisine dayalı yanyana gelmeler mi, Türkiye'de, çok yakın bir geçmişte görüldüğü gibi? Bu mu kalıcı birlik?

Yoksa kimi dergilerin, «tekkeler»in etrafına kümelenmiş grupların, bilmem hangi salonda bir araya gelip, birbirleriyle kıyasıya çekiştikten sonra bir adım ileri gitmeden dağılıvermeleri mi?

Lenin, birlik ve örgütlenme için önemli bir araç olarak gördüğü gazetenin «çeşitli görüşlerin deposu haline getirilmesi» eğilimlerine karşı duruyor. «Tersine onu titizlikle belirlenmiş olan eğilimin özüne uygun bir şekilde yürüteceğiz» diyor. (s. 67) Bu neyin ifadesidir? Bir partide birliğin, çeşitli görüşlerin yanyana gelmesi demek olmadığının... Burada da ideolojik birliğin önemi ön plana çıkıyor. Lenin de önce somut ideolojik birliğin sağlanmasını ve bu ideolojik birliğin bir parti programı ile pekiştirilmesini gerekli görüyor.

Bilimsel sosyalistlerin birliğinin sağlanması adına, ilkelerden ve temel ideolojik yapıdan ödün verilemez. O zaman yapılan gerçek bir sosyalist birlik değil, kendini aldatma olur. Çünkü ne denli birlik gibi görünse de, farklı görüşlerin yanyana gelmesinden —bu farklılıklar korunduğu sürece— birlik değil, ayrılık doğar. Geçici ve görünüşte bir birlik oluşur belki, ama gelecekte çok daha önemli bölünmeleri içinde taşıyarak.

Onun için Lenin, sağlanan ideolojik birliğin parti programı ile somutlanmasını gerekli görüyor. Çünkü bir işçi sınıfı partisinin programı «bir partinin elde etmeye çalıştığı ve uğrunda sa-

vaştığı bütün her şeyin açık, kesin ve öz bir bildirimidir.» (s. 105)

Eğer kitleleri kucaklayan, onları harekete geçirmeye yetenekli bir ideolojik ve örgütsel birlik sağlanmazsa, çeşitli kadrolar ne denli biraraya gelmiş olurlarsa olsunlar, işçi sınıfı hareketinin birliği sağlanmış olmaz. Lenin'den izleyelim:

«**Bizim ihtiyaç duyduğumuz,** bir avuç devrimci zihniyetli aydının değil, halkın geniş bir sınıfının tümünü bağımsız bir yaşam ve mücadele için harekete getiren, **işçi sınıfı hareketinin bütün önderlerinin birliğidir.** Bize, değişen durumlar ve değişen koşullarda faaliyet gösteren ve bazen Sosyal Demokrat inançlara en ayrı yollardan varan aydınlarla işçilerin, komite, örgüt ve grupların hepsi ya da büyük çoğunluğu tarafından bilinçlice ve azimle varılan **sıkı bir ilke birliği temeline dayanacak bir birleşme gereklidir.** Böyle bir birleşme emretmeyle sağlanamaz; biraraya toplanan delegelerin alacakları kararlarla da hemen gerçekleşemez.» (s. 102)

PARTİ DİSİPLİNİ — DEMOKRATİK MERKEZİYETÇİLİK

Lenin'in sürekli olarak vurguladığı, kitleleri harekete geçirebilecek bir parti yapısıdır. En doğru ideolojik görüşleri de benimsemiş olsalar, kitleleri harekete geçirecek güce ulaşamadıkları sürece, bilimsel sosyalistlerin biraraya gelmelerinden, salt bundan bir parti oluşmaz. Bu sadece başlangıç olabilir. Nasıl bir örgüt yapısı oluşturulmalıdır ki, bu örgüt kitleleri harekete geçirebilsin ve onları zafere, iktidarın alınmasına götürebilsin?

Önce işçilerin iki örgüt biçimini birbirinden ayırmak gerek; yapıları, işleyişleri bakımından.

Sendikalar ekonomik mücadelenin örgütleridir. Örgütlenişleri, çalışma biçimleri de mücadele ettikleri alana göredir. Sendikalar işçilerin mümkün olan en büyük çoğunluğunu kucaklamalıdır. Ama «Sosyal Demokrasinin politik mücadelesi, işçilerin işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadelesinden daha geniş ve karmaşıktır.» (s. 75 'Ne Yapmalı'dan) İşte Lenin'e göre politik örgüt de bu genişliğe ve karmaşıklığa uygun şekilde oluşturulmalıdır. Ekonomik mücadele örgütlerinden farklı bir yapıda ve işleyişte olmalıdır.

Bu işleyişin temel ögelerinden ikisi, disiplin ve demokratik merkeziyetçi işleyiştir. Elbette bu partinin nasıl bir üye bileşimine sahip olacağı da en önemli konulardan biri. Ama bunun üzerinde fazla durmaya gerek yok. Çünkü hep biliniyor. Bu, disiplin ve demokratik merkeziyetçilik konularının bilinmediği anlamında değil. Belki bu dönemde, bu konuya ilişkin anımsatmaların yapılmasının daha yararlı bulunmasından.

Bir işçi sınıfı partisinde, demokratik merkeziyetçilik ve bunun bilinçli bir biçimde uygulanmasından sağlanan disiplin, başarı için esastır. Kapitalist toplum koşullarında çalışan bir işçi sınıfı partisi, çok çeşitli ideolojik saldırılarla karşı karşıyadır. Partinin ideolojik ve örgütsel birliğini sağlamanın, bilinçlice kabul edilen disiplinin eksiksiz uygulanmasından başka yolu yoktur. İdeolojik ve örgütsel birliğini sağlayamayan bir partinin ise, kapitalist toplum koşullarını aşıp sosyalist toplumun kuruluşunu gerçekleştirmesi olanaklı değildir. O halde, önce, demokratik merkeziyetçi işleyiş nedir?

Lenin'in **Partileşme Süreci** isimli derlemeye alınan yazıları, zaman bakımından birbirinden çok farklı dönemleri kapsıyor. Gericilik dönemleri, birinci demokratik devrim dönemi, partinin yasaklandığı ve illegal çalıştığı dönemler, partinin nisbi bir özgürlük ortamında çalıştığı dönemler ve nihayet Lenin'in 'şu anda Avrupa'nın en demokratik ülkesiyiz' dediği 1917 Şubat devrimi sonrası. Dahası var, 1917 Ekim

devrimi sonrası. Yani sosyalist devrimden sonra. Bütün bu dönemlerde, Lenin'in yazdığı her yazıda ve söylediği her sözde demokratik merkeziyetçiliği ve disiplini özellikle vurguladığı görülüyor. Bundan şu çıkıyor. İşçi sınıfı partisinin bu temel ilkeleri, yere ve zamana, çalışma koşullarına göre değişebilir ilkeler değil. Bir işçi sınıfı partisi için her koşulda mutlaka korunması gereken en temel ilkeler.

Lenin, parti merkezini, güzel bir benzetmeyle bir orkestranın yönetimine benzetiyor. Ve «Merkez, orkestrayı gerçekten yönetmelidir; kimin hangi çalgıyı, nerede ve nasıl çaldığını; her aleti çalarken nerede ve nasıl talimat alınmış veya alınmakta olduğunu; kimin nerede ve niçin orkestranın ahengini bozduğunu (müziğin kulağa cızırtılı gelmesiyle); uyumsuzluğu düzeltmek için kimin, nerede ve nasıl yerinin değiştirileceğini vb. vb. kesinlikle bilmek zorundadır.» (s. 100) diyor. Bu nasıl sağlanır? Merkezi kararların tüm parti birimlerinde uygulanmasıyla. Ama merkezi kararlar da tüm parti birimlerinin katkılarıyla oluşur. İşte demokratik merkeziyetçi işleyişin özü. Daha açık bir şekilde ifade edilirse; her kademede yöneticiler ve görevliler ve her düzeyde sorumlular aşağıdan yukarıya doğru gelişen demokratik bir yapıyla oluşturulacak. Kararlar da mümkün olduğunca böyle alınacak. Demokratik yan bu. Ama bu gelişimin sonunda varılan sonuçlar, yani kararlar da yukarıdan aşağıya doğru kesinlikle ve büyük bir titizlikle, disiplinle uygulanacak. Merkezi yan ve parti disiplini de bu.

Bunun için parti tüzüğü en az parti programı kadar büyük bir önem taşıyor. Herkesin üzerinde birleştiği ve uymayı daha partiye girerken kabul ettiği bir tüzük olmadan, bu demokratik merkeziyetçiliği sağlamak ve yaşatmak mümkün değil. Mümkün olan en küçük ayrıntılarına dek partideki işleyiş bir tüzükte somutlanmalı. Ve her parti üyesi tüzüğün emredici hükümlerine uymayı kendisi için en temel partili olma ölçütü saymalı. Böyle olmazsa biraraya gelip bir örgüt oluşturmak mümkün olmaz.

Bu, beraberinde, partide her türlü grupçuluk anlayışının ve hizip çalışmasının önlenmesinin güvencesini de getirir. Çünkü bir parti, kendi grup disiplinlerine sahip olan çeşitli grupların biraraya geldiği yer değildir, olamaz. Ama bu, partide herkesin her zaman ve her konuda aynı şekilde düşüneceği anlamına mı gelir? Çok tartışılan bir konu belki de bu tartışma. Demokratik yapının anlaşılmamasından ötürü.

«Geniş halk hareketine dayanan ve bu hareketin bilinçli sözcüsü olmayı görev bilen bir partide, bütün mahfil ruhu ve dar hizipçi görüşleri kesinlikle reddetmekle birlikte, çeşitli sorunlar üzerinde kişisel farklılıklar her zaman çıkmıştır ve kaçınılmaz olarak çıkacaktır da. Fakat, eğer bizim parti üyelerimiz sınıf bilinçli militan proletaryanın değerli temsilcileri, dünya işçi sınıfının değerli iştirakçileri olacaklarsa, parti programımızın ilkelerini gerçekleştirme yöntemleri ve yorumu üzerindeki kişisel uyuşmazlıkların, merkezi kurumlarımızın yönetimi altında uyumlu, birlik halinde çalışmaya engel olmaması ya da olamamasını sağlamak için ellerinden gelen çabayı harcamalıdırlar.» (s. 119) diyor Lenin. Tartışmanın yasaklanması, farklı görüşlerin yasaklanması değil bu. Tam tersine. Ama sonsuz bir tartışma özgürlüğü de değil. Parti, öncelikle iş yapma yeri. İş yapılmasına yardım edecek tartışmaya, partiyi geliştirecek tartışmaya evet. Ama partiyi parçalanmaya götürebilecek, dağıtabilecek hizipçiliğe hayır. Lenin'den zorunlu bir alıntı daha: «Partinin görüşlerine neyin uyup neyin uymadığını belirleyebilmek için ortada **parti programı**, taktikler üzerine **parti kararları, tüzüğü** ve nihayet proletaryanın ulus-

lararası gönüllü kuruluşlarının, kendi partilerine sürekli olarak tam tutarlı olmayan, bütünüyle marksist ve tamamiyle doğru olmayan münferit unsur ve eğilimleri olan, fakat öte yandan da saflarını sürekli olarak perlyodik 'tasfiyelere' tabi tutan **uluslararası sosyal-demokrasinin tüm tecrübesi** vardır.» (s. 179)

Bütün bunları, Lenin'in tüzük tartışmalarına ilişkin yazılarında, kitaplarında bulmak olanaklı. Tartışma, tüzüğü geçersiz bulmaya, partiyi belirsiz, şekilsiz bir örgüt haline getirme çabalarına kadar varıyor çünkü. Lenin, «Oblomov çevresi allesine özgü rahat sabahlığa ve terlliklere alışmış olan kişilere, resmi tüzük dar, kısıtlayıcı, sıkıcı, değersiz ve bürokratik, ideolojik mücadelenin özgür 'süreci' üzerinde bir ayakbağı ve bir serf-köleliği zinciri gibi görünüyor. Aristokratik anarşizm, dar çevre bağlarının yerini geniş parti bağlarının alabilmesi için tüzüğe gerek olduğunu anlayamıyor... Parti bağı, resmi 'bürokratikçe' ifade edilmiş bir tüzük (disiplin dışı entelektüellerin görüşüyle bürokratik) üzerine kurulmalıdır; ancak buna sıkı sıkıya bağlanmak, bizi gruplara özgü inatçılık ve kaprislerden, ideolojik mücadelenin özgür 'süreci' adına yapılan çevre çekişmelerinden kurtaracaktır.» (s. 134-135)

KİTLE İLE İLİŞKİLER — ÖRGÜTLÜ İLİŞKİLER

1905 yılında yapılan RSDİP Üçüncü Kongresinde hazırladığı bir karar tasarısında Lenin, Partinin dikkatini şu görevlere çekiyor: «Proleterlerin ve yarı proleterlerin geniş kesimlerini tam sosyal demokratik bilince yükselterek, onların devrimci sosyal demokratik eylemlerini geliştirerek; mümkün olan azami sayıda Partimize bağlı işçi sınıfı örgütleri yaratılması yoluyla işçi örgütlerini yönetme yeteneğindeki mümkün olan en fazla İşçinin yerel, merkezi ve tüm Parti merkezi üyeliklerine yükseltilmesini sağlayarak; Partiye katılmaya isteksiz olan ve imkan bulamayan İşçi örgütlerinin, en azından birlikte davranmalarını sağlayarak, **Parti ile işçi sınıfı kitleleri arasındaki bağları güçlendirmek** için her çabayı sarfetmek.» (s. 160)

Bir İşçi sınıfı partisinin görevi kitleleri yönetmek, harekete geçirmek ve örgütlemektir. Eğer bir parti, İşçi sınıfının öncü kesimlerini örgütleyemiyorsa geniş İşçi kitlelerini ve giderek de tüm halkı harekete geçirme yeteneğinden yoksun demektir. Kitleler içinde öncü kesimlerle kurulacak ilişkinin örgütlü ilişki olması çok önemlidir. Ancak böyle olursa bir anlam taşır. Yoksa bir parti ne denli doğru bir ideolojik çizgiye oturmuş olursa olsun, eğer bu doğruları kitlelere ulaştıramayacaksa, —bu ulaştırmanın yolu da kitleyle kurulacak örgütlü ilişkilerdir— başarıya ulaşamayacak demektir. Her parti, kendi somutundan kalkarak bu örgütlü ilişkiler için değişik biçimler oluşturabilir Lenin, Çarlık Rusyası dönemi için Parti komitelerini öngörmektedir. Bunlar bizzat İşçilerin içinde oluşturulan, her eylemlerinde İşçilere önderlik etmeye yetenekli, işçilerin her somut sorunundan kalkarak onları bilimsel sosyalist bilince ve parti bilincine ulaştırmaya çalışan birimlerdir. Partinin çalışması da temelde bu birimler üzerinde yükseltilmiştir.

Yapılan genel ajitasyonların ve propagandaların etkisi oldukça sınırlıdır. Kitlelerin zihinlerinde ancak belli bazı çağrışımların yaratılmasına yardım edebilir. Bununla yetinmek mümkün değildir. Kitleye ulaşabilmenin daha emin ve kesin yolu, kitlelerin öncülerinin parti birimlerinde örgütlenmesidir

«Hepsinden önce, her sanayi girişiminde, sayıları az da olsa, bütünüyle Parti üyesi işçilerden oluşan komiteler kurmak, önderlik işlevlerini Sosyal-Demokratik hareketin, işçilerin kendi arasından çıkan liderlerinin elinde

toplamak, işte günümüzün görevi budur. Söylemeye gerek yok ki, bu komitelerin görevleri, kitlelerle yakın ilişki sağlamak ve çalışmayı Sosyal-Demokrasinin, kitlelerin bütün gereklerini karşılayacağı bir şekilde yönetmek olmalıdır. Her parti hücresi ve işçi komitesi, kitleler içinde ajitasyon, propaganda ve fiili örgütlenme çalışması için bir temel olmalıdır; yani kitleler nereye giderse oraya gitmeli ve her adımda kitlelerin bilincini sosyalizm doğrultusuna itmeye, her özel sorunu proletaryanın genel göreviyle bağlamaya, her örgüt hareketini bir sınıf birliği hareketine dönüştürmeye, etkinlik gücü ve ideolojik etkiyle (elbette ki rütbe ve mevkileriyle değil) bütün legal proleter örgütlerinde önderlik rolünü kazanmaya çalışmalıdır.» (s. 193)

Değişen dönemlerde, değişen koşullarda Parti'nin kitlelerle bağlarının sağlamlaştırılması için değişik olanaklar ortaya çıkar. Ama temel ilke hiç değişmez: Yani kurulan ilişkilerin örgütlü ilişkiler halinde yükseltilmesi.

YANILGILARDAN, BAŞARISIZLIKLARDAN DERS ALABİLMEK

Dünyanın hiçbir yerinde hiçbir işçi sınıfı partisi tamamiyle düz ve pürüzsüz bir yol izlememiştir. Her partinin yaşamında zikzaklar, geriye dönüşler, önemli yanılgılar yer almıştır. Bundan kaçınılamaz. 'İş yapan hata yapar' diye genel bir kural var. Önemli olan hata yapmamak değil, yapılan hatalardan ders çıkarabilmektir.

Başarısızlıklar ve yanılgılar karşısında nasıl davranılmalıdır? İşte Lenin'in yanıtı:

«Bir politik partinin kendi yanılgıları karşısındaki tutumu; bu partinin ne ölçüde ciddi olduğunu ve kendi sınıfı ile emekçi halkına karşı görevlerini pratikte ne ölçüde yerine getirdiğini tesbit edebilmemiz için en önemli ve emin ölçütlerden birldir. Bir yanlışı açıkça teslim etmek, bunun nedenlerini araştırmak, buna yolaçan koşulları tahlil etmek ve giderilmesi için izlenecek yolları bulmak, işte ciddi bir partinin göstergesi budur; bu tutum, onun görevlerini nasıl yerine getireceğini, sınıfını ve sonra da kitleleri nasıl eğitip yetiştireceğini gösterir.» (s. 277)

Buradan hemen Türkiye'ye geçmek gerekiyor. Türkiye'ye ve 14 Ekim seçimleri sonrasına.

Seçimlerden sosyalist güçler tek kelimeyle başarısız çıktı. Bunun söylenmesi bile kimilerini pek öfkelendiriyor. Bunu bir yana bırakalım. Ama şimdi ne yapılmalı? Bu başarısızlığı, parti düzeyinde, sosyalist çizgiler, gruplar düzeyinde örtmeye çalışmak mı yapılması gereken? Sosyalistler kitlelere ulaşamadı, sosyalizmi bir alternatif olarak kitlelere benimsetemediyse, bunun nedenlerini önce kendilerinde aramalı değil midirler?

İşçi sınıfının bilimsel sosyalist partisinde yapılan bu. Bu amaçla tüm örgütte demokratik merkeziyetçi işleyiş ilkelerine uygun bir tartışma açıldı. Ama bu da kimilerini çok kızdırdı. Böylesine bir yaklaşım, kimilerince «elindekileri kaçırmamaya çalışmak» diye yorumlandı. Lenin'den yapılan yukarıdaki alıntı özellikle onlar için. Üzerinde düşünsünler diye. Tarihten ders çıkarmak diye başka neye denir?

★

Partileşme Süreci adlı kitabın belki çok az bir kısmına değinildi. Sadece belli bazı noktalarına dikkat çekilsin ve en önemlisi, bu kitabın şu sıralar okunmasının ne denli önemli olduğu vurgulanabilsin diye. Yoksa başta da belirtildiği gibi, sadece örgütlenme sorunlarına dayalı olarak yapılmış gibi görünen bu derlemenin, bilimsel sosyalizmin hiçbirl diğerinden koparılamayacak çok çeşitli sorunları için de bir başvuru kitabı niteliği taşıdığı çok açık. Okunması ve özümsenmesi bütün bu nedenlerle önem taşıyor.

Leyla EKİN

LENİN ÇAĞININ DEVRİMCİLERİ

Güncel Yayınları, 1979
Fiyatı 75 TL
Türkçesi: N. Aka

Binlerce yıl önce, bir Çin bilgesi Tao, şöyle diyordu:

«Asıl olan testi değil, testinin çevreleyip meydana getirdiği ve içine suyun girdiği boşluktur. Eğer bir kimse, kendi içinde başkalarının girebileceği bir boşluk yaratabilirse, onları biçimlendirme şansına sahip olabilir.»

Lenin Çağının Devrimcileri kitabını okurken, lise sıralarında okuduğum Tao'nun bu özdeyişini düşünmeye başladım. İnsanlığın gelişmesi önündeki engelleri yıka yıka sınıfsız, özgür bir geleceğe doğru yol alan toplumları ve bu toplumların yeniden örgütlenmesine önderlik etmiş olan Lenin'i düşünmeye başladım. Lenin'le yoldaşlık etmiş, O'nun düşüncelerini, mücadele kararlılığını, kısaca Lenin ruhunu kendi ülkelerine ve bütün dünyaya taşımış olan John Reed, Paul Vaillant Couturier, Antonio Gramsci, Georgi Dimitrov, Otto Kuusinen, Palmiro Togliatti, Maurice Thorez, Ernst Thaelmann, Clara Zetkin ve diğerlerini düşünmeye başladım. III. Enternasyonali, enternasyonalizmin bir düşünce ve eylem olarak, işçi sınıfı mücadelesinde nasıl bir güç kaynağı olduğunu yeniden düşünmeye başladım.

Gerçek her kitap, insanı belli bir yönde düşünmeye zorlar. Bu kitap da insanın düşüncelerini bu yönlere doğru sürüklüyor.

Güncel Yayınlar'ın son kitaplarından olan **LENİN ÇAĞININ DEVRİMCİLERİ** sekiz biyografi özetinden oluşuyor. Özgün adı, **RÉVOLUTIONNAIRES DE L'ÉPOQUE DE LÉNINE** olan kitap, 1969 Fransızca baskısından çevrilmiş.

Biyografi özetleri verilen J. Reed, P.V Couturier, A. Gramsci, G. Dimitrov, O. Kuusinen, P. Togliatti, M. Thorez, E. Thaelmann, C. Zetkin'in ortak yanları, Lenin'in çağdaşları, 1917 büyük Sovyet Devrimi'ni görmüş, Üçüncü Enternasyonal'de görev almış Marksist-Leninistler olmaları. Kitabın sunuşunda da belirtildiği gibi derleme bu çerçevesiyle eksiktir. Burada Vladimir İliç'in birçok yabancı dostlarının, savaş arkadaşlarının ve sadık öğrencilerinin adları bulunmamaktadır. Her ülkede, her kıtada mücadele veren devrimcilerin parlak yaşamları unutulamaz. Bu yaşamlar sonsuza kadar anımsanmaya layıktır. Ancak, 230 sayfa tutan kitabın hacmi daha önce belirlendiği için, sekiz öykü ile yetinilmiş. Önsözde öykü diye isimlendirilen biyografi özetleri, kitabın sınırlılığı nedeniyle gerçekten çok özet olarak verilmiş. Bazı konuların biraz daha genişletilmesini, insan kitabı okurken istiyor. Ancak, kitapta verilmek istenilen kişilerin hayat hikayeleri değil, işçi sınıfı mücadelesinde uluslararası dayanışmanın gücü, dayanışma düşüncesi ve yöntemlerinin Lenin tarafından nasıl yönlendirildiği, 1917 büyük Sovyet devriminin düşmanları burjuvaziye ve ikircikli küçük burjuvaziye karşı ne denli güçlü bir temel oluşturduğudur.

Kitapta öyküleri anlatılan devrimcilerin kendi ülkelerinde Amerika'da, Fransa'da, İtalya'da, Bulgaristan'da, Finlandiya'da, Almanya'da işçi sınıfının Marksist-Leninist partilerinin doğmasında gösterdikleri kararlılıkları, özverileri ve mücadele güçleri anlatılıyor. Bu güçlerin kaynakları, enternasyonal örgüt ve Lenin'in yönlendirmeleri, yani Üçüncü Enternasyonal anlatılıyor.

Amerikan burjuvazisinin kendine sunduğu nimetleri elinin tersiyle itip, devrime omuz vermeye koşan, Moskova'da hastalandığında ilaç bulunamadığı için ölen, Ekim Devrimi'nin ozan ve tarihçisi John Reed; 1 Mayıs gösterilerinin üstüne ateş emri alan asker-

leri coşkun söylevlyle durduran ve askerlerle gösterlcllerln kucaklaşarak, gösterilere birlikte katılmalarını sağlayan P.V. Couturier; Marksizm-Leninizmden aldığı güçle, faşizmin zindanlarında yazdığı 32 defter dolusu yapıtıyla, partiye, İtalyan kültürüne ve uluslararası işçl hareketine büyük katkılarda bulunan A. Gramsci; Almanya'da nasyonal-sosyalizm yenilgiye uğramadan önce, naziler iktidardayken, Alman yargı organlarının önünde savunma kürsüsünden, dünyanın tüm demokratlk güçlerinin nazl iktidarına karşı cephe almasını sağlayan ve savunmasıyla nazi iktidarını dize getlren, anti-faşist mücadelenin büyük, yiğit ustası G. Dimitrov; teorik çalışmalarıyla, marksizm-leninizme getirdiği felsefi katkılarıyla kafalarımızda yaşayan Kuzeyin Kızıl Çamı O. Kuusinen; İtalyan Komünist Partisi'nin kurucusu ve partinin kitleselleşmesinde önemli katkıları olan P Togliattl; halkın oğlu M. Thorez; nazi zindanlarında bütün işkencelere karşın tam 11 yıl direnen ve nazizmin kesin yenilgisinin yaklaştığı 1944 yılında nazi cellatlar tarafından katledilen, Almanya'da işçl sınıfı zaferinin sembolü E. Thaelmann; marksizm-leninizmin büyük emektarı C. Zetkin. Ne bu insanlar, ne de Lenin artık aramızda yaşamıyor. Bu kitapta, sırasıyla, Elizaveta Drobkina, Lidya Fomenko, Rafail Kigerov, Borls Kostiyukovski, Armas Aikia, Alexsandre Golemba, Alexsandr İsbakh, Euguéni Riabtchikov, Galina Serebriyakova tarafından kaleme alınan öyküleriyle yaşıyorlar. Öykülerin farklı kimseler tarafından yazılması, kaçınılmaz olarak üslup farklılıkları da yaratmış. Bu durum çevirmenin işlni zorlaştırmış. Özellikle P.V. Couturier'in öyküsünün çevirisindekl zorluklar anlaşılabiliyor.

Lenin Çağının Devrimcileri kitabında insanın dikkatine çarpan bir konu da, öyküleri anlatılan devrimcilerin sosyal ve sınıfsal kökenleri. İçlerinde birkaç kuşak işçi, proleter kökenli olanlar, aydın aileden gelenler, burjuva kökenli, hatta aristokrat kökenli olanlar var. Bunları bulundukları yerlerden, bilimsel sosyalizme, marksist-leninist dünya görüşüne, mücadele anlayışına çeken şeyler nelerdir? Hangi süreçlerdir? Kitapta bir ölçüde bunlar anlatılıyor.

Hep bildiğimiz gibi, bütün sınıflı toplumlarda, eski toplumun içinde doğan, yeni ve daha güçlü olan sınıf, sınıflı toplumun en üst düzeydeki örgütü olan devleti ele geçirmek için mücadele eder. Bu mücadelede kendilerine önderlik edecek kadroları da ortaya çıkarırlar. Bu kadroların iktidar mücadelesinde başarıya ulaşabilmek için kendi sınıflarını örgütlemeleri gerekir. Yeni sınıf örgütlenirken öncelikle eski toplumun, sınıf aleyhine işleyen mülkiyet biçimine karşı çıkar. Politik örgütlenmesini bağımsız hale getirir, belki de en zoru, eski toplumun ideolojisini her alanda yenecek, kendi sınıfının ideolojisini (düşünme biçimini) ortaya koyar. Bütün bunlar yeni bir yaşama biçimi demektir. Dolayısıyla eski toplumun içinde yeni bir insan tipi demektir. İlkel toplumdan köleci topluma, köleci toplumdan feodal topluma, feodal toplumdan burjuva toplumuna geçişlerde de böyle olmuştur.

Burjuva toplumu içinde doğan modern işçi sınıfı da, kaçınılmaz olarak kendi sınıf çıkarları etrafında örgütlenecekti. Tarihte, bütün ezilen sınıfların kurtuluşu, gerçeği, sınıfsal gerçeği görebilmelerine bağlı olmuştur. Gerçeği içinde barındıran madde ve maddeye dayalı düşünce biçimi (tarihsel materyalizm) tüm ezilen sınıflara, tüm insanlığa yol göstermiştir. Tarihsel materyalist bilgi birikimini dlyalektik yöntemle ele alan ve diyalektik materyalizmi yani bilimsel sosyalizmi işçl sınıfının mücadele kılavuzu olarak, eski toplumun ldeallst değer yargılarından bağımsız bir ideoloji olarak geliştiren Marx ve Engels, işçl sınıfına gösterdikleri «sınıfsız toplum» hedefiyle

ve bu uğurda verdikleri mücadelelerle, geleceğin, kaçınılmaz geleceğin, gerçek anlamda ilk topluluklarını ve insan tiplerini oluşturdular. Tarihi bakımdan Marx ve Engels'in doğal mirascısı olan Lenin ve devrimci yoldaşları, dünya proletaryasını, insanlığın en görkemli hedefi doğrultusunda örgütlemeye devam ettiler. İşçi sınıfı ve diğer emekçi sınıfların verdikleri mücadeleyle 1917 büyük Sovyet Devrimi gerçekleşti. Tarihin bu büyük dönemeç noktasından sonra daha birçok ülkede de işçi sınıfı devrimini gerçekleştirdi ve proletarya iktidarını sağlamlaştırdı. Şimdi bu toplumlar, sınıfsız topluma doğru yollarına devam ederken, dünyanın her yerinde sınıf mücadelesi, işçi sınıfının mücadelesi en keskin biçimde sürüyor. Ta, işçi sınıfı kendisiyle birlikte tüm sınıfları ortadan kaldırıncaya kadar da devam edecek. Bu mücadelenin, bu savaşın en şiddetli cephelerinde yer alan, döğüşe katılanlar elbette ki unutulmayacak, sonsuza kadar yaşayacaklardır.

Yazıyı bitirirken Tao'nun binlerce yıl önce söylediklerini yine anımsıyorum. «Asıl olan testi değil, testinin meydana getirdiği boşluktur.» Evet, asıl olan kişiler değil, kişilerin içinde yer aldıkları, sınıfsız toplum hedefine yönelmiş sınıf mücadelesidir. Doğru, ama, suyu taşımak için testi de gerekli, testi olmak gerekli.

Lenin Çağının Devrimcileri bana bunları düşündürdü.

Engin OMACAN

YURT VE DÜNYA
CİLT VI

İÇİNDEKİLER

Konu	Yazar	Sayfa No.
Sayı: 16		
Birlik Sorunu ve TSİP'in «Birlik» Anlayışı	Yavuz Ünal	7
Devrimci Eylem ve Kitlesellik	Halim Bulutoğlu	30
Türkiye Ekonomik Gelişme ve Planlama	İlhan Tekeli Gencay Şaylan	45
CHP'nin Evriminde 24. Kurultay	Mehmet Aközer	65
TÜSİAD Kampanyası: İdeolojik Saldırının Ekonomi Politiği	Naim Yalın	87
Sanat Raporu (Demokratikleşme İçin Plan, 1978-82'ye ek)		103
«1 Mayıs 1979, İşçi Sınıfı Unutmayacak ve Affetmeyecektir»	L. Ekin	141
«Dünyada ve Türkiye'de Gençlik»	Hasan Tanay	147
«Nazım Hikmet'in Sahte Dostları»	Sezai Babakuş	154
Sayı: 17		
Ekim Seçimleri Nereden Nereye	Gündüz Mutluay	167
Türkiye'de Siyasal Kurumsallaşma ve Devletin Ekonomik İşlevleri	Gencay Şaylan	178
Halka Karşı Yabancı ve Yerli Büyük Sermaye İşbirliği	Aylin Başar	201
CHP 'Akgünlere'den Bugüne	Ayşe Kızıltan	210

Konu	Yazar	Sayfa No.
Burjuva Demokrasisi: Tutulmayan Sözler	E. Kuzmin	222
'Sanat Raporu'na Yanıtlar	Adalet Ağaoğlu	237
	Aziz Çalışlar	
	Yılmaz Onay	
	Yavuzer Çetinkaya	
Faşizm, Kapitalizmin ve Sınıfların Dışında mı?	Neclâ Çağlayan	243
«Mikhail Kalinin»	Halil Çolak	253
«Ekim Fırtınası ve Sonrası»	Güney Gönenç	256
Birikim'e Birkaç Not	Ömür Sezgin	260

Sayı: 18

Ekim Seçimleri Tuzaklar, Yanılgılar ve Hedefler	Yavuz Ünal	273
AKP: Seçimler ve Kitle İçinde Parti Çalışması (rapor)		310
İKP: Kurumlarla ve Kıtlelerle Olan İlişkiler (tartışma)		322
Burjuvazinin Niyetleri Üzerine Düşünceler	Gürel Tüzün	344
'Sanat Raporu'na Yanıtlar	Füruzan	359
	Refik Durbaş	
«Üçüncü Enternasyonal'in Kısa Tarihi»	Hasan Tanay	362
«Partileşme Süreci»	Leylâ Ekin	374
«Lenin Çağının Devrimcileri»	Engin Omacan	382

yurt ve dünya

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM SORUNLARI

türkiye işçi partisi merkez eğitim bilim ve araştırma bürosunca hazırlanmıştır

"SANAT RAPORU" ÜZERİNE

füruzan

refik durbaş

"ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONAL'İN KISA TARİHİ"

hasan tanay

"PARTİLEŞME SÜRECİ"

leylâ ekin

"LENİN ÇAĞININ DEVRİMCİLERİ"

engin omacan

30 TL.